

På rett hylle i 50 år
Det juridiske fakultetsbibliotek
ved Universitetet i Oslo
1956–2006

På rett hylle i 50 år
Det juridiske fakultetsbibliotek
ved Universitetet i Oslo
1956–2006

Oslo, 2006

Copyright© 2006 Det juridiske fakultetsbibliotek
Utgitt med støtte fra Det juridiske bibliotekfond

Design og produksjon: Signatur AS
700 eks.

ISBN: 82-997475-0-3
ISBN: 978-82-99-7475-0-9

Redaksjon:
Karen Danbolt, Anne-Marie Tronslin og Hilde Westbye

Fotos:
Universitetet i Oslo, s. 12, 13, 14, 16, 18, 47, 48, 50, 52
Raul Da Cunha, s. 12, 14, 15, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28,
35, 36, 65, 68, 70, 72, 73, 76, 78, 80, 82
Signatur, s. 20, 44, 45, 72

Innhold

En hilsen fra fakultetet til Det juridiske fakultetsbibliotek.	7
Dekan Jon T. Johnsen	
Det juridiske fakultets bibliotek (UJUR) gjennom tidene	11
Pål A. Bertnes	
Praktisk rettskildelære og bibliotekets undervisning	33
Hilde Westbye	
Bruk av nettressurser i juridiske arbeider	39
Bård Tuseth	
Universitetsbiblioteket og Universitetets bygninger på Karl Johan	45
Anne-Marie Tronslin	
Rehabiliteringen av Domus Bibliotheca	51
Ola Natvig	
Om noen av rettsinformasjonens helter – og juridiske bibliotek	55
Jon Bing	
Opp en trapp, og inn en dør – et kåseri	63
Benedikte Moltumyr Høgberg	
«Klinikk for sjelen» - besøk i biblioteket	67
Dag Michalsen	
Retthistorisk samling - en reseskildring	71
Lars Bjørne	
Det juridiske fakultetsbibliotek femti år – en feiring i fem avdelinger	75
Lars Magnus Berg	
Ansattes produksjon	81
Inger Hamre	
Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie	95
Ansatte ved Det juridiske fakultetsbibliotek 1956–2006	99
Liv Thrap-Meyer	

Dekan Jon T. Johnsen

**En hilsen fra fakultetet
til Det juridiske fakultetsbibliotek**

En hilsen fra fakultetet til Det juridiske fakultetsbibliotek

Fakultetsbiblioteket fyller femti.

En hilsen fra Det juridiske fakultet

Dekan Jon T. Johnsen

Skrevne kilder er grunnlaget for juridisk forskning. Bibliotek er et helt nødvendig instrument for å sikre god vitenskap. Bibliotekets kvalitet og effektivitet har derfor stor betydning for forskningens omfang og kvalitet. Samlinger, innlånstjeneste og katalogisering er viktige elementer i et godt bibliotek. Det samme gjelder tilgjengelighet, utlånstjeneste, oppdatering, serviceholdning og innsikt i forskernes behov – både de nåtidige og fremtidige.

I løpet av de femti årene fakultetsbiblioteket har eksistert, har det gjennomgått en rivende utvikling og fremstår i dag som et moderne, fremtidsrettet tilbud. Det omfatter ikke bare kilder for juridisk forskning i klassisk forstand, men også litteratur for de andre fagene som sorterer under fakultetet - som kriminologi, retts sosiologi, rettsøkonomi, retts historie, retts filosofi og menneskerettigheter. Vårt fakultetsbibliotek rangerer blant de største og beste i Norden, og er i dag en uvurderlig støttespiller for den forskning fakultetet skaper.

En milepæl i utviklingen ble nådd på begynnelsen av 1990-tallet, da fakultetet overtok den siste av de gamle universitetsbygningene på Karl Johan – Vestbygningen – etter en omfattende oppussing og restaurering. Rommene til det tidligere universitetsbiblioteket fra annen halvdel av 1800-tallet ble gjenskapt og overlatt fakultetsbiblioteket. Lokalene fremstår i dag blant de aller mest attraktive i sentrumsbygningene, preget av gammel kultur og tradisjon i kombinasjon med tidsmessig tilrettelegging for moderne, effektiv drift. Det er ikke uten grunn at biblioteklokalene ofte brukes i sammenkomster etter Universitetets arrangementer i Aulaen - eksempelvis etter kreeringer av

nye doctores. Fakultetsbibliotekets lokaler er blitt en verdig ramme om markeringer knyttet til viktige seremonier i universitetets akademiske liv.

En utpreget serviceinnstilling har preget biblioteket så lenge jeg har hatt erfaring med det. I likhet med andre som har tatt doktorgraden, husker jeg spesielt det amnestiet fra vanlige rutiner som biblioteket ga oss når vi arbeidet med prøveforelesningen over oppgitt emne som skulle være ferdig på fjorten dager.

At biblioteket er av høy kvalitet og fremstår som veldrevet, betyr ikke at driften er uten utfordringer eller dilemmaer. Et godt bibliotek koster penger, og kostnadene ved oppdatering og nyanskaffelser er stadig økende. Selv om biblioteket kalles «fakultetsbibliotek» er det ikke underlagt fakultetets styringsorganer. Det er en del av universitetsbiblioteksystemet. Virksomheten er basert på en samarbeidsmodell, hvor både universitetsbiblioteket og fakultetet bidrar med ressurser. Her som ellers møter en prioriteringsspmå: Bør biblioteket oppdateres systematisk på alle områder som kan være av interesse for rettsvitenskapen i nåtid eller framtid, eller skal en først og fremst legge vekt på forskningsinteressene til de som til en hver tid er ansatt ved fakultetet? Hva bør anskaffes permanent, og hva bør dekkes opp ved innlån? Digitaliseringen av informasjonssystemene innebærer nærmest en revolusjon av bibliotekdrift. Hvor langt skal vi gå her? Utgiftene ved slike alternativer blir åpenbart forskjellige, og må veies mot faglige hensyn.

Antallet forskere ved fakultetet øker, noe som i seg selv er gledelig. Men det øker også presset på biblioteket. Det pågår en løpende debatt om hvor desentralisert biblioteket bør være. Forskerne vil naturlig nok helst ha den mest brukte litteraturen så nær som mulig. I dag har alle instituttene egne

bibliotek i tillegg til det sentrale biblioteket i Vestbygningen. Sterk desentralisering kan fort føre til mindre effektiv drift på grunn av flere dubletter, større personalbehov og større svinn. På den annen side kan en god og stor boksamling, oppstilt og tilgjengelig i miljøet, være et viktig aktivum for et institutt. For de bibliotekansatte kan det være positivt å arbeide i instituttmiljøet, fordi det gir dem anledning til nærkontakt med brukerne og førstehånds kjennskap til hva forskernes bibliotekbehov er.

Biblioteket er ikke bare viktig for forskerne. Rettskildematerialet er også viktig i yrkesutøvelsen til den juridiske profesjonen. God rettsanvendelse krever rask tilgang til alle relevante kilder. Det samme gjelder prosessførsel, som er den sentrale premissleverandøren for domstolenes rettsforståelse. Fakultetsbiblioteket har derfor drevet en omfattende servicevirksomhet overfor praktiserende jurister. Eksempelvis har mange advokater som har arbeidet med prøvesakene sine for Høyesterett, fått uvurderlig hjelp fra fakultetsbiblioteket.

Studentene er en tredje, viktig brukergruppe. Både fellesbiblioteket og Læringscenteret i Domus Nova har bygget opp studentsamlinger. Den økte vekten på metode og den obligatoriske oppgaven som kom med innføringen av profesjonsstudiet på slutten av 1990 tallet og som er videreført i masterstudiet, har økt studentenes bibliotekbruk kraftig og vært en stor utfordring. Men reformene har også brakt studentene i nærmere kontakt med biblioteket, og gitt dem en bedre forståelse av hva bibliotekbruk betyr for kvaliteten av juridisk arbeid.

Mange studenter har nok blitt overrasket over hvor rikholdig biblioteket kan være selv for et begrenset emne, og at lærebøkene ofte bare gir et begrenset bilde av hva som har vært skrevet og

tenkt om et emne. Selv minnes jeg min hovedoppgave i historie fra gymnaset, hvor jeg bestemte meg for å skrive om Hitlers høyre hånd - Hermann Göring. Jeg dro på universitetsbiblioteket på Solli plass, henvendte meg i skranken og fikk hjelp av en vennlig bibliotekar, og fant fram til 4-5 titler som jeg bestilte. Da jeg kom tilbake etter en halv time, lå bøkene klar i skranken. Jeg så igjennom dem og savnet en tittel - «Nürnbergposessen» og spurte etter den. Fortsatt vennlig pekte bibliotekaren på en tralle hvor det lå 22 tykke bind med referater fra forhandlingene i den største krigsforbryterprosessen etter den annen verdenskrig, hvor Göring ble dømt til døden. Serviceinnstillingen var det ikke noe å si på, selv om hjelpen kunne virke overdimensjonert i forhold til brukerens kapasitet. Jeg bestemte meg i hvertfall for en ny undertittel på oppgaven: «Hermann Göring – med hovedvekt på hans første år». Men opplevelsen avskrekket meg verken fra å ta fatt på jusstudier eller juridisk forskning – snarere tvert om.

Biblioteket har også ansvaret for domssamlingene på fakultetets lesesaler og boksamlingene i Læringscenteret Domus Nova. Lesesalene har alltid vært en meget viktig institusjon i de fleste juridiske studenters liv. Her lærte vi oss først og fremst å lese og skrive juss, arbeide effektivt og systematisk og ikke minst - å ta ansvaret for egen læring. Mange er de timene juridiske studenter har tilbrakt i kø for å slippe inn på de mest attraktive salene.

Men lesesalene fyller andre viktige funksjoner: Her har jurister funnet samarbeidspartnere, kolleger, venner, kjærester og livspartnere. I pausene har de diskutert faglige spørsmål, samfunnsproblemer og andre spørsmål som opptar juristene. Lesesalene ivaretar viktige oppgaver i juristsosialiseringen.

Digitaliseringen kan endre på dette. Nye IT-løsninger kan gjøre det enklere å studere andre steder. Fakultetet tilbyr studentene nå alternativer til de tradisjonelle lesesalene: IT-arbeidsplasser, kollokvierom og Læringscenteret som kombinerer alle disse mulighetene ett sted. For studentmiljøets del håper jeg at vi på denne måten gir studentene en attraktiv arbeidsplass også i framtiden.

Fakultetsbiblioteket er en helt nødvendig del av fakultetets virksomhet, og betyr mer enn vi kanskje er klar over. På femtiårsdagen kan det være grunn til å minne om at et godt bibliotek ikke er noen selvfølge. Jeg vil takke for den viktige innsatsen biblioteket har ytt og yter, og på fakultetets vegne love at vi skal stå sammen om å løse de store utfordringene som ligger foran oss.

Pål Bertnes¹

Det juridiske fakultets bibliotek (UJUR) gjennom tidene

1) Hovedbibliotekar Eli Hegna har vært en aktiv medhjelper underveis i forhold til kilder og fremstilling.

Det juridiske fakultets bibliotek (UJUR) gjennom tidene

1 Universitet og bibliotek 1811-1956

1.1 Boksamlinger fra universitetets opprinnelse

Det juridiske fakultets bibliotekshistorie begynner omtrent samtidig med opprettelsen av et Universitet i Oslo og Universitetsbiblioteket. Fakultetsbiblioteket har i dag i sitt sikringsmagasin en mengde bøker som utgjorde en del av bokstammen i det universitetsbibliotek som ble opprettet samtidig med vårt universitet.

Ved en resolusjon av 2. sept. 1811, befaler Kong Frederik IV opprettet et universitet i Norge, Det kongelige Frederiks universitet i Christiania. I samme resolusjon heter det: «Til dette nye Universitet vil Allerhøestsamme have skjænket og bestemt den Hs. Majestæt nu tilhørende Colbjørnsenske Bogsamling, tilligemed Doubletterne af det store kongelige Bibliothek».

«Directionen for Universitetet og de lærde Skoler», opprettet i 1805, gjorde et viktig forarbeide i planleggingen av et universitetsbibliotek

i Norge, ved at den fremsatte forslag om at det store kongelige bibliotek i København skulle avgi sine dubletter til det norske universitet. I 1811 ble det nedsatt en «Commission for det norske Universitets Anlæg og Indretning», som arbeidet videre med grunnleggelsen av det norske universitetsbibliotek.

Kong Frederik hadde i 1796 kjøpt Peter Fredrik Suhms enorme boksamling på hele 100 000 bind til Det Kongelige Bibliotek. Derfor var den dublett-samlingen som ble gitt til universitetsbiblioteket i Christiania på hele 60 000 bind. Etter hvert som den ble gjennomgått, minket den riktignok til 30 000 bind. Vi støter stadig på bøker med Suhms stempel i fakultetsbibliotekets eldste samlinger. I sin samtid var Suhms samling både sjeldent stor og verdifull. Professor L. Engelstoft (sekretær både i «Direktionen» og «Commissionen» nevnt ovenfor) har karakterisert samlingene slik²: «... inneholder de fleste vigtige Bibliothekværker af den eldre Litteratur, Correspora Scriptorum og andre større Suiten, som det nu er høist vanskelig at bekomme, og er saaledes ypperligen skikket til at danne Grundlæg for et Universitetsbibliotek».

Fra bibliotekets gamle samlinger

2) Dette sitatet og sitatene nedenfor av Engelstoft er fra Universitets- og Skole-Annaler, udg. Af L. Engelstoft, 1811 og 1813. De er gjengitt på s. 2 flg. av Drolsum i A. C. Drolsum: Universitets-Bibliotheket 1811-1911. Festskrift i anledning af 100-aars-jubilæet. Kristiania 1911. Det meste av vårt historikkutvalg fra universitetsbibliotekets første århundre, er hentet fra denne boken og fra Gerhard Munthe: Universitetsbiblioteket i Oslo 1811-1970, s. 9-33 I: Bo Norlin og Bendik Rugaas (red): UB. Universitetsbiblioteket i ord og bilder. Oslo 1986.

Colbjørnsens³ samlede bibliotek utgjorde en annen del av kongens gave. Samlingen ble av den samme Engelstoft beskrevet som å ha «bestaaet af omkr. 8 000 Bind, mest i Jurisprudents, Philologie og skønne Videnskaber». Universitetet mottok også Kancelliraad Halvor Andersens testamenterte samling på mer enn 15 000 bind etter skifterettens behandling av tvist om Deichmanske Bibliothek eller universitetet var berettiget til samlingen.

I tillegg ble det i perioden 1811-1813 anskaffet ca 4000 bind fra auksjoner i Kiel og København. Det var professor Georg Sverdrup som sto bak disse innkjøpene. Han ble utnevnt til universitetsbibliotekar og leder av det nye universitetsbibliotek i 1813 og var stadig i København, der han også kjøpte bøker og mottok mange bøkaver. Det var imidlertid mye strev med å få bokkasser fraktet fra København til Norge. Skip fikk ikke krysse Skagerak fordi Norge var i krig med England. Først i 1815 kom 299 bokkasser med skip til Christiania.

Store deler av innholdet var juridisk litteratur og representerer i dag den historiske kjernen i Det juridiske fakultetsbiblioteks samlinger.

Georg Sverdrups posisjon som professor og som et innflytelsesrikt medlem av det akademiske kollegium, gjorde at han også fikk kjøpt og samlet bøker hjemme i Norge, selv om utvalget ikke var særlig stort. Han engasjerte studenthjelpere og arbeidet

med oppstilling av bøkene ble igangsatt, og etter at utlånsregler var utarbeidet, startet utlånsvirk-

somheten. Vi er i 1815 og universitetsbiblioteket kan sies å være i normal drift. Sverdrup var leder av universitetsbiblioteket helt frem til 1845, og en av mange viktige oppgaver han brukte mye krefter på, ved siden av samlingsutvikling og etablering av anskaffelsesrutiner, var å sørge for at bibliotekets samlinger ble katalogisert. Dette var et ressurskrevende arbeid, men i 1829 hadde man ferdig en alfabetisk katalog over bibliotekets 90 000 bind. Dvs ca 6000 katalogiserte enheter pr år – det er imponerende tatt i betraktning antall ansatte, som sikkert ikke var mange.

På attenhetretallet var det flere sterke personligheter som ledet universitetsbiblioteket etter Georg Sverdrup. I vår sammenheng bør nevnes lederen i perioden 1870 til 1922, Axel Charlot Drolsum. Hans aktiviteter i forhold til å sørge for at all norskprodusert litteratur ble innlemmet i universitetsbiblioteket, var blant annet sentrert rundt lovfestet pliktavlevering av nasjonal dokumentproduksjon, noe som førte til opprettelsen av Norske avdeling ved universitetsbiblioteket, forløperen til vårt nye Nasjonalbibliotek. Forlagenes pliktavleveringer og publikasjonenes integreringer i bibliotekets samlinger og kataloger, har sørget for tilgang til historisk viktig materiale som ellers ville vært vanskelig tilgjengelig eller rett og slett tapt for ettertiden. Volummessig betydde dette mye for universitetsbiblioteket som helhet. Drolsum foreslo to ganger, forgjeves, å få endret navnet på biblioteket til Nasjonal- og universitetsbibliotek. Det tok nærmere hundre år før Norge fikk sitt «Nasjonalbibliotek» (1. januar 1999), noe som innebar en formell og fullstendig fysisk deling og overføring av universitetsfaglig materiale til Universitetet i Oslo. Det relativt nye universitetsbibliotekbygget (Georg Sverdrups hus), sentralt plassert på campusområdet på Blindern, stod ferdig høsten 1999, og er et synlig tegn på en vellykket skilsmisse i våre dager.

3) J. E. Colbjørnsen, Justitiarius i Rigernes høiesteret, norskfødt.

En magasinfløy i det gamle universitetsbiblioteket

1.2 Bibliotek og lokaler frem til 1956

Opprinnelig var Kongsberg utpekt som universitetsbyen i Norge. Imidlertid ble det i 1812 besluttet at universitetet skulle ligge i Christiania. De aller første boksamlingene, 299 bokkasser som kom over fra Danmark, ble lagret i et rom på Akershus festning. Andre anskaffelser, 16 000 bind, ble oppstilt i Moestue-gaarden⁴, det første bygget som ble tatt i bruk som biblioteklokale. Fra 1816 og frem til 1851, var hjørnebygningen Raadhusgaden/Nedre Slotsgade, Christianias eldste gård, bygget i 1626⁵, Universitetsbibliotekets lokaler. Utpakking og oppstilling fra bokkasser kom i gang, og i 1819 ble også Moestue-gaardens oppstilte samlinger overført dit. Den nye bibliotekbygningen for formålet «laa

- 4) Madame Moestues gård lå ved Stortorvet, det som nå er Karl Johans gate 14, og UB delte annen etasje med en professorbolig og noen undervisningsrom.
- 5) Rådmannsgården, Rådhusgaten 19, kjent som Garnisonssykehuset. Bilder av gården er gjengitt i A. C. Drolsum mellom side 18 og 19 og mellom side 20 og 21.
- 6) A. C. Drolsum s. 19.
- 7) Det vises ellers til Anne-Marie Tronslins artikkel s. 45 flg. om valg av universitetsområde og bygningenes arkitektoniske sider.

op til eller nær flere almindelige beboelseshuse og kunde let blive offer for en ulykke.»⁶ Bygningsmessig måtte noe omfattende skje.

Norges første sivilarkitekt, Christian Heinrich Grosch (1801-1865), ble utpekt som arkitekt for byggeoppgaven som skulle omfatte de tre universitetsbygningene på Karl Johansgate – Domus Media, Domus Akademica og Domus Bibliotheca. Bygningene var ferdige i 1852⁷, men bibliotekinnflytting i Domus Bibliotheca, som i våre dager går under navnet Vestbygningen, startet allerede i 1850.

På begynnelsen av nittenhundretallet var Domus Bibliotheca overfylt. Bygningen som ut fra de opprinnelige planene skulle klare å huse 250 000 bind, inneholdt nå, etter bygging av tverrgallerier på attensyttitallet, det dobbelte. Et nytt universitetsbibliotekbygg ble planlagt og bygget på Observatorietomten, og overflyttingen av boksamlingene fra Domus Bibliotheca til det vi har kalt UB-Drammensveien, ble gjennomført i 1913. I dag huser bygningen nasjonalbiblioteket.

Domus Bibliotheca (Vestbygningen)

Det foregikk likevel noe bibliotekutvikling rundt fagmiljøenes studentrettede aktiviteter i sentrumsbygningene. I 1895 fikk juristene sitt eget leseværelse i Domus Academica med et såkalt håndbibliotek. Behovet for plass til økende antall studenter førte til at lesesaler med håndbibliotek stadig var på flyttefot, og universitetet måtte leie lokaler i forskjellige bygninger ikke for langt unna Universitetsplassen i nærmere 40 år. I 1930-årene overtok Juridisk fakultet lokaler i Domus Media, og Inspektørsalen (i 2004 omdøpt til Lucy Smiths lesesal) var tidlig et sentralt rom for studenter, for juridisk litteratur og andre kilder. Fakultetet hadde ansvar for bestyrelsen av lesesalene, og fra 1946 og frem til opprettelsen av fakultetsbiblioteket var professor Knut Robberstad bestyrer av leserommene, som de ble kalt.

Lucy Smiths lesesal i Domus Media (Midtbygningen)

1.3 Juridisk samlingsutvikling frem til 1956

Som det fremgår av innledningen til UBOs historie, utgjorde juridisk litteratur en stor del av de grunnleggende gavesamlingene fra Danmark

som ble mottatt i forbindelse med universitetsbibliotekets opprettelse. Det var stort sett slik at norske jurister etter studier i København bosatte seg i Danmark, der de ble utnevnt til forskjellige embeter, som dommere, prokuratorer o.a.⁸ Flere av disse var velstående bibliofile som sto bak unike bokgaver til universitetet.

Etter at de første årenes spesielle aktiviteter for å skaffe universitetsbiblioteket en skikkelig bokstamme var over, kom bevilgninger og tilvekst gradvis inn i beregnende rutiner. Det ble årlig ørmerket midler til litteraturanskaffelser, riktignok ikke så mye som bibliotekets ledere mente var nødvendig. Et velkjent fenomen også i vår tid.

På 1820-30-tallet var den totale tilveksten til UB gjennomsnittlig på 1900 bind årlig, i 1885 var det totale UBs tilvekst på ca 5 000 bind. Til sammenligning kan nevnes at UJUR har hatt en gjennomsnittlig årlig tilvekst de siste 10 årene på ca 5 000 bind. Alle universitetets fakulteter var oppfordret til å komme med forslag til innkjøp av litteratur to ganger i året.⁹

Den eldste juridiske litteraturen som nå befinner seg i våre samlinger, er trykket rundt 1510, og mange av bindene er store folianter i pergament og med forseggjorte segl og illustrasjoner. Via internasjonale antikvariatkataloger har vi sett at enkelte bind har stor verdi. Flere hundre bind er utgitt før 1750.

8) I Kaare Haukaas: Den norske rettslitteraturen – og dei som skreiv han. Oslo 1992 [i.e. 1993], har i sitt innledende kapittel Utsyn, s. 5 flg, noe om norsk juridisk forfatterskaps og juridisk litteraturs fødsel.

9) Det ble ved Kgl. Resolution av 11. nov. 1844 bestemt «at det paalægges det akademiske Collegium 2de Gange aarlig at indhente de forskjellige Faculteters Forslag til Anskaffelse af Bøger for Universitetsbibliotheket, hvilke Forslag oversendes Bibliothekaren til Veiledning ved Bibliothekets Forsyning».

Med flytting til det «nye» Universitetsbiblioteket på Drammensveien, meldte det seg et behov for tilgang til juridisk litteratur i sentrumsbygningene, der Det Juridiske Fakultet fortsatt holdt til. Nå var det nok slik at det vitenskapelige personalet sørget for egne anskaffelser av relevant faglitteratur i forhold til egen forskning og undervisning og for å holde seg generelt faglig oppdatert. Den faglige bokproduksjon var den gang overkommelig i en slik sammenheng. Med økende faglitterær produksjon innen mulig relevante nasjonale og internasjonale juridiske temaer, har imidlertid vitenskapelige ansatte ikke lenger samme mulighet til å være faglig dekkende med private samlinger. I Institutt for privatretts jubileumsskrift (2005), skriver professor Knut Selmer: «En juridisk professor med respekt for seg selv hadde alltid et privat håndbibliotek som strakk til i det daglige arbeide; trengte han mer stoff, tok han en dag eller to på UB, ...»¹⁰

Stemningsbilde fra lesesal i mellomkrigstiden

Innen noen fagområder foregikk en gradvis oppbygging av fagboksamlinger i fysisk nærhet til forskning. Det dreidde seg imidlertid lite om en organisert og planmessig fagsamlingsutvikling i fakultær regi der en samlingsansvarlig sto bak.

Mer velorganisert var bibliotekutviklingen rundt studentrettede aktiviteter. Professor L. M. B. Auberts etterlatte boksamling ble i 1895 kjøpt av venner og forært universitetet, en samling som dannet studentbibliotekets grunnstamme, og fra B. Getz' bo kom en betydelig tilvekst.¹¹ Antall bøker og kvaliteten på samlingen på juristenes hovedlesesal var riktignok økende opp gjennom årene, men noe fakultetsbibliotek i dagens forstand, var det ikke snakk om.

2 Det juridiske fakultetsbibliotek 1956-2006

2.1 De første tiår

I 1955 startet Kaare Haukaas kartlegging av Det juridiske fakultets boksamlinger, og i 1956 ble universitetsbibliotekets fakultetstjenester formelt opprettet. Haukaas var UB-ansatt og ble nå tilsatt som fakultetsbibliotekar på Det juridiske fakultet. Else Frost, som hadde vært lønnet av fakultetet og allerede hadde jobbet med katalogisering av litteratur et par år, ble assistentbibliotekar og Haukaas' nære medarbeider. Tidligere hadde Ivar Havig i mange år utført bibliotekoppgaver. Han sluttet i 1955.

Fakultetsbibliotekordningen var basert på bibliotekkontorer innenfor hvert fakultet med en fakultetsbibliotekar som leder. Administrativt var

10) Knut S. Selmer: De første 20 år 1955-1974 I: 50 år. Institutt for privatrett 1955-2005 s. 6.

11) Fra Leiv Amundsen: Det juridiske fakultet. Studiet og studentene. Institutter. S. 7 I: Universitetet i Oslo 1911-1961 bind II. Oslo 1961.

og er fakultetsbibliotekene avdelinger av universitetsbiblioteket¹². Et underliggende motiv for opprettelsen av fakultetsbibliotek var at bibliotekarene og litteraturen skulle være nærmest mulig forskerne. Studentenes behov i fakultetsbiblioteksammenheng var ikke viet så stor oppmerksomhet på denne tiden. UB på Drammensveien, med sine nærmere 300 arbeidsplasser på lesesal, var helt sentral når det gjaldt alle studentenes låne- og lesesalsbehov på 1950-60-tallet. Jusstudenter benyttet også denne salen opp gjennom årene. I sentrumsbygningene ble imidlertid stadig flere leseplasser stilt til rådighet, og etter hvert lesesaler for juridiske studenter alene. Fakultetets boksamlinger som ikke var integrert i de enkelte instituttsamlingene, hadde oppstilling i fellesrom, der glasskapene på Inspektørsalen var sentrale. Juridiske studenter hadde riktignok et begrenset lånebehov - studiet forutsatte egne eksemplarer av pensumlitteratur, noe som dekket det totale litteraturbehovet for de fleste i studiesammenheng. Behovet for oppslag i Norsk Retstidende, Rettens Gang, Forarbeider til lover og til artikler i de sentrale norske juridiske tidsskriftene¹³ kunne dekkes på UBs lesesal og i sentrums sentrale lesesal. På begge steder var dessuten en supplerende samling med norsk og sentral nordisk juridisk litteratur tilgjengelig.

Andre fakulteter forflyttet seg etter hvert opp til Blindern og Gaustad i takt med utbyggingen der, og juristene fikk både nye lesesaler og bedre plass til institutter og bibliotek i sentrum. Domssamlinger, forarbeider og sentral litteratur ble gjort tilgjengelig på flere saler, med lesesalsinspektører som luften- og bokkildekontrollører.

Det var et stort behov for rydding, sortering, katalogisering, merking og ny oppstilling. Det som ble definert som instituttlitteratur, ble katalogisert og merket som institutteiendom. Samlingen som var felles fakultetseie og litteratur som var rettet mot

studentene, gikk under betegnelsen lesesalsbiblioteket. Her ble det foretatt en stor ryddeprosess med katalogisering og merking av litteratur. Det ble lagt opp til utvikling av en felleskatalog over alle bøkene som fantes på institutter, i fakultetslokaler og på lesesaler. Tjenesten med innlån fra UB på Drammensveien for studenter og ansatte etter telefonisk henvendelse, ble iverksatt i og med opprettelsen av fakultetsbibliotek.

Tidligere var litteraturen klassifisert etter Deweys desimalklassifikasjonssystem, som har stor anvendelse, spesielt i folkebibliotek. Men systematikken er lite hensiktsmessig for inndeling av europeisk rettsvitenskap. Kaare Haukaas eksemplifiserer problemet ved å påpeke at Dewey «har t. d. ikkje noko tal for riksstyingsrett, skatteretten kjem inn under sosialøkonomi, juryen finn ein under rettsantikviteter i lag med jarnbyrd osv.»¹⁴ Det ble derfor igangsatt en omfattende omorganisering av boksamlingen. Bøkene ble omklassifisert etter den juridiske delen av UBOs fagskjema «Systematisk katalog, Klasse L rettsvitenskap», og det ble utarbeidet nye alfabetiske og systematiske kataloger. Skjemaet har gjennomgått flere revisjoner tilpasset nye begreper og nye rettsområder, som f.eks EDB-rett og Petroleumsrett, som var ukjente fag på femtitallet.

2.2 Fellesbibliotek og instituttbibliotek

Fra starten av bestod Det juridiske fakultetsbibliotek av en sentral enhet, med en fakultetsbibliotek

12) Fakultetstjenesteordningen var resultat av en komités innstilling som ble konfirmert av Det akademiske kollegium ved godkjenning av instruksjonen for fakultetsbibliotekarar høsten 1956.

13) Det var ikke snakk om mange norske juridiske tidsskriftserier på den tiden; TfR har eksistert siden 1888, Jussens venner hadde sin oppstart i A 4-format i 1952, Lov og Rett startet i 1962. Rt hadde opp gjennom årene tidligere enkelte fagartikler innimellom domsreferatene.

14) Kaare Haukaas: Biblioteket vårt. S. 7 I: Stud. jur. 1957 hefte 4.

tekar og en assistent, gradvis ble det opprettet bibliotekarstillinger med ansvar for de enkelte instituttsamlingene. De første fem juridiske instituttene så dagens lys, formelt sett, i perioden 1954-1959, og alle miljøer ønsket å omorganisere litteratursamlingene og bygge opp fagspesifikke instituttsamlinger – instituttbibliotek. De delene som ikke var instituttsamlinger, var en fellesamling karakterisert som lesesalens boksamling.

Det var ikke mange jusstudenter på 1960-70-tallet som var klar over at vi hadde et fakultetsbibliotek. Det som fantes av litteratur i utvalgte lesesaler dekket behovet for oppslag i Rt, RG og forarbeider og eventuelt av artikler publisert i Tidsskrift for rettsvitenskap, Jussens Venner og Lov og Rett, som det var henvisning til i pensum. I tillegg var det oppstilt pensumlitteratur og noe alternativ litteratur på flere lesesaler, noe som var tilstrekkelig for de fleste studentene. Men så var heller ikke avhandlingsskriving utbredt. Det var kun et titalls studenter årlig som valgte å skrive særavhandling, og de var som oftest i skriveperioden knyttet til et institutt som «studentvit.asser», med lett tilgang til instituttbibliotekenes samlinger.

Deler av UBs juridiske litteratur, både monografier og serier, var blitt overført til sentrumsbygningene i forbindelse med opprettelse av instituttbibliotekene i 50-årene. Etter 1956 ble det foretatt innkjøp begge steder ved at fakultetet avsatte annuumsmidler mer målbevisst for oppbygging av lesesalssamlingen og instituttsamlinger, samtidig som videreutbyggingen av UBs utenlandske juridiske boksamling fortsatte på UB-Drammensveien. I slutten av 1970-årene ble det besluttet at fakultetsbiblioteket skulle overta UBs juridiske samlinger. I 1986 ble overflyttingen avsluttet ved at vi da overtok de siste juridiske seriene fra Drammensveien. Deler av disse samlingene ble stående i leide kjellerlokaler under Vika postkontor frem til ferdigstillingen av

Fellesbiblioteket hadde nesten 10 år lokaler i DA (Urbygningen), hvor oppbyggingen av en egen sentral samling ble påbegynt. I skranken ser vi Kjersti Selberg og Halvor Kongshavn.

biblioteklokalene i DB i 1994. Det dreier seg om ca 100 000 bind, de eldste bøkene fra 1510 og utover, og utenlandsk juridisk litteratur anskaffet på UB gjennom alle år. Samlingen fikk i hovedsak sin plass i de nye magasinene i DB i 1994, hvor monografiene fortsatt står oppstilt etter UBs gamle systematikk.

Organiseringen av Det juridiske fakultetsbibliotek i mange instituttbibliotek og ett fellesbibliotek er ingen selvfølge. Fra sentralt UB-hold er dette blitt sett på som en urasjonell driftsform. I det nye UB-bygget på Blindern, Georg Sverdup's hus, var det planlagt – og ble realisert – et stort fellesbibliotek for humaniora og samfunnsfag, og konkrete sammenslåinger av Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetsbiblioteks institutter er nå vedtatt. Men det juridiske fagmiljøet har alltid ønsket å opprettholde instituttbibliotekstrukturen, med nærhet til relevante kilder og bibliotekarer, og med deltakende ansvar for oppfølging i utviklingen av forskningsbiblioteket¹⁵. Denne strukturen har

15) I 1987 utarbeidet fakultetsbibliotekaren en publikasjon; Det juridiske fakultetsbiblioteks fremtid. Et modellforslag med særlig vekt på plassbehov. Oslo 1987. 20 s. + vedlegg. En hovedhensikt var å få tilbakemelding fra fakultetsansatte på modellvalg, en fortsatt, men noe revidert fordeling institutt- og fellesbibliotek, og å få eksponert basis plassbehov til fremtidens fakultetsbibliotek – som sannsynligvis bare kunne tilfredsstilles ved øremerking av store lokaler etter fremtidig «juridisk» overtakelse av DB.

gjennom alle år også bidratt til en bevisst øremerking av instituttmidler til bibliotek, årlige bevilgninger som også representerer en viktig faktor i fordelingskabalene i UBs sentrale bevilgninger til fakultetsbibliotek.

2.3 De enkelte instituttbibliotek

Ved det enkelte institutts oppstart ble det stilt betydelige beløp til rådighet fra «Anders Jahres fond til vitenskapens fremme», for å kunne gå til anskaffelse av en grunnstamme i det som skulle utvikle seg til å bli fagbibliotek med spesielt gode fagsamlinger innen instituttens sentrale emnemessige ansvarsområder.

Institutt for kriminologi og strafferett. Professor Johs. Andenæs sørget for opprettelsen av det første instituttet, Institutt for kriminologi og strafferett, som ble opprettet 1954. Instituttet startet sin virksomhet i lokaler i Løkkeveien. Der «bodde» de delvis sammen med Institutt for sosiologi. I 1969 flyttet instituttet inn i Professorboligen. I 1991 ble strafferett en del av Institutt for offentlig rett, og i 1994 flyttet Institutt for krimi-

nologi inn i Domus Nova, der hensiktsmessige lokaler var øremerket til instituttbibliotek. **Institutt for retts sosiologi**¹⁶ ble opprettet i 1961, og i 2001 ble instituttet slått sammen med Institutt for kriminologi, og vi fikk **Institutt for kriminologi og retts sosiologi**.

I motsetning til de andre instituttbibliotekene, har vi her et instituttbibliotek som ikke bare er et rent forskningsbibliotek, men som også er tilrettelagt for å møte studenters daglige kildebehov. Obligatorisk avhandlingsskriving på flere nivåer i kriminologistudiet har forutsatt et godt bibliotektilbud.

Johs. Andenæs var en sentral person i oppbygging og utvikling av instituttets bibliotek fra starten av. Sosiolog og senere professor i kriminologi, Nils Christie, kom tidlig med i fagmiljøet, og sammen var de to aktive når det gjaldt oppbygging av et spesialbibliotek innen strafferett, kriminologi og tilstøtende fagområder. Et bidrag på kr 15 000 fra Jahrefondet første året og kr 12 000 året etter, samt en bokgave, gjorde det mulig å bygge opp en solid grunnstamme til instituttbiblioteket som opp gjennom årene har utviklet seg til å bli et sjeldent omfattende kriminologisk fagbibliotek i internasjonal målestokk¹⁷. I 1970 fikk biblioteket sin første bibliotekar.¹⁸

Institutt for privatrett ble opprettet i 1955 med professor Carl Jacob Arnholm som bestyrer de første 14 år. I 1962 foregikk en utskillelse i og med

Blioteket ved Institutt for kriminologi og retts sosiologi, Domus Nova

16) Instituttet hadde i 1997 7 500 bind i sine samlinger.

17) I 1997 var samlingen på 13 300 bind, i 2006 på 17 200 bind etter at dubletter av en del monografier og enkelte serier er magasinert.

18) Nåværende fakultetsbibliotekar, tittelen er egentlig «overbibliotekar», begynte sin bibliotekgjerning ved instituttbiblioteket i 1973, som aspirant for så å bli universitetsbibliotekar etter et år. Der var han i 15 år.

opprettelsen av Instituttet for odels-, allmennings- og vassdragsrett under professor Knut Robberstad. Retts historie ble tillagt dette nye instituttet, som ble gjenforent med Institutt for privatrett i 1969 da Robberstad gikk av for aldersgrensen.¹⁹ Instituttet har alltid holdt til i Domus Media (DM).

Ved Institutt for privatretts opprettelse, ble faglitteratur samlet inn på forskjellig vis. Grunnstammen i instituttbiblioteket var utvalgt litteratur fra UBs juridiske samlinger, som ble deponert for oppstilling på instituttets lesesal, privatpersoners bokgaver, og dessuten bidro Jahrefondet med innkjøp. Mange av de store utenlandske standardverkene, samt lovforarbeider og stortingsforhandlinger, ble overført til instituttets lokaler fra lesesaler og fakultetsrommet. Høyesterettsdommer Ferdinand Schjelderups etterlatte juridiske bibliotek ble kjøpt. I 1956 besto boksamlingen av 1 600 bind²⁰.

Fra oppstart holdt instituttet til i Domus Media, første etasje, lokaler som senere gjennom mange år fungerte som lesesalen «Gamle privatrett». Ved andre fakulteters utflytting til Blindern, ble annen etasje i DM frigjort, og da Institutt for kriminologi og strafferett flyttet inn i Professorboligen i 1969, fikk Privatretten utvidet plass til kontor, bibliotek og en instituttlesesal. Nå ble ytterligere tidsskrift- og domstolssamlinger deponert fra UB-Drammensveien. Gjennom alle år har instituttbiblioteket bestått av lokaler som også benyttes til andre gjøremål.

Den såkalte «kjerka», som har gulv som ikke tåler bokvekt, men som til gjengjeld har lange og høye vegger, er en blanding av biblioteklokale og møterom. Korridorene med spesiallagde reoler er tilholdssted for domssamlinger og periodika. Helt frem til 1986 hadde fakultetsbibliotekar og bibliotekar kontor i instituttets kjerne, senere har egne instituttbibliotekarkontorer vært i fysisk

«Kjerka» med store deler av biblioteket ved Institutt for privatrett

nærhet til instituttets boksamlinger og forskningsmiljøet.

I 1971 ble det opprettet en **avdeling for EDB-spørsmål**. Professorene Knut Selmer og den gang amanuensis, i dag professor Jon Bing, var sentrale i ledelsen av avdelingen og bibliotekutviklingen innen relevante fagområder. De første ti årene var en del av Karl Johans gate 37 (lokaler utleid av Oslo Handelsstands Forening) tilholdssted for forskere og studenter, og oppbygging av et egnet spesialbibliotek startet. Etter noen år i Niels Juels gate, ble så **Institutt for rettsinformatikk** opprettet (i 1985), og instituttet flyttet til Domus Nova i 1994. Med egne gode biblioteklokaler, har det blitt synlig at fakultetet også i dette tilfellet har et sjeldent godt utviklet og ettertraktet spesialbibliotek²¹. I 2006 er det formelt besluttet at instituttet igjen skal inngå som en avdeling under Institutt for privatrett, men spesialbiblioteket vil bestå i Domus Nova.

I 1972 ble **retts historie** etablert som en egen avdeling, faglig og biblioteksmessig, under

19) En del av de historiske fakta angående instituttet og bibliotek er her hentet fra Knut S. Selmer: De første 20 år 1955-1974. S. 6-20 I: Institutt for privatrett 1955-2005.

20) I 1997 var det 25 740 bind, i 2006 består instituttsamlingen av ca. 35 000 bind, dette på tross av at man de siste årene årlig har måttet magasinere uaktuelle eldre serier og monografier – trykt litteratur trenger som kjent fysisk plass.

21) I 1997 hadde avdelingen 5 000 bind, i 2006 ca 8 500 bind.

Institutt for privatrett, og i 1990 ble avdelingen underlagt Institutt for offentlig rett²². Siden innflyttingen i DB i 1994 har avdelingen hatt sitt eget bibliotek i de best bevarte gamle biblioteklokalene i 2. etasje. Her er sentral rettshistorisk litteratur samlet, mens hovedtyngden av den virkelig gamle samlingen, som avdelingens bibliotekar også har ansvar for, er oppstilt i betryggende kjellermagasiner. Med utgangspunkt i den rettsvitenskapelige litteraturen som var en viktig del av bokstammen under opprettelse av universitetsbiblioteket i 1811, og med årlig oppfølging av bokstammen av rettshistoriske professorer og ansvarlige fagbibliotekarer, har vi også her et spesialbibliotek av de

Rettshistorisk Samling, Domus Bibliotheca

Instituttet ble utvidet til **Nordisk institutt for sjørett**, formelt i drift i nye lokaler etter andre fagmiljøers utflytting til Blindern i 1963.²⁴

Biblioteket har alltid spilt en sentral rolle i instituttets virksomhet. Professor Sjur Brækhus, som var aktiv i forbindelse med instituttets opprettelse, og som var dets første bestyrer, prioriterte etablering av et solid sjørettslig fagbibliotek. I etableringsfasen var også her solide bidrag fra Jahrefondet viktige. 400 fagrelevante bøker var deponert på instituttet fra Universitetsbiblioteket, og det ble mottatt bokgaver, deriblant Northraships «American Maritime Cases» (1923-1941). 150 sjøkart var også blant bibliotekets startkilder²⁵.

Det var i utgangspunktet konstatert at norske sjørettsjurister i stor grad også måtte orientere seg om gjeldende fremmed sjørett. Det ble anskaffet

Biblioteket ved Senter for rettsinformatikk, Domus Nova

sjeldne. Det er en så omfattende og sjelden boksamling at vi ofte får besøk av norske og utenlandske forskere som representerer mange forskjellige fag.

Institutt for sjørett, som det opprinnelig het, ble også opprettet i 1955 (åpnet i 1956²³). De første årene holdt instituttet til i underetasjen under Universitetets Aula («den gamle aulakjelleren»).

22) I 1997 hadde avdelingen 4 200 bind i sine samlinger, i 2006 ca 6 000 bøker, og innregner man den gamle litteraturen som ble overført fra Universitetsbiblioteket, kan vi snakke om en rettshistorisk boksamling på ca 80 000 bind.

23) Se f.eks Sjur Brækhus: Institutt for sjørett opprettet ved Universitetet i Oslo. S. 462-464 I: Arkiv for sjørett. Hefte 4, Bind 2, september 1955.

24) Her kan vises til en artikkel av Thor Falkanger om instituttets oppstart og første år, skrevet etter tre års virksomhet: Nordisk institutt for sjørett. S. 611-622 I: Arkiv for sjørett. Hefte 2, Bind 6, april 1966. En kortere instituttpresentasjon av Frøydis Rothé finner man på sidene 6-9 i Juristkontakt nr. 1 1988.

25) I 1997 var samlingen på 16 000 bind og i 2006 på 21 150.

Jóns bok

flere kostbare domssamlinger fra mange av de såkalte sjøfartslandene, både altomfattende generelle domssamlinger og spesielle sjørettslige. Sentrale fagrelevante tidsskrifter ble anskaffet, mange flere tiår bakover i tid. Når det gjelder bibliotekets innkjøpsprofil opp gjennom årene, er det fristende å sitere Thor Falkanger²⁶: «Stort sett forsøker man å kjøpe det som kommer av sjørettslig litteratur. For de rene forskningsformål vil litteratur fra de mindre viktige sjøfartsland ofte kunne skaffes til veie gjennom låneavtaler, men for de praktiserende sjøfartsjurister vil ikke dette kunne være noen brukbar løsning: Det er viktig at opplysningene om fremmed rett kan innhentes med en gang – det er derfor lagt vekt på å holde

Biblioteket ved Nordisk institutt for sjørett, Domus Media

biblioteket à jour når det gjelder litteratur fra land hvis rett man ikke så ofte møter.»

I 1970 ble det opprettet en instituttbibliotekarstilling, en stilling som har bidratt til en relevant og kontinuerlig utvikling av et spesialbibliotek på sjørettens område. Med et engasjert kildeorientert fagmiljø og en aktiv fagbevisst innkjøpspolitikk gjennom femti år, er biblioteket ansett som et av verdens mest omfattende sjørettsbibliotek.

1. januar 1981 ble **Avdeling for petroleumsrett** opprettet, en avdeling som senere har endret navn til Avdeling for petroleums- og energirett.

Biblioteket ved Avdeling for petroleumsretts- og energirett, Domus Media

Opprettelsen av et petroleumsrettet spesialbibliotek skjedde samtidig. Instituttmedarbeidere, deriblant bibliotekar, var de første fire år finansiert med bistand fra norske og utenlandske oljeselskaper med operatørstatus på den norske kontinentalsokkel. Fra slutten av 1990-tallet ble

26) Thor Falkanger: Nordisk institutt for sjørett. S. 619 I: Arkiv for sjørett. Hefte 2, Bind 6, april 1966.

samlingen utvidet med generell energirett, gass- og elektrisitetsrett, og avdelingen ble omdøpt til Avdeling for petroleums- og energirett i 2004.

Biblioteket blir i dag finansiert gjennom bidrag fra Oljeindustriens landsforening (OLF). Brukerne er i første rekke vitenskapelige ansatte fra fakultetet, samt ansatte i advokatkontorer, oljeselskaper og i offentlig forvaltning. Avdelingen arbeider aktivt for økt internasjonalisering og satser på engelsk publiseringsvirksomhet. Avdelingen har administrasjonsansvar for Naturressursgruppen, som er en forskningsgruppe med deltagere fra IOR, IfP og Petroleums- og energiretten²⁷.

Institutt for statsrett og folkerett ble opprettet i 1957, og professor Frede Castberg var instituttets første bestyrer. Institutt for statsrett og folkerett skiftet navn til **Institutt for offentlig rett** i 1986, og i 1991 ble strafferett og prosess overført fra Institutt for kriminologi. Samtidig ble Avdeling for rettshistorie overført fra Institutt for privatrett – og dermed ble også de respektive boksamlinger overført til Offentligrettsbiblioteket.

Instituttbibliotekets første anskaffelser var også her i stor grad finansiert av Jahre-fondet, noe som sammen med enkeltpersoners gavebidrag og en del dubletter fra universitetsbiblioteket, utgjorde instituttbibliotekets grunnstamme.²⁸

Samlokalisering av instituttets mange underavdelinger i DB, og dermed også tidligere noe fysisk spredte boksamlinger, gjorde at fakultetets største instituttbibliotek fikk en bedre systematisk oppstilling, og litteraturen ble gjort lettere tilgjengelig. Instituttets økende plassmangel i DB har imidlertid ført til at Avdeling for kvinnerett i 2005 flyttet over til Domus Nova²⁹.

Instituttets professorer og fagansvarlige har også her vært aktive i oppbygging av gode fagsamlinger,

Biblioteket ved Institutt for offentlig rett, Domus Bibliotheca

i samspill med instituttbibliotekarer. Det dreier seg om spesialsamlinger innen folkerett, arbeidsrett, selskapsrett, skatterett³⁰, strafferett og prosessfag, miljørett, trygderett og kvinnerett.

Senter for Europeisk integrasjonsrett ble opprettet i 1989. Senteret endret navn til Senter for europarett i 1994. Senterets formål er å drive forskning og undervisning, utvikle samarbeidsformer med studenter, advokater og andre utenlandske institusjoner innenfor senterets fagområder, arrangere seminarer, kurs og foredrag, og ikke minst, å bygge opp et bibliotek og dokumentasjonssenter innenfor EØS- og EF-rett.

27) Biblioteket består i dag av ca 6000 bind.

28) I 1997 var instituttets samling på 21 790 bind og i 2006 på ca. 30 500 bind.

29) Professor Tove Stang Dahl var med på opprettelsen av Kvinnerett som fag og var aktiv i oppbygging av et kvinneverettsbibliotek, som fulgte med til Domus Nova.

30) Professor Magnus Aarbakke var i mange år aktiv i universitetsbiblioteksammenheng, ikke minst når det gjaldt oppbygging av instituttets skatterettssamling.

Biblioteket ved Senter for Europarett, Domus Media

Biblioteket fikk status som Europeisk Dokumentasjons-senter (EDC) i 1992. Dette medfører at biblioteket mottar det meste av det som EU publiserer, og får fri tilgang til EUs databaser. Brukerne av biblioteket er studenter og ansatte både fra Det juridiske fakultet, fra samfunnsvitenskaplige studier på UiO, samt praktikere fra advokatkontorer, offentlig forvaltning og ansatte i ulike bedrifter og organisasjoner. Mange av henvendelsene som kommer til biblioteket i dag, gjelder veiledning i bruk og gjenfinning av EU-dokumentasjon på internett.³¹

Bibliotekaren er en ettertraktet kursholder for studenter, for bibliotekansatte, for vitenskaplige ansatte ved fakultetet og for grupper utenfor Universitetet.

Norsk senter for menneskerettigheter (SMR). Norsk senter for menneskerettigheter startet som et forskningsprosjekt i 1978. I 1986 vedtok Stortinget etableringen av virksomheten som et program under NAVF, i form av et frittstående institutt, løselig tilknyttet Det juridiske fakultet. **Institutt for menneskerettigheter** ble en del av Universitetet i Oslo i 1995, og ble tilknyttet Det juridiske fakultet i 2002, med navneskifte fra insti-

tutt til senter. Gjennom kongelig resolusjon av 21. september 2001 har SMR status som nasjonal institusjon for menneskerettigheter. Dette innebærer at SMR skal overvåke menneskerettighetssituasjon i landet og bistå myndigheter, organisasjoner, institusjoner og enkeltpersoner med utredning, rådgivning, utdanning og informasjon om forhold som berører menneskerettighetene.

Biblioteket ved Senter for menneskerettigheter, Universitetsgt. 22-24

SMRs virksomhet har alltid vært utadrettet, og SMRs vedtekter fremholder «dokumentasjon» som et av senterets sentrale funksjoner og har fullfinansiert biblioteket siden starten som prosjekt – og to dokumentalist/bibliotekarstillinger. Biblioteket har vært sett på som en ressurs som ikke bare skulle ivareta egne forskeres interesser, men også virke som et kompetansesenter for eksterne brukere. Med ca 18 000 bind har biblioteket i dag Norges største og mest oppdaterte samling av litteratur om menneskerettigheter. Samlingen er tverrfaglig, og emner som folkerett, humanitær-

31) Samlingen består i dag av ca 7000 bind.

rett, nasjonalisme, minoritetsspørsmål, islam, utvikling og demokratisering er også dekket³². Utlåns- og referanseforespørsler kommer fra andre bibliotek i inn- og utlandet, forskere, studenter, advokater, offentlige ansatte, frivillige organisasjoner, m.m.

2.4 Fakultetsbiblioteket

Fakultetsbiblioteket fikk ikke egne biblioteklokaler før i 1985. Fakultetsbibliotekar Kaare Haukaas og hans medarbeider fra starten, Else Frost, hadde kontor i lokalene til Institutt for privatrett. Det som kunne kalles fakultetsbibliotekets fellessamling fantes i hovedsak i bokhyller bak glassdører på Inspektørsalen. Det var derfor en stor begivenhet da spesialinnredede lokaler i annen etasje i Domus Academica (Urbygningen) ble tatt i bruk i 1986. Her ble et stort hjørnerom og tilstøtende lokaler omgjort til fakultetsbibliotek med utlånskranke, en avgrenset utlånsamling og kontorer for de bibliotekansatte. I årene som fulgte foregikk en aktiv utvidelse av bibliotekservicen for studenter, fakultetsansatte og eksterne brukere. Behovet for bibliotek tjenester var sterkt stigende, antall fagrelevante alternative nye juridiske fagbøker var økende, både på grunn av flere juridiske forfatters utgivelser, men også på bakgrunn av jussens «internasjonalisering». Juridiske kildedatabaser så dagens lys, og etter spørsmål etter bibliotekansattes kompetanse i kildegjenfinning fikk en ny dimensjon. Lokalene i Urbygningen ble for små for samlinger, ansatte og brukere. Det var bare plass til ca. 6 000 bind og ingen brukbare besøksarbeidsplasser, noe mange av de ca ti tusen besøkende i 1990 savnet. Forutsetningen hadde vært at disse lokalene skulle være en mellomløsning av to til tre års varighet.

På slutten av 1980-tallet og på begynnelsen av 1990-tallet engasjerte bibliotekets ansatte seg

sterkt i arbeidet med planer og muligheter for en fremtidig fellesbibliotekløsning i Domus Bibliotheca. «Det juridiske fakultetsbiblioteks fremtid. Et modellforslag med særlig vekt på plassbehov³³», ble utgitt i 1987 og spredt til fakultetsansatte. Det var en 20-siders publikasjon som redegjorde for bibliotekets vurderinger av fremtidig organisering og driftsalternativer. Medisinernes endelige utflytting fra universitetets bygninger i sentrum hadde vært antatt realisert i nærmere tretti år. Når det virkelig så ut til å skulle skje i 1990, var det viktig å komme på banen, både med visjonære og med konkrete praktiske planer for fremtidens juridiske fakultetsbibliotek, og med visjoner om hva det kunne bety for studenter og forskeres faglige virksomhet. Bygningens navn var et viktig assosiativt utgangspunkt i positiv forstand. I denne sammenheng utga biblioteket en liten publikasjon om Domus Bibliothecas (DB) historie, om gamle fotografier og arkitektskisser av fremtidens muligheter i restaurerte og funksjonelle bibliotek-

Restaureringsarbeider i Domus Bibliotheca

32) Biblioteket fungerer som depositar for materiale fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg.

33) Et resultat av gruppearbeid og ført i pennen av Bertnes.

lokaler. Publikasjonen orienterte om en drøm – som ble virkelighet.³⁴ Professor Peter Lødrups aktive innsats som formann i fakultetets rom-

Midtrommet i fellesbiblioteket (Domus Bibliotheca)

komité med forståelse for fakultetsbibliotekets behov og muligheter, må nevnes i denne sammenheng.³⁵

Det juridiske fakultetsbibliotek fikk tilnærmet de arealene i DB som var ønsket til fellesbibliotekformål. Arealet omfatter det meste av første etasje og så godt som hele kjelleren. I bibliotekets forslag til romplan i 1987 var hovedmålsettingen å få plass til den mest brukte litteraturen i åpne samlinger, det var snakk om ca 50 0000 bind, og med et lett tilgjengelig nærmagasinet i kjelleren.

Det er nå 60 arbeidsplasser i lokalene, spesialarbeidsplasser beregnet på gjesteforskere, avhandlingsskrivende studenter og andre som trenger en god arbeidsplass nær kilder over en litt lengre periode. Det er mange lesestoler for brukere av oppslagsverker, forarbeider, stortingsforhandlinger, andre juridiske kilder, bibliografier, håndbøker, leksika etc. og til oppslag i litteraturen for øvrig. 16 pulter er rene dataoppslagsplasser, utstyrt med PCer med tilgang til spesielle referansedatabaser biblioteket har i abonnement, og med generell tilgang til Internett. Det er koblingsmuligheter for besøkendes egne bærbare PCer (trådløst nettverk). Kopimaskiner for besøkende med kortautomat er også naturlig inventar.

I kjelleren er to rom innredet med PCer. Det ene er en PC-stue der 10 besøkende kan sitte og jobbe. I tillegg har vi et kursrom med 20 PCer og storskjerm – et kursrom som bibliotekansatte

34) Det juridiske bibliotekfond, som ble stiftet i 1991, finansierte publikasjonen. Bibliotekfondets startkapital besto av tilskudd fra advokatfirmaer, større firmaer med juridisk kontor. Inntekter fra salget vedrørende Lov og dom, en bok av førstebibliotekar Tom Arbo Høeg viser veien til høyesterettspraksis med utgangspunkt i en lovs paragraf, sørget for økning av fondets grunnkapital.

35) Lødrup hadde bl.a. vært leder av komiteen som utredet spørsmål om UBOs fremtidige organisasjon, administrasjon og strukturer, og som avga sin innstilling i 1984.

bruker i undervisning av studenter og forskere. Internkursing av bibliotekansatte er også en nødvendig aktivitet – vi bør være maksimalt oppdaterte og beherske nye veier til digital faginformasjon for å kunne veilede andre.

Et såkalt sikringsmagasin/konserveringsmagasin for å kunne ta vare på de eldste samlingene fra universitetets oppstart (bøker fra 15-, 16-, og 17-hundretallet) i kjernen av kjelleren, ble som tidligere nevnt også planlagt – og realisert. Riktignok ikke slik at det sikret samlingene maksimalt mot tyveri-, brann- og vannskader, klimaforholdene er heller ikke ideelle, men forholdene er langt bedre enn de tidligere har vært for denne sårbare kildesamlingen³⁶.

Vi i biblioteket ble godt fornøyd med romløsningen i DB – det hadde nemlig vært mange interesser med i fordelingskabalene. Med tanke på den raske utviklingen av juridiske kilder, flere typer kilder og det økende antall brukere³⁷, har vi fått plass til den sentrale utlåns litteraturen med en del brukerarbeidsplasser i et relativt funksjonelt åpent landskap. En dimensjon ingen andre bibliotek i Norge kan utfordre, er lokalenes kulturhistoriske og estetiske karakter. Vi snakker blant annet om tilbakeføringen til originalt interiør³⁸ og det over fire meter høye oljemaleriet «Når gjøken bygger rede» som endevegg mellom søyler i midtrommet.³⁹

Fakultetet – biblioteket har hatt et godt samliv og samarbeid gjennom 50 år. Bibliotekets relasjon til fakultetet er ovenfor belyst ved bl.a. instituttbibliotekenes plass i, og nærhet til fag- og forskningsmiljøene, og instituttens øremerking av ressurser til instituttbibliotek er nevnt. I tillegg sørger fakultetet sentralt bevilgningsmessig for at særlig studentrettede tiltak får nødvendig plass i bibliotekdrift og -utvikling. Dette, sammen med fellesbibliotekets kontakt med studenter og eksterne

forskere, utviklingen av læringscenteret – alt i forståelse og i samarbeid med fakultetet, gjør at mange jurister er ukjente med at vi formelt sett er en avdeling av UBO og ikke av Det juridiske fakultet.

Undervisning i kildebruk og litteraturgjenfinning på forskjellige nivåer har vært en del av bibliotekvirksomheten opp gjennom årene. Men det har vært minimalt i forhold til dagens aktiviteter, en aktivitet som utvikles i samarbeid med undervisningsansvarlige på fakultetet. På 1980-tallet ble kildebruk del av kriminologiundervisningen for mellomfags- og hovedfagsstudenter, spesielle juridiske kildeseminarer for ansatte og juridisk avhandlingsskrivende studenter ble sporadisk avholdt, og forelesninger i praktisk rettskildelære var noen år et fast innslag tilpasset øvrig undervisning. I de senere årene har undervisning for studenter på alle nivåer blitt gjennomført, integrert i fagundervisningen. Nærmere 1500 studenter deltok i 2005 på 130 kurs (230 timer) holdt av biblioteket.⁴⁰ Vi snakker her om en ny dimensjon i samarbeidet med fakultetet og juridisk utdanning.

Utlånsomfang har alltid blitt betraktet som en viktig faktor når man skal evaluere fagbibliotekets nytte og relevans. Vi vurderer det annerledes på

36) På bakgrunn av UBOs prioritering av å sikre historiske gamle deler av samlingenes eksistens, er det øremerket midler til konkrete fysiske og registreringsmessige forbedringstiltak.

37) Vårt telleapparat i inngangsdøren viste at 110 000 hadde besøkt Fellesbibliotekets lokaler i 2005. Siden det bare er ca 3 400 jusstudenter, må det bety at det er mange gjengangere.

38) Det vises her til Tronslins artikkel på s. 45, der bl.a. Statsbygg og arkitektfirmaet Natvigs innsats i denne sammenheng omtales.

39) Utsmykkingsfondet for offentlige bygg hadde bevilget en betydelig sum til utsmykking. Det ble arrangert en lukket konkurranse blant utvalgte kunstnere, finansiert av Lovsamlingsfondet, og billedkunstneren Bjørn Carlsen vant med oljemaleriet «Når gjøken bygger rede». Senere har biblioteket ved fondsmidler anskaffet bildet «Tidsmaskinen» av samme kunstner, et oljemaleri som møter bibliotekets besøkende når de kommer inn i biblioteket.

40) Det vises til universitetsbibliotekar Hilde Westbyes artikkel om undervisning på s. 33.

UJUR. Riktignok er det uttrykk for interesse for fagboksamlingene og stor aktivitet i bibliotekets lokaler når vi registrerer antall utlån på nærmere 80 000 i 2005. Like vellykket er bibliotekbesøket når brukeren finner frem til den kilden som er av interesse og har relevans, leser eller kopierer aktuelle dommer, eller utdrag av forarbeider. Eller får tips om hvor det juridiske emnet er godt behandlet og dermed slipper å låne med seg bøker som muligens er interessante. Eller får nødvendig veiledning til å finne frem til relevante juridiske kilder som ligger tilgjengelig på Internett - på egen hånd. Dette er aktiviteter som ikke kan tallfestes. Det bør vel også nevnes at en del kildemateriale ikke er til utlån, brukeren *må* benytte materialet i bibliotekets lokaler.

Blant fellesbibliotekets brukere utgjør juridiske studenter hovedtyngden. Men også studenter fra høyskoler og andre fakulteter er aktive brukere. Fakultetets vitenskapelige ansatte har også behov for å orientere seg om dokumenter som kun finnes i fellesbiblioteket. Dessuten fungerer Det juridiske fakultetsbibliotek som det sentrale norske juridiske fagbibliotek. Departementer, domstoler, advokatfirmaer og andre kontorer som har jurister ansatt, kan også være avhengige av kilder som bare finnes i den unike juridiske kilde-samlingen vår. For å illustrere omfanget: de største advokatfirmaene i Norge har egne bibliotek der samlingene sjelden er på over fem tusen bind. UJUR har ca 300 000 bind i sine samlinger. I 2005 ble det registrert 110 000 besøkende i fellesbiblioteket/DB. Når vi i tillegg tar med en del titusener studentbesøk i bibliotek og lærings-senter i Domus Nova, skulle bibliotekets betydning i studiesammenheng være godt illustrert.

I 1989 arrangerte UJUR det første Nordiske juridiske bibliotekmøte, et tre-dagers arrangement, som samlet 70 representanter fra nordiske offentlige og private juridiske fagbibliotek.

Behovet for erfaringsutveksling, mulighetene for å etablere samarbeidsrelasjoner, nytte og hyggeverdi var åpenbar – i 2006 ble det 7. Nordiske juridiske biblioteksmøde arrangert i København.

3 Læringscenteret

I DN ble det andre læringscenteret ved UiO opprettet etter plan og samarbeid mellom fakultet og bibliotek. Her har juridiske studenter tilgang til 90 datamaskiner, 3 større grupperom med flyttbare PC-tårn, 12 kollokvierom, 45 vanlige lese-plasser, 20 arbeidsplasser for medbrakte PCer, juridisk litteratur og kopikort-automat – alt på ett plan. Fakultetsbiblioteket har ansvar for veiledning og boksamlingene. Juriteket og IT-avdelingen ved fakultetet har ansvar for PC-er og skrivere, og det er montert trådløst nettverk.

Læringscenteret i Domus Nova

4 Bibliotekansattes faglige forfatterskap⁴¹

Mange av bibliotekets ansatte har opp gjennom årene skrevet juridisk bibliotekfaglige artikler i fagtidsskrifter. Det har stort sett dreiet seg om informasjon og veiledning for å hjelpe brukerne til å finne rasjonelle veier til juridiske kilder av alle slag. Rene tematiske juridiske bibliografier, systematiske innholdsoversikter i tidsskrifter, bibliografier til jurister som fyller runde år – i festskriftsammenheng – har det også vært en del av i denne virksomheten. Det er utgitt 19 hefter i Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie⁴². Ansatte har stått bak utgivelsen av tre utgaver av Juridisk oppslagsbok på 1980- og 90-tallet. Boken «Praktisk rettskildelære», som de to fakultetsbibliotekarene i Oslo og Bergen står bak⁴³, har utkommet i tre utgaver, den første med undertittel «Juridisk kildesøking i Norge, øvrige nordiske land og EF», den andre med undertittel «En håndbok for jusstudiet» og den siste, som utkom i 2005 med undertittel «Juridisk informasjonssøking». I 1997 ble en nettversjon av Praktisk rettskildelære publisert, en versjon som har vært løpende oppdatert. Med sine klikkbare muligheter direkte til omtalte kildesteder, var dette et nybrottsarbeid, og det er fremdeles et fritt tilgjengelig praktisk hjelpemiddel⁴⁴.

5 Elektronikkens inntog og betydning i daglig virksomhet

Biblioteket startet relativt tidlig når det gjaldt å ta i bruk EDB i funksjonelle driftssammenhenger. Rasjonaliseringspotensialet ved opprettelse av databasefunderte kataloger synes åpenbart. Det tok imidlertid noe tid før norske fag- og forskningsbibliotek fant frem til godt egnet programvare, og påfølgende registrering av mange millioner titler var en tidkrevende affære. Men når bibliotekenes beholdninger er registrert i baser som takket være

Internett kan være tilgjengelige uansett hvor du befinner deg i verden, snakker vi om enorme informasjonsmessige forbedringer. I det hele tatt er det å legge ut fagrelevant informasjon på Internett, oppskrifter og veiledninger på hvordan finne frem til relevant seriøs faginformatjon, blitt en viktig del av bibliotekets virksomhet.

På UJUR mener vi selvfølgelig at alle juridiske kildesøkende studenter og forskere i vår landsdel bør benytte vår hjemmeside som utgangspunkt: <http://www.ub.uio.no/ujur/>. Med viten om at biblioteket anskaffer sentral nordisk og utvalgt internasjonal juridisk faglitteratur, kan man ved å sjekke bibliotekets oversikt over nyervervelser holde seg oppdatert på juridisk fagbokproduksjon. Eller man kan søke BIBSYS Ask etter relevant litteratur. Vi snakker om en ganske sterk utvikling fra tiden før fakultetsbibliotekets opprettelse, da man måtte reise til Universitetsbiblioteket på Solli plass for å slå opp i kortkataloger. Nå kan man fra bibliotek, kontor eller hjemmePC – i løpet av noen sekunder – fremskaffe oversikter over litteratur ut fra ulike søkekriterier.

Når det gjelder tilgang til juridiske fagartikler, har vi også vært gjennom en enorm utvikling de siste årene. Siden 1980 har man kunnet søke etter norske og enkelte nordiske fagtidsskrifters innhold i den nasjonale basen NORART. I dag har vi tilgang til 1 500 internasjonale elektroniske tidsskrifter i fulltekst, forutsatt at man er knyttet til fakultetsbibliotekets nettverk. Nylig ble også IDUNN en realitet, den norske forlagsbasen som gir tilgang til 11 av de norske juridiske fagtidsskriftene i fulltekst. Bibliotekansatte har vært

41) På side 95 flg er det gjengitt en løpende oversikt over faglige publiseringer der bibliotekansatte er involvert.

42) En oversikt over utgivelsene finner du på side 95

43) Pål Bertnes og Halvor Kongshavn

44) På adressen: <http://www.juridisk.net/prjus/>

aktive i utviklingen av DUO – Digitale utgivelser ved UiO – universitetets system for nettbasert publisering. Det innebærer forfatterstøtte, innlevering, konvertering, gjenfinning og arkivering av UiOs elektroniske publikasjoner i diverse medieformater – et system som kommer til å være hovedkilden til avhandlinger og vitenskapelig publisering ved UiO.

Juridisk nettviser. Oversikt over og veier til kvalitetsevaluerte kilder på Internett er et stort problemområde og noe av bakgrunnen for opprettelsen av Juridisk nettviser.⁴⁵ Ved hjelp av ekstern datakyndig bistand, ble utviklingen av Juridisk nettviser startet opp som et prosjekt i 1999. Da den var kommet i drift, ble de tre juridiske fakultetsbibliotekene i Oslo, Bergen og Tromsø enige om at dette kunne være et felles anliggende. Det var liten grunn til å utvikle hvert sitt produkt med samme målsetting og noenlunde likt innhold. Etter noen år ble også Advokatforeningen samarbeidspartner. Juridiske fagbibliotekarer i redaksjonen bruker mye tid på selektiv utvelgelse og evaluering av nettsted med juridisk informasjon som fortjener sin plass i nettviseren, og de sørger for at døde lenker og ikke oppdaterte nettsteder blir fjernet. Det hele er organisert etter land, kildetype og emne. Pr dato er ca 1 540 nettsteder plassert og beskrevet i Juridisk nettviser.

Oversatte lover⁴⁶ er et annet tilbud fra biblioteket på Internett. Det dreier seg om norsk lovgivning oversatt til andre språk, oversettelser som er utarbeidet i departementene, i andre offentlige institusjoner og i næringslivsorganisasjoner. Oversettelsene er uoffisielle og ikke nødvendigvis fullt oppdatert. Basen gir allmennheten en enkel tilgang til oversettelser av norske lover og forskrifter, samtidig som den kan være et oppslagssted for juridiske begreper på fremmede språk. Noen tror at biblioteket påtar seg å oversette norske lover, men slik er det ikke. De fleste

postene i basen har lenker til oversettelser i fulltekst, enten som html, word-filer eller i pdf-format. Enkelte oversettelser finnes kun i papirformat. For noen av disse finnes lenker til bibliografiske poster i Bibsys, eller med henvisning til «Norwegian laws – a collection of translated legal texts».⁴⁷ For gjeldende lover finnes lenker til Lovdata. Selv om oversatte lover ikke dreier seg om pålitelige oppdaterte rettskilder, er informasjonen av stor interesse og til nytte for mange brukere.

Dommers populærnavn er en base biblioteket har utviklet og lagt ut på Internett⁴⁸. Basen inneholder navn eller betegnelser på rettsavgjørelser slik de er benyttet av fagfolk i skriftlige fremstillinger. Basen inneholder hovedsakelig referanser til høyesterettsavgjørelser publisert i Norsk Retstidende, og enkelte referanser til Rettens Gang og Nordiske Domme i Sjøfartsanliggender er også tatt med. Man kan søke i forhold til dommens «kallenavn», eks.: Finangerdommen for å få frem Rt-referansen, eller man kan søke på referansen, f.eks Rt. 2000 s. 1811 og få vite at den går under navnet «Finangerdommen».

Her er bare noen kilder og kildeveier nevnt, mest for å gi et inntrykk av bibliotekets arbeid med tilrettelegging av digital informasjon og dels for å gjøre oppmerksom på noe av det man faktisk kan få frem av juridisk interessant informasjon på enkelt vis. Ved å klikke seg frem under de alternative veier på bibliotekets hjemmeside, vil man se at det i tillegg ligger mengder av informasjon og veiledninger bak, som bibliotekets folk har produsert. «Henvisninger og litteraturlister» kan f.eks gi viktig veiledning til avhandlingsskrivende studenter, juridiske forfattere og andre.

45) På adressen: juridisk.net

46) På adressen: <http://www.ub.uio.no/ujur/ulov/>

47) Norwegian laws - a collection of translated legal texts selected and published by the Royal Ministry of Foreign Affairs - Oslo 1980. Kopier kan bestilles ved å henvende seg til biblioteket.

48) På adressen: <http://www.ub.uio.no/ujur/baser/domkort/>

Den største leverandøren av juridisk elektronisk informasjon i Norge, Lovdata, bør også nevnes i denne sammenheng. Biblioteket har i alle år vært en aktiv bruker av Lovdatas tjenester, både for selv å finne frem til relevant juridisk informasjon i forbindelse med referansespørsmål, og i formidling av kunnskap til brukere om hvordan de skal finne kilder, både som integrert del i vår undervisning og i direkte veiledning.

I jubileumsåret kan anerkjennelse utenfra angående god juridisk fagbibliotekvirksomhet eksponeres: Kulturministeren overrakte biblioteket prisen «Årets bibliotek» for 2000. UJUR er ett av to fagbibliotek som har oppnådd denne prisen.

Utfordringene i den nære fremtid er mange og vil i stor grad være influert av den elektroniske utvikling på mange områder. Et viktig underliggende tema er og vil være at vi klarer å sørge for at kildesøkende daglig finner veiene til relevante og nødvendige juridiske kilder. Det stiller krav til oss i forbindelse med å tilrettelegge informasjon slik at kildeveiene blir logiske, enkle og pålitelige. Overveldende mengder nye elektroniske kilder, nasjonale og internasjonale juridiske informasjonsdatabaser, fagartikler og bøker i elektronisk versjon øker. Et viktig planlagt UJUR-prosjekt i denne sammenheng er Nettbasert veiledning i praktisk rettskildebruk. Juridisk nettviser og utviklingen når det gjelder brukervennlighet og innhold stiller også store krav til oppdatering, organisering av informasjon og nettpedagogisk kunnskap hos ansatte. Google's aktiviteter i forbindelse med digitalisering av ca 15 millioner bøker er allment kjent. Bortsett fra noen få norske klassikere, er neppe norsk juridisk faglitteratur prioritert – det blir engelskspråklig dominans. Våren 2006 har Nasjonalbiblioteket offentliggjort planer om å digitalisere alle sine samlinger. Det er riktignok snakk om et 10-års prosjekt, men et nytt

landskap i forhold til norsk litteraturs tilgjengelighet vil åpne seg. Ikke bare snakker vi om mulige nye veier til juridisk faglitteratur – det er her også snakk om mye interessant jus i forbindelse med etableringen av elektronisk tilgang til faglitterært forfatterskap.

Parallelt skal vi, som alltid, sørge for at juridisk fag og juridisk forskning også har nær og naturlig tilgang til sentrale trykte publikasjoner – så lenge de eksisterer. M.a.o. en utfordrende fagbibliotekfremtid!

Det juridiske fakultetsbibliotek består av følgende enheter i 2006:

Fellesbiblioteket i Domus Bibliotheca

Institutt/avdelingsbibliotek:

- Biblioteket ved Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Domus Nova
- Biblioteket ved Institutt for offentlig rett, Domus Bibliotheca
- Biblioteket ved Institutt for offentlig rett, rettshistorisk samling, Domus Bibliotheca
- Biblioteket ved Institutt for privatrett, Domus Media
- Biblioteket ved Institutt for rettsinformatikk, nå Senter for rettsinformatikk, Domus Nova
- Biblioteket ved Nordisk institutt for sjørett, Domus Media, vestfløyen
- Biblioteket ved Nordisk institutt for sjørett, avdeling for petroleums- og energirett, Domus Media, østfløyen
- Biblioteket ved Norsk senter for menneskerettigheter, Universitetsgt. 22-24
- Biblioteket ved Senter for europarett, EDC, Domus Media, østfløyen

Litteraturliste

Amundsen, Leif

Det juridiske fakultet: studiet og studentene, institutter. I: Universitetet i Oslo, 1911-1961. B.2. Oslo, 1961

Bertnes, Pål A.

Det juridiske fakultetsbiblioteks fremtid: et modellforslag med særlig vekt på plassbehov. Oslo, 1987

Brækhus, Sjur

Institutt for sjørett opprettet ved Universitetet i Oslo. I: Arkiv for sjørett, 1955, s. 462-464

Drolsum, A. C.

Universitets-Bibliotheket 1811-1911. Kristiania, 1911

Falkanger, Thor

Nordisk institutt for sjørett. I: Arkiv for sjørett, 1966, s. 611-622

Haukaas, Kaare

Biblioteket vårt. I: Stud.jur., 1957, [h. 4], s. 7-8

Haukaas, Kaare

Den norske rettslitteraturen - og dei som skreiv han: [et uferdig manuskript]. Oslo, 1992 [i.e. 1993]

Munthe, Gerhard

Universitetsbiblioteket i Oslo 1811-1970. I: Universitetsbiblioteket i ord og bilder. Bo Norlin og Bendik Rugaas (red.). [Oslo], 1986

Rothé, Frøydis

De juridiske institutter, Nordisk institutt for sjørett. I: Juristkontakt, 1988, s. 6-9

Selmer, Knut S.

De første 20 år, 1955-1974. I: 50 år, Institutt for privatrett 1955-2005. Oslo, 2005

Universitets- og Skole-Annaler. Udgivne af L. Engelstoft. Kjøbenhavn, 1811-1813

Hilde Westbye

Praktisk rettskildelære og bibliotekets undervisning

Undervisning i biblioteket

Biblioteket underviser i praktisk rettskildelære. Vi tar sikte på å lære studenter og andre hvor rettskildene finnes og hvordan man finner dem. Hvordan kan biblioteket undervise og hvilke utfordringer støter vi på i undervisningen av juridiske studenter? Det er ikke nødvendigvis sikkert at biblioteket skal fortsette undervisningen slik vi gjør i dag. Dette er et innlegg som kan sette tankene i gang om hva jurister burde kunne i forhold til praktisk rettskildelære og hvordan de best kan lære det.

I Dagsavisen 10.03.2003 kunne vi lese dette: «I seks år vurderte dyrebyråkratene i Landbruksdepartementet et forbud mot reinslakt med krumkniv. Da arbeidet var ferdig, fant de ut at det allerede var forbudt gjennom EØS-avtalen. [...] Hvorfor EUs regelverk på området ikke ble sjekket, har man ikke helt oversikt over i departementet.»¹

I utgangspunktet tror jeg de fleste mener at jurister burde vite at de skal søke etter relevante rettskilder og kunne finne frem til dem på egen hånd. En utfordring er at jusstudiet ikke har fokus på dette. Selv etter kvalitetsreformen ser vi i biblioteket at studentene leser pensum og i liten grad orienterer seg utenfor dette for å finne andre kilder ved løsning av juridiske problemstillinger.

Biblioteket har noe undervisning på nesten alle avdelinger på jusstudiet. Vi underviser mer enn vi gjorde før, og målet er å få studentene til å innse at de trenger å gå til rettskildene, og at de skal bli bedre til å gjenfinne dem.

Eksempelet om reinslakt med krumkniv ovenfor illustrerer at det er viktig å kunne finne frem til relevante rettskilder, og at jurister burde mestre teknikkene for dette. Gjeldende rett er i stadig

forandring, derfor er det viktig for jurister å kunne finne frem til kilder. Juristene bør være i stand til å følge rettsutviklingen. Hvis studentene skal settes i stand til livslang læring, må de kunne mestre den praktiske juridiske metode. Videre vil kunnskap om gjenfinning av kilder effektivisere en jurists hverdag. Hvis alle ferdige jurister hadde kunnskaper nok til å utføre effektive søk etter juridiske kilder, ville nok mye tid vært spart i arbeidslivet. Advokater kan også bli erstatningsansvarlige hvis de ikke finner frem til de relevante dommene etc. i en sak. Dessuten blir det viktigere å kunne finne frem til rettskilder utenfor Norges grenser, det blir for eksempel mer og mer aktuelt med dansk og svensk rett. Internasjonale kilder blir i større grad påberopt for domstolene.

Nødvendig kunnskap

For at bibliotekets undervisning skal nå frem til studentene bør studentene være enige i at praktisk rettskildelære er en nødvendig kunnskap. Mye tyder på at mange studenter ikke helt har sett behovet for praktisk rettskildelære. Det kan virke som de ikke ser at de i det virkelige juridiske liv må finne frem til, og bruke, flere rettskilder for å løse juridiske problemer. Spørsmål fra salen i forbindelse med informasjonsmøte for hjemmeeksamen (lett omskrevet): «Trenger vi å orientere oss utenom pensum for å klare eksamen?»

På kursene vi holder på slutten av studiet, er få studenter bevisste i forhold til rettskilder. Vi ser at studentene ikke er vant med å bli stilt krav til i forhold til å finne frem til kilder på egen hånd. Det ville være interessant å vite hvor mange studenter det er som går til primærkildene regelmessig gjennom studiet.

1) Jørgen Hyvang, Brussels byråkrater skjærer gjennom: Forbyr samisk slaktemetode. Dagsavisen Morgen 10.03.2003, s. 7.

Forarbeid til lovene – et uunnværlig hjelpemiddel på jus

Mer enn pensum

Jusstudiet er i stor grad pensumbasert. I tillegg til pensum benytter studentene dokumentsamlinger hvor de finner det de mener de trenger for å løse eksamensoppgavene. På denne måten vil jeg tro at jus blir et teoretisk fag hvor studentene pugger pensum og lett kan glemme metoden. Studentene blir mer eller mindre opplært i akkurat hvordan problemstillingene skal løses på eksamen, hvor de ikke har tilgang til kildene på samme måte som i det virkelige liv.

Nye eksamensformer

Hjemmeeksamen på 3. avdeling kan være et hjelpemiddel til å få fokus mer over på reell bruk av den juridiske metode til praktisk problemløsning, slik det vil foregå i en arbeidssituasjon. Hvis vektleggingen i forhold til eksamenskarakteren også ville ligge på om studentene har funnet frem til kilder og brukt dem på en selvstendig måte, vil studentene ha et incitament til å lære seg dette tidlig i studiet. Dessuten har innføringen av spesialoppgaveskriving gjort at

studentene mer eller mindre er nødt til å finne frem til kilder som skal brukes i et praktisk skriftlig arbeid, noe som jeg vil tro gjør studentene i hvert fall noe mer bevisste på at praktisk rettskildelære er viktig.

Det er etter hvert blitt en enorm mengde juridiske kilder, trykte og elektroniske. Markedet tilbyr mange forskjellige databaser, og det finnes mange forskjellige verktøy for å finne frem til de relevante rettskildene. Undervisning i disse databasene og verktøyene blir mer og mer viktig.

Stortingsforhandlinger oppstilt i Fellesbiblioteket, Domus Bibliotheca

Undervisning på alle avdelinger

Høsten 2004 innførte biblioteket undervisning på alle avdelinger. Vi fokuserte på å legge opp undervisningen nært knyttet til ett eller flere utvalgte fag studentene har på den enkelte avdeling.

På første avdeling tilbyr vi til sammen kurs over tre timer. Det første møtet studentene får med kurs hos oss, er en times kurs i søk etter kilder i forbindelse med introduksjonsuken «Rettskilder til fots». Det gis en helt enkel innføring i gjenfinning av noen av de viktigste primærkildene. Noen uker senere gis det en times søkekurs i gjenfinning av kilder i forhold til avtale- og kjøpsrett. I forbindelse med forelesningene i juridisk metode på 2. semester får studentene tilbud om en times kurs i forarbeider.

På andre avdeling tilbyr vi et to timers kurs i forbindelse med undervisningen i alminnelig folkerett, EØS-rett og internasjonale menneskerettigheter. Her fokuseres det på hvor internasjonale kilder finnes, og hvordan de kan søke frem disse.

På tredje avdeling holder vi et to timers kurs i forbindelse med hjemmeeksamen. Vi forsøker å sette studentene i stand til på egen hånd å finne de kildene de trenger til hjemmeeksamen og sier litt om hvordan de skal henvise til kildene de bruker i oppgaven.

På fjerdeavdeling har det vært et tilbud om to timers forelesning i praktisk rettskildelære i forbindelse med undervisningen i rettskildelære. Oppmøtet var for lite til at vi har videreført denne forelesningen, men hvis vi ser at holdningen hos studentene i forhold til at de trenger slik undervisning endres, vil vi vurdere å innføre den igjen. Forelesningen prøvde å vise helheten i de kildene som finnes og å øke bevisstheten om praktisk rettskildelære.

På femte avdeling undervises det i forhold til spesialoppgaveskrivingen, hvor det fokuseres på å finne frem til kilder studentene trenger til oppgaven. Dette kurset prøver å nyttiggjøre kunnskap studentene har fra før, og kursholder gjennomgår de databaser og verktøy studentene mener de trenger.

Dessuten har instituttbibliotekarene holdt kurs for vitenskapelige assistenter i forbindelse med oppgaveskriving, for masterstudenter og for ansatte.

Kilder

Atskillig flere studenter enn før får litt undervisning i gjenfinning av kilder, men det gjenstår en del før alle studentene deltar på alle kursene vi holder. Vårt inntrykk av studentene når de på siste året skriver oppgave, er at det fremdeles gjenstår mye før vi har oppnådd vårt mål, at alle studenter skal ha et overblikk over hvor kildene finnes og hvordan de finner dem.

Vi har prøvd å lage et helhetlig opplegg gjennom studiet slik at studentene er innom de mest sentrale kildene de trenger som justudenter og ferdige jurister. Men det sier seg selv at 10 timer gjennom hele studiet ikke kan gjøre studentene utlært i dette faget. For at studentene skal bli gode må de søke på egenhånd regelmessig og bruke teknikkene aktivt i studiesituasjonen. Tilbakemeldingen fra studentene er at de husker lite fra de forrige kursene de har vært på hos oss. Utfordringen ligger i at bibliotekets undervisning er kortvarig, og at vi ser studentene for sjelden. Vi blir ikke kjent med studentene, og de blir ikke kjent med oss.

Både på bibliotekets undervisning på 3. avdeling og 5. avdeling viser det seg at en stor andel studenter aldri har lest i et forarbeid. De viser ikke

noe bevisst forhold til hva forarbeider er eller hvordan de skal vektlegges i forbindelse med løsning av problemstillinger. Dette var bakgrunnen for at vi bestemte oss for å lage et eget kurs i forarbeider i forbindelse med forelesningene i juridisk metode på 1. avdeling. Foreløpig har ikke studentene fått øynene opp for dette kurset, deltakelsen er liten.

Som nevnt har nok innføringen av spesialoppgaveskriving gjort at flere studenter må søke etter kilder på egen hånd. Spørsmålet er om dette har gjort studentene flinkere og mer bevisst på hva gjenfinning av kilder innebærer. Vi ser at når studentene skal sette i gang med skrivearbeidet er veldig mange usikre på både oppgaveskriving og kildegjenfinning. Vi ser at noen veiledere mater studentene med kilder, slik at de ikke i nevneverdig grad går ut og søker kildene selv. Men vi ser også at flere og flere får øynene opp for hvor viktig det er å beherske kildesøk.

Bibliotekundervisning og annen undervisning

Bibliotekets undervisning er ikke inkorporert i fakultetets øvrige undervisning. Hvis undervisningen i praktisk rettskildelære hadde vært mer integrert ville kanskje noen av problemene jeg peker på, vært løst. På Københavns universitet har de et juridisk metodefag på 1. avdeling hvor de blant annet prøver å introdusere sammenhengen mellom den teoretiske og den praktiske rettskildelæren. På denne måten mener de at studentene får et godt grunnlag for innlæring i resten av jusstudiet.² En erfaring fra København er at studentene tar undervisning som ikke ender i en eksamen, lite seriøst. Der har de løst dette ved at de har en eksamen hvor studentene får god-

2) Peter Blume, Hans Chr. Spies, Juridisk metodelære i nyt fag på jurauddannelsen i København. Lov & Data nr. 69, 2002.

kjent eller ikke godkjent. Vi ser også at det bør innføres evaluering av kunnskapene biblioteket underviser i. Hvordan dette bør gjøres kan diskuteres, men noe som har vært diskutert er at det bør innføres en egen del i forbindelse med hjemmeeksamen hvor studentene må skrive hvordan de har funnet frem til rettskildene. I forbindelse med spesialoppgaven kunne en liknende løsning også være aktuell.

Medisin har hatt suksess med metoden PBL (Problembasert læring). Det medisinske fakultet mener metoden reflekterer godt hvordan arbeidsmåten er i arbeidslivet. Studentene må aktivt finne frem til kilder. Bibliotekets undervisning i forbindelse med dette ser ut til å være vellykket, og studentene på medisin ser ut til å beherske den praktiske metoden i stor grad. Jusstudiet har også innført noe de kaller PBL, men det er etter en annen modell enn den på medisin. Studentene får ikke forelagt seg en problemstilling for så å skulle

gå ut og finne kilder, og deretter sette seg ned å jobbe med denne. Et spørsmål er om fakultetet burde se på om dette kunne være en metode som kunne brukes for å høyne jusstudentenes bevissthet og kunnskap om rettskildene.

Også flere ansatte har nok noe igjen å lære når det gjelder kildegjenfinning. En av grunnene til at det er lite fokus på gjenfinning av rettskilder i den øvrige undervisningen ved fakultetet, kan være at underviserne ikke mestrer dette slik de ønsker. Biblioteket vil i tiden fremover satse mer på opplæring av de ansatte.

Hvordan undervisningen i forhold til praktisk rettskildelære bør foregå, og hvor mye en jusstudent/jurist bør kunne i forhold til praktisk rettskildelære, er viktige spørsmål, og jeg håper det kan diskuteres utenfor biblioteket og sammen med biblioteket i fremtiden.

Bård Tuseth

Bruk av nettressurser i juridiske arbeider

Innspill om kildekritikk

Tanker om kildekritikk

Hovedmålet for Det juridiske fakultetsbiblioteks undervisning er å gi brukerne informasjonskompetanse. Begrepet omfatter ikke bare en evne til å finne informasjon, men også å vurdere denne informasjonen¹. I forhold til det siste aspektet er kildekritikk sentralt. En informasjonskompetent person har evnen til å vurdere om det er grunn til å feste lit til påstandene en kilde fremsetter. Antallet juridiske ressurser på internett vokser, og det styrker internetts betydning som kilde i juridiske arbeider. I denne forbindelse er det grunn til å se nærmere på de teknikker som kan brukes for å vurdere holdbarheten av nettdokumenter.

For å vurdere behovet for kildekritikk på internett og hvordan den kan utøves, må man ta utgangspunkt i mediets egenart. Det er flere grunnleggende forskjeller når det gjelder informasjon som publiseres på internett og andre former for offentliggjøring. Et moment er at det er forbundet med få kostnader å publisere materiale på nettet. Kostnadene ved publisering av trykt materiale bidrar både til at bare materiale med et vidt publikum når frem til publisering, og at materialet undergis en stringent kvalitetskontroll i forbindelse med publisering. Dette gjør at man får et større spenn i kvaliteten på nettpublikasjoner enn i trykte utgivelser. Noen nettressurser vil ha samme troverdighet som papirbaserte kilder som nyter stor tillit. Dette vil for eksempel gjelde Lovdata² og artikkeldatabasen Idunn³. Motsatt vil nettstedet laget av enkeltpersoner oftest ha liten troverdighet i forhold til å gi et riktig bilde av gjeldende rett.

Grovt sett kan man si at det finnes to hovedtyper usannheter, bevisste og ubevisste. Bevisste usannheter forekommer når noen publiserer påstander de er klar over er uriktige. Dette kan enten dreie

seg om forsøk på manipulasjon eller satire. De ubevisste usannhetene er ofte vanskeligere å avsløre. Forfatteren tror her på det som skrives, selv om det til syvende og sist er feil. Årsakene til dette kan være mange, blant annet at forfatteren har utøvd dårlig kildekritikk.

Denne artikkelen tar sikte på å foreslå noen prinsipper for å vurdere informasjon som er tilgjengelig via nettsider. Prinsippene er utformet som et antall kontrollspørsmål som til sammen vil gi en indikasjon på en kildes troverdighet. Jeg har hentet inspirasjon fra en artikkel om feilinformasjon utgitt av det amerikanske utenriksdepartementet⁴.

Følger påstanden mønsteret av en konspirasjonsteori?

En konspirasjonsteori forklarer en sammenheng med en skjult plan i stedet for åpen handling eller tilfeldigheter. Teoriene er psykologisk tiltalende fordi de tilsynelatende skaper orden i innfløkte sammenhenger. Et gjennomgangstema er at visse hendelser er styrt av mennesker med penger eller makt, gjerne gjennom et intrikat plott. Man bør være ytterst varsom med å stole på informasjon som ligner på en konspirasjonsteori. Teoriene kan avskjæres ved hjelp av 'Ockhams barberblad'⁵ som tilsier at i valget mellom flere mulige forklaringer, bør man velge den enkleste.

Det er ikke vanlig at hendelser forklares som resultatet av et komplott, men enkelte eksempler finnes. I artikkelen 'Skal vi stjele en super-

1) <http://nn.wikipedia.org/wiki/Informasjonskompetanse>

2) www.lovdata.no

3) www.idunn.no

4) <http://usinfo.state.gov/media/Archive/2005/Jul/27-595713.html>

5) http://en.wikipedia.org/wiki/Ockham's_razor

tanker?⁶ hevder Herman Berge at en rekke navngitte personer i regjeringen og Norges Bank på syttitallet bidro til at Hilmar Reksten overtok et skip tilhørende Amelia Riis, slik at Reksten ble reddet fra konkurs. Norges Bank hadde stilt gullbeholdningen som sikkerhet for en rekke store skipsbyggingskontrakter. Dersom Reksten gikk konkurs ville gullbeholdningen være tapt og Norge ville bringes ut i økonomisk kaos.

Innholder kilden oppsiktsvekkende avsløringer om kontroversielle temaer?

Dersom et nettsted kommer med oppsiktsvekkende avsløringer om forhold som er omstridt eller vekker sterke følelser, kan det i seg selv være en grunn til å være skeptisk til påstandene som fremsettes. Det er et retorisk knep å spille på følelser slik at leserne lokkes til å handle eller tenke annerledes enn de ellers ville ha gjort.

Slike nettsider har mange fellestrekk med oppsiktsvekkende eller provoserende innlegg i nettdebatter. Slike innlegg kalles troll⁷ og har til formål å få flest mulig av debatt deltakerne til å reagere og skrive motinnlegg. Den underliggende motivasjonen for slike innlegg kan for eksempel være å lede diskusjonene inn på et sidespor, å avsløre naivitet hos andre debattanter eller å lage kaos.

Det finnes flere eksempler på nettsteder som virker provoserende på for store grupper av nettbukere. Nettstedet bonsaikitten.com⁸ dreier seg tilsynelatende om mishandling av kattunger. Overgrepene skjer ved at kroppen hindres i å vokse og formes ved ulike metoder. Nettstedet selger tilsynelatende også utstyr for slik mishandling. Mange som så nettstedet ble opprørt over det de oppfattet som grusomheter overfor vergeløse dyr, og det sirkulerte flere underskriftskampanjer

for å få det stengt. Det viste seg imidlertid at det hele var en spøk, og amerikanske myndigheter⁹ fant etter å ha etterforsket saken at det ikke fantes bevis for at dyr var mishandlet som en følge av nettstedet.

Det er få ting som er like egnet til å opprøre som vold mot søte og vergeløse dyr.

Hvem er forfatter?

Man kan her skille mellom to typetilfeller, anonyme fremstillinger og arbeider hvor forfatteren er kjent. Når det er kjent hvem som står bak en tekst bidrar det positivt i forhold til kildens troverdighet. Forfatterens utdanning, bakgrunn eller anseelse innenfor et fagmiljø vil være et grunnlag for å vurdere påliteligheten av det som presenteres. Ikke minst gir det en mulighet for ta i betraktning om forfatteren har bindinger til enkelte interesser som kan påvirke konklusjonene som presenteres. Dette momentet tas grundigere opp under.

I forhold til nettdokumenter er det også en mulighet for at opplysningene om identiteten eller kvalifikasjonene til forfatteren kan være feil. Man kan for eksempel tenke seg at et kjent navn eller en flott tittel benyttes for å gi et skinn av troverdighet til tvilsomme eller uriktige påstander. Mange ganger vil nettadressen si noe om hvem forfatteren kan være, men for noen nettdokumenter har man små muligheter for å etterprøve opphavsinformasjonen. Troverdigheten i resonnementene og konklusjonene som presenteres vil oftest være av vesentlig større betydning enn hvem som står bak.

6) <http://www.rettsnorge.no/artikler/supertanker.htm>

7) http://en.wikipedia.org/wiki/Internet_troll

8) [www.bonsaikitten.com](http://bonsaikitten.com) [speilet her: <http://def.con.ca/bonsaikitten/>]

9) <http://tafkac.org/ulz/bonsai.html>

I følge tradisjonelle prinsipper for kildekritikk vil fremstillinger uten en kjent forfatter ha liten troverdighet. Det er på den annen side svært viktig å vurdere om det finnes en grunn til at opphavet til teksten er ukjent, før kilden forkastes som upålitelig.

Enkelte fremstillinger er anonyme fordi forfatteren ikke kan stå frem som kilden til den informasjonen som presenteres. Ofte kan varsling om viktige eller kritikkverdige forhold få negative konsekvenser for den som står bak. Stortinget har anerkjent den samfunnsmessige betydningen av slik informasjon gjennom bestemmelsene om varslere i arbeidsmiljøloven¹⁰.

Andre nettsider er ut fra sin karakter uten kjent forfatter. Wikipedia¹¹ er et nettbasert oppslagsverk hvor hvem som helst kan redigere artiklene. Det er ikke mulig å se hvem som har forfattet hvilke artikler i nettleksikonet. Om man legger tradisjonelle forestillinger om kildekritikk til grunn, må man tilskrive Wikipedia lav troverdighet. Likevel er leksikonet så omfattende¹² og mye brukt at det er vanskelig å ignorere som kilde. Som på andre nettsider hender det at enkelte forsøker å spre usannheter gjennom nettleksikonet. Et eksempel på dette som har vært omtalt i media, er da siden om Jens Stoltenberg i november 2005 ble redigert slik at det så ut som han hadde sonet en dom for pedofili¹³.

Tidsskriftet Nature gjorde i en artikkel i desember 2005 en sammenligning¹⁴ mellom Wikipedia og nettversjonen av Encyclopaedia Britannica. Undersøkelsen ble gjort ved at artikler om 42 naturvitenskapelige temaer fra hvert leksikon ble anonymisert og presentert for eksperter innenfor fagfeltet. Sammenligningen viste at de 84 artiklene bare inneholdt åtte grove feil, som misforståelser av grunnbegreper, fire fra hvert leksikon. Av mindre viktige faktafeil, unnlater eller villedende

formuleringer, fant panelet 162 hos Wikipedia og 123 hos Britannica.

Encyclopaedia Britannica var naturlig nok svært misfornøyd med hvordan undersøkelsen ble foretatt og resultatene av den. De har skrevet et åpent brev¹⁵ til Nature der de angriper artikkelen og ber om at den blir trukket tilbake. Det er lenket til brevet fra Encyclopaedia Britannica og Natures svar fra artikkelen. Det er nok tvilsomt om Natures undersøkelse har gyldighet for alle typer artikler, men den synes å vise at det ikke er dramatiske forskjeller i troverdigheten hos Wikipedia og det fremste trykte leksikonet, Encyclopaedia Britannica.

10) Arbeidsmiljøloven §2-4

11) www.wikipedia.org

12) Wikipedia omfatter ca. 4 millioner oppføringer (på en lang rekke språk).

13) <http://www.dagbladet.no/nyheter/2005/11/11/449002.html>

14) <http://www.nature.com/news/2005/051212/full/438900a.html>

15) http://corporate.britannica.com/britannica_nature_response.pdf

Har forfatteren interesser i bestemte tolkninger?

Mange av dem som legger ut informasjon på internett har sterke interesser knyttet til denne. I forhold til privatpersoner er disse interessene vanskelige å avdekke. Dersom forfatteren representerer en interesseorganisasjon, kan det være grunn til å se kritisk på det som presenteres.

Et typisk eksempel kan være at tolkninger av arbeidsmiljøloven som presenteres av Næringslivets hovedorganisasjon eller Kommunenes sentralforbund, vil skille seg fra tolkninger Landsorganisasjonen står bak. Ofte vil ikke forskjellene være av en slik karakter at man enkelt kan si at det ene er feil og det andre er rett. Interessene som ligger bak fører til en tendens i tolkningene. Tolkingsrommet benyttes for å fremme de interessene organisasjonen ser på som viktige.

Slike underliggende interesser er ikke bare forbeholdt private aktører. Man kan også se for seg at informasjon fra offentlige organer er preget av den interessen de skal fremme og derfor kan ses på som tendensiøs. Datatilsynet og Forbrukerrådet er offentlige organer som har som sitt formål å fremme visse spesifikke interesser. Datatilsynet har ansvar for å fremme personvernet, men har ikke noe ansvar for at presse- og ytringsfriheten ivaretas. Uttalelser fra Datatilsynet kan derfor ikke ukritisk anses å utgjøre gjeldende rett.

Inneholder fremstillingen kildehenvisninger?

Et moment som i betydelig grad kan styrke troverdigheten til enhver publikasjon, er om den henviser til de kildene den bygger på. Bakgrunnen for å henviser til kilder er å gi mulighet for å vurdere grunnlaget for å etterprøve de resonnemerter som presenteres. To sentrale perspektiver er her omfanget av henvisninger og kvaliteten på kildene det henvises til.

Den observante leser vil ha merket seg at henvisningene i denne artikkelen er begrenset til nettressurser. I vitenskapelige arbeider er en fremgangsmåte som utelukker visse typer kilder, selvsagt uaktuell. Fordi temaet for denne fremstillingen er fornuftig bruk av nettressurser, har jeg kommet til at det er et poeng i seg selv at påstandene er belagt med henvisninger til nettressurser.

Hvordan stemmer påstandene med det andre kilder sier?

Dersom en påstand skiller seg markant fra annen tilgjengelig informasjon, kan det være en grunn til å rette et kritisk blikk mot det som presenteres.

Dersom man plotter observasjoner på et tenkt rutenett, forventer man at normallinjen mellom punktene peker i retning av den riktige løsningen. Det kan være gode grunner for å se nøye på de observasjonene som avviker sterkt fra tendensen i de øvrige.

Et eksempel på avvikende informasjon er nettsidene til organisasjonen Dihydrogen Monoxide Research Division¹⁶, som er en grasrotbevegelse som advarer mot skadevirkningene av dihydrogenmonoksyd. Stoffet beskrives som et farlig løsemiddel uten lukt eller smak, stoffet brukes i atomreaktorer og matvareindustrien. Det beskrives også som dødelig dersom det inhaleres. Alle påstandene som fremsettes er sanne, likevel undertrykkes det avgjørende poenget; Dihydrogenmonoksid er et annet navn på vann. Bakgrunnen for denne spøken synes å være å avsløre den naive holdningen mange har til advarsler om helse og sikkerhet.

16) www.dhmo.org

Oppsummering

Det er klart at man ikke lenger kan se bort fra nettkilder i rettsvitenskapelige arbeider. Omfanget av og kvaliteten på nettressurser er i stadig utvikling. Under en doktorgradsdisputas ved Det juridiske fakultet ble det av en opposent påpekt at doktoranden ikke hadde omtalt søk etter elektroniske kilder i metodekapittelet av avhandlingen. Opponenten fremholdt at dette var en mangel ved avhandlingen, og slike søk burde vært foretatt og omtalt, selv om de viste seg å være resultatløse.

Anne-Marie Tronslin

**Universitetsbiblioteket og
Universitetets bygninger
på Karl Johan**

Universitetsbiblioteket og Universitetets bygninger på Karl Johan

Universitetet får egne bygninger

2. september 1841 legges grunnsteinen for universitetsanlegget ved Slotsveien, senere omdøpt til Karl Johans gate. Først i 1856 var alle bygningene tatt i bruk, og Universitetet var i egne hus etter 45 år i midlertidige lokaler og med ulike planer for plassering, bl.a. på Tøyen og Kontraskjæret.

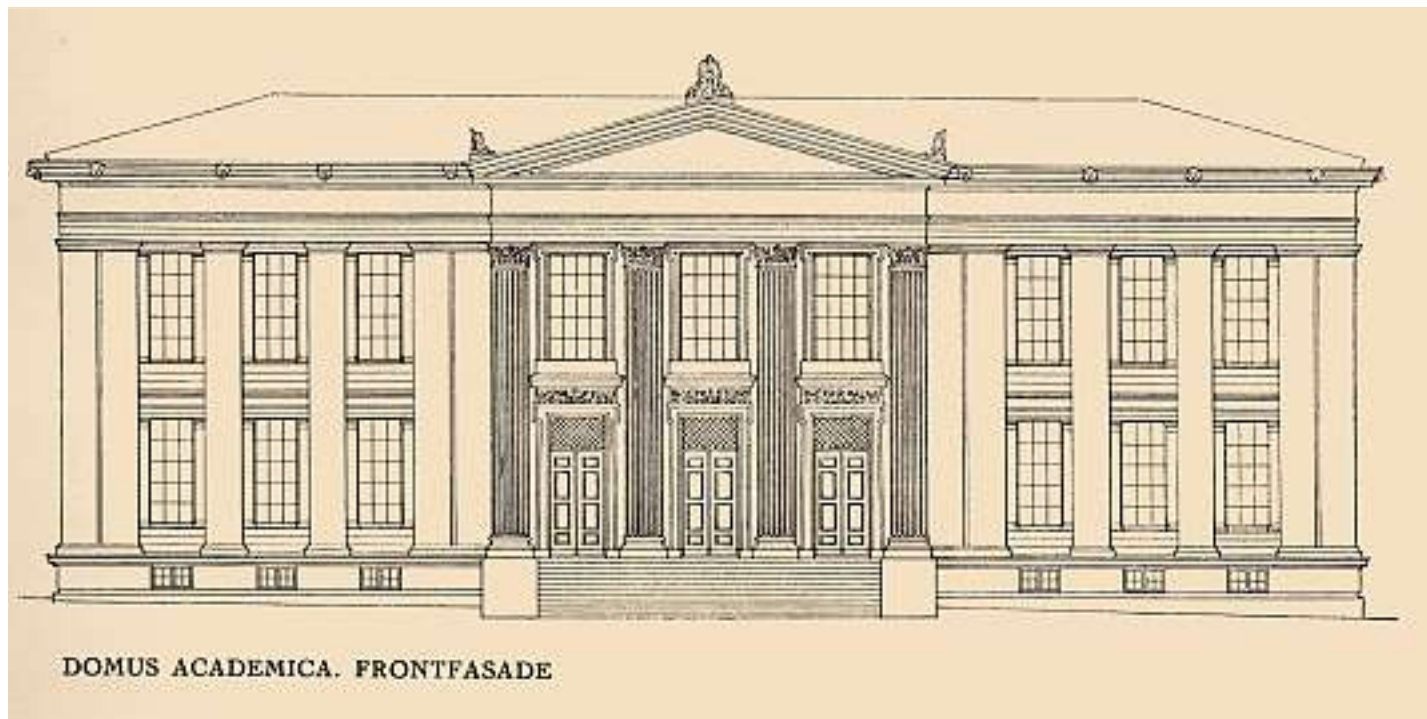
I stiftelsesbrevet for et eget norsk universitet bestemte kong Frederik VI at Universitetet skulle ligge på Kongsberg, der Bergseminaret lå. Beslutningen om plassering ble omgjort i 1812. Universitetet skulle ligge i Christiania, og kong Frederik VI skjenket eiendommen Tøyen med gården Kjølberg til tomt for anlegget, og overbygningsdirektør C.F. Hansen i København fikk etter kongelig resolusjon i oppdrag å utarbeide planer.

Det ble ikke noe universitet på Tøyen. Etter mange år fikk C.F. Hansens tidligere elev og

assistent, Christian Heinrich Grosch, i oppdrag å lage en plan for universitetet. Det finnes planer fra Grosch' hånd fra 1835 og fra 1837 med plassering på Kontraskjæret. I forslaget har Grosch tegnet inn fem av de syv bygningene som universitetet burde ha, men Grosch uttaler at tomten egentlig er for liten til et så stort prosjekt. Grosch tegnet også observatoriet på Solli som det første av Universitetets nye bygninger, ferdig i 1833.

Så skjer to viktige ting: det nedlegges byggeforbud på Kontraskjæret fordi man vurderer å ruste opp Akershus festning, og staten kjøper området mellom kvadraturen og slottet med tanke på å anlegge nye gater og bygninger.

Slottsarkitekt Linstow publiserte i 1838 en plan for området mellom slottet og kvadraturen med en stor plass lagt til begge sider av Slotsveien (senere Karl Johan) og omkranset av Universitet,

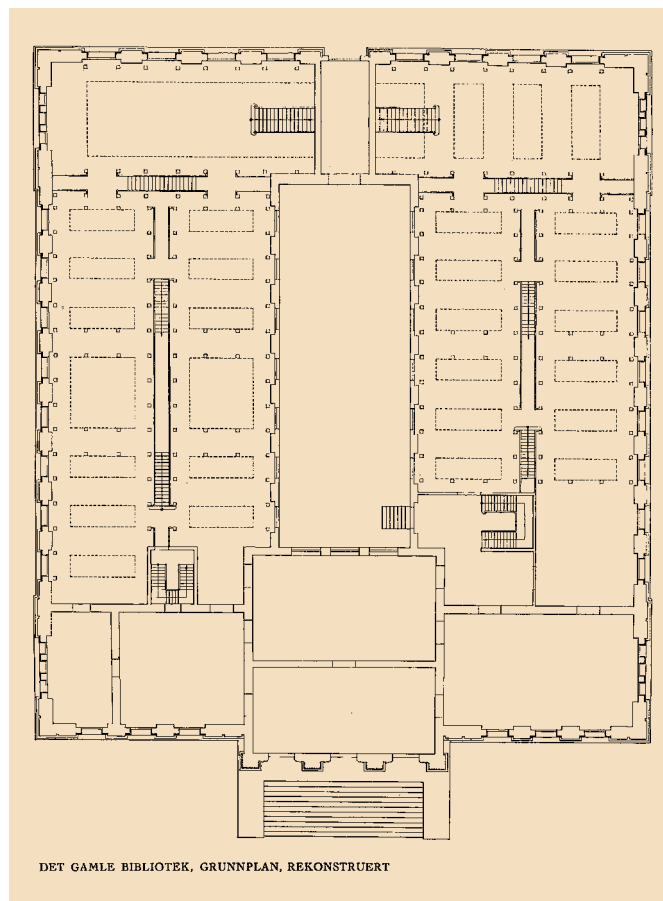
kunstmuseum og storting (bifalt ved kgl. res. av 16. januar 1838). Linstow hadde to år tidligere vært på studiereise, blant annet til Berlin og München. Han var blitt inspirert av Karl Friedrich Schinkels Berlin og Friedrich von Gärtners regulering av München, i første rekke den store paradegaten Ludwigsstrasse.

Mye av planarbeidet Grosch hadde utført for bygningene på Kontraskjæret, kunne brukes i den nye planen ved Slotsveien, fremholdt Linstow. Universitetet ble lagt til plassens nordre side. Her ville anlegget bli minst forstyrret av byens larm, som skramlingen fra postveien til Drammen. Grosch var allerede i gang med omarbeidelsen og kunne fremme et forslag 21. februar samme år. En uke senere ble tegninger og en inngående beskrivelse sendt til Schinkel i Berlin, som da var Europas ledende arkitekt.

Domus Media (Midtbygningen) ville bli den største, med plass til Universitetets samlinger og undervisning for medisinerne. Domus Bibliotheca, bibliotekbygget, skulle ligge mot øst, Domus Academica mot vest. Senere byttet disse to bygningene plass, blant annet for at biblioteksamlingene i størst mulig grad skulle skjermes mot en eventuell brann fra byen.

Byggearbeidene starter

20. juni 1839 ble det bevilget penger til bygging av Universitetet over de neste 12 år. Byggearbeidene begynte våren 1840, og grunnsteinen ble lagt ned 2. september 1841. Den første forelesningen i de nye bygningene var 15. januar 1852, og festsalen ble visstnok brukt første gang ved immatrikuleringen i 1853. Man vedtok i januar 1854 å reise ytterligere to nye bygninger, professorboligen og gymnastikkbygningen i universitetshagen. De sto ferdig i 1856.

Bygningene er tegnet «i den greske stil», noe som var vanlig i tiden for bygninger som skulle signalisere kunnskap og viten. Idealet var Erekteion på Akropolis i Aten, viet til Atene, kunnskapens gudinne. Dette gjenspeiler seg i første rekke i utformingen av Midtbygningens søylestillinger og valget av den joniske orden, som på Erekteion.

Fordi man måtte være forsiktig med kunstig lys (den gang åpen flamme, talglys eller gass), måtte bygningskroppene være relativt grunne og vindusflatene store, slik at dagslyset kunne utnyttes best mulig. I bibliotekbygget var kunstig belysning helt forbudt på grunn av brannfaren, og man var dermed helt avhengig av dagslys.

Felleskontor med arbeidsplasser, Domus Bibliotheca

Det ble enkelte endringer underveis i byggeperioden, både av praktisk og økonomisk art. En viktig endring er hylleoppstillingen i bibliotekbygget. Grosch laget et forslag med gallerier i tre etasjer hvor alle bøkene kunne nåes fra gallerigulvet. Kapasiteten økte dermed til 250 000 bind. For å få til dette, måtte porten flyttes fra fasaden mot Karl Johans gate til bakfasaden (mot Frederiks gate). Dermed måtte også fasaden til Domus Academica endres, siden disse bygningene skulle ha et ensartet uttrykk.

Det opprinnelige biblioteket hadde altså tre fløyer som var åpne i sin fulle høyde med gallerier langs veggene. Bildene viser at disse salene var meget stilige. Mot universitetsplassen var det bibliotekarkontor, utlånskontor, katalogværelse og lesesal. Det var et ganske moderne bibliotekbygg da det åpnet i 1852.

Trangt om plassen

I 1870-årene var bokoppstillingsmulighetene nesten helt oppbrukt, og daværende overbibliotekar Drolsum fikk bygget om boksalene slik at kapasiteten ble fordoblet. Det ble satt inn frittstående dobbeltreoler på gulvene og bygget forbindelsesbroer mellom galleriene. Vakkert ble det ikke. De tidligere boksalene var blitt et varelager for trykksaker, ifølge kunsthistorikeren C.W. Schnitler. Gårdsrommet ble bygget om til en lesesal med 50 arbeidsplasser og referansesamling på vel 4000 bind. Glasstaket slapp inn dagslys, og da det ble installert varme og elektrisk lys i hele bygget, kunne man utvide åpningstiden. Arbeidsforholdene ble endelig brukbare. Det kan ikke ha vært bare enkelt å hente bøker i magasiner uten lys og varme! I Drolsums tid ble personalet øket fra 5 til 13 stillinger, og stillingene ble heldagsbeskjeftigelse, ikke bare deltidsjobb. Bibliotekfaglig er opprettelse av den systematiske katalogen og en egen avdeling for norske trykk, noe av det viktigste Drolsum fikk til.

Etter 1913

I dag er det lite tilbake av det opprinnelige bibliotekbygget. Da Universitetsbiblioteket flyttet til Solli plass i 1913 ble Domus Bibliotheca totalombygget. Bokgalleriene forsvant, og det ble støpt nye etasjeskiller i betong og installert nye trapper. Leseværelset med overlystak ble bygget om til auditorium. I årene 1915-1990 huset bygget kontorer for ulike universitetsfag, laboratorier, dyrestaller og undervisningslokaler. Medisinerne flyttet ut i 1990, og mange års etterslep når det gjaldt vedlikehold krevde grundig rehabilitering og ombygging. Ola Natvig skriver om dette i sin artikkel. Mye av arbeidet er slikt som ikke synes i det daglige, slik som varme-, ventilasjons- og sanitæranlegg, datakabler og brannsikring. Det vi

kan se, er en tilbakeføring til de opprinnelige fargene og rominndelingene der det har vært mulig, og en «gjendiktning» av bibliotekets overlyssal. En slik pragmatisk tilpasning mellom tekniske krav og det symbolske uttrykk et universitetsbygg bør gi, er kan hende ikke så fjernt fra Grosch' tankegang den gang bibliotekbygningen ble oppført.

Dette sammendraget av universitetsbygningenes historikk har jeg laget på grunnlag av fire verk om Chr. H. Grosch og Universitetsbibliotekets historie, nevnt nedenfor. Spesiell takk til Elisabeth Seip og Ola Natvig for gjennomlesning og kommentarer! Om det stadig er faktiske feil i denne oversikten, er ansvaret så absolutt mitt.

Bugge, Anders: Arkitekten, stadskonduktør Chr. H. Grosch; hans slekt, hans liv, hans verk. Utgitt av direktør H. Grosch. Oslo, Aschehoug, 1928.

Aslaksby, Truls: Arkitektene Christian Heinrich Grosch og Karl Friedrich Schinkel og byggingen av Det kongelige Frederiks Universitet i Christiania / av Truls Aslaksby i samarbeide med Ulf Hamran. Øvre Ervik, Alvheim og Eide, 1986.

Chr. H. Grosch: arkitekten som ga form til det nye Norge / Elisabeth Seip (red.): Jens Christian Eldal, Anne-Lise Seip, Åse Moe Torvanger: [fotografer: Anne Tveit Winterthun ... [et al.]]. Oslo, Peter Hammers forlag, 2001.

Universitetsbiblioteket i Oslo

UB: Universitetsbiblioteket i ord og bilder / Bo Norlin og Bendik Rugaas (red.). – [Oslo]: Universitetsforlaget, c1986. – 192 s.: ill. Ryggittel: Universitetsbiblioteket i ord og bilder. ISBN 82-00-07097-2

Alle som vil vite mer om arkitekten og universitetsanlegget på Karl Johan, anbefales å lese disse. De finnes på biblioteket!

Kontorinteriør, det gamle universitetsbiblioteket i Domus Bibliotheca

Ola Natvig

Rehabiliteringen av Domus Bibliotheca

Rehabiliteringen av Domus Bibliotheca

Biblioteket kommer tilbake til Vestbygningen

De interne diskusjonene ved Universitetet hadde i midten av 1970-årene avklart at Det juridiske fakultet skulle få disponere universitetsbygningene på Karl Johans gate når medisinene flyttet opp til nye bygg for preklinisk medisin på Gaustad. Juristenes romkomité (senere ombyggingsutvalget) hadde en klar oppfatning av at

bibliotekstjenesten ved fakultetet hadde behov for betydelig større plass enn den hittil hadde hatt. I referatet fra prosjekteringsmøtet 11.10.76 står det: «Øket plass for bibliotekstjenester kan tenkes løst ved at Vestre bygning helt eller delvis føres tilbake til sin opprinnelige skikkelse (Universitetsbibliotek) og utnyttes til et juridisk sentralbibliotek.»

Det gamle leseværelset på universitetet. Bildet er tatt i begynnelsen av det 19. århundre. Overbibliotekar Drolsum sittende til venstre. Legg merke til vakten i uniform i bakgrunnen.

Ifølge fakultetsbibliotekar Haukaas ville Universitetsbiblioteket være meget interessert i en slik løsning. Han mente at det var i alt ca. 250 000 bind som ville være aktuelle for et slikt spesialbibliotek. I referatet fra prosjekteringsmøtet 05.11. samme år heter det: «Det ser ut som det skulle være mulig å realisere tanken om at en del av Vestre Bygn. kan innredes som bibliotek» – og at ombyggingsutvalget går inn for at det arbeides videre med bibliotektanken.

Våren 1977 ber utvalget Fakultetsrådet ta stilling til spørsmålet om deler av Vestbygningen skal innredes som et juridisk sentralbibliotek. Fakultetsrådet ga sin tilslutning, og det første romprogrammet (romfordelingsprogrammet) ble fremlagt i en innstilling høsten 1979.

Nye utsettelse i fremdriftsplanene for Preklinisk II førte til at det ble utarbeidet nye, ajourførte brukerplaner. Disse ble godkjent av universitetets direktør januar 1989.

Planene gikk i store trekk ut på at Det juridiske fakultets bibliotek (UJUR) og Institutt for offentlig rett, (IOR) skulle dele bygningen i to tilnærmet like deler. Delingslinjen ble lagt tilnærmet diagonalt i alle de tre hovedetasjene, mens disponible arealer i kjelleren utover driftstekniske rom skulle innredes som magasiner for UJUR.

Planarbeidet

Arkitektfirmaet, Ola Natvig arkitekt MNAL, som nå i mange år hadde bistått UiO v/ Avdeling for innkjøp og bygningstjenester (senere omdøpt til Teknisk avdeling – TA) – med utarbeidelse av romfordelingsplanene, ble i 1989 engasjert til å utarbeide et forenklet skisseprosjekt for en fullstendig antikvarisk rehabilitering av Domus Bibliotheca. Prosjekteringen og oppfølging i byggetiden ble

Fra innredningsarbeidet i det nye biblioteket

utført av sivilarkitektene Ruth Holme Damman, Knut Iver Aschim og Ola Natvig.

Arkitektene kom ganske snart frem til at vertikaleringen ville være et uheldig grep. I et møte med UJUR 30.08.89 foreslo de en horisontal deling, som i store trekk gikk ut på at UJUR fikk det meste av 1. etasje, mens fysiologenes tidligere kontorer og store laboratorier i 2. og 3. etasje ble bygget om til kontorer for vitenskapelig personale ved Institutt for Offentlig Rett (IOR) og instituttets administrative personale.

Rehabilitering og modernisering

En slik løsning ville først og fremst gjøre det mulig å gjenskape mer av den opprinnelige bibliotekplanen. Det ville også være lettere for biblioteket å gjøre nytte av det sentrale overlysrommet – enn det ville ha vært for IOR. Sentralrommet som er uten kontakt med fasadene, var opprinnelig en åpen gårds plass med port fra Frederiks gate, men ble allerede i 1870-årene bygget om til et leseværelse med overlys. I 1920-årene da Universitetsbiblioteket hadde flyttet til Solli plass, ble leseværelset bygget om til et auditorium for fysiologene. Rent antikvarisk ble dette auditoriet ikke vurdert som spesielt verdifullt.

Både UiO sentralt, UJUR og IOR gikk nå inn for arkitektenes forslag om å gjenskape 1870-årenes leseverelse i det gamle gårdsrommet – så langt dette var mulig. Det forelå ingen tegninger av rommet, bare et par fotografier i sort/hvitt. Fargene ble valgt på grunnlag av antikvariske fargeundersøkelser i andre, bedre bevarte rom.

De antikvariske myndigheter, i denne saken representert ved Byantikvaren, v/førstekonservator Truls Aslaksby (delegert myndighet av Riksantikvaren) – ga også sin tilslutning til forslaget. Aslaksby deltok for øvrig som en meget kyndig og interessert rådgiver under hele prosjekteringsfasen. Det gode samarbeidet med antikvarene fortsatte også i byggetiden – (Ark. MNAL Astri Opsal vikarierte for Aslaksby under hans permisjon i 92.)

På grunnlag av denne planen utarbeidet arkitektene et forenklet skisseprosjekt, som ble fremlagt ved årsskiftet 1990/91. Skisseprosjektet omfattet foruten ombyggingsarbeidene, brannsikring, total fornyelse av den tekniske infrastrukturen, delvis refundamentering (deler av bygningen ligger på fjell, resten på flåter i relativt bløt leire) og en fullstendig antikvarisk oppussing.

Samtidig drøftet UiO, Kirke- og Undervisningsdepartementet og Statens Bygge- og Eiendomsdirektorat (SBED, senere Statsbygg) om det ikke var riktigere at direktoratet ledet en så stor og krevende byggeoppgave. KUF anmodet 29.04.91 SBED om å påta seg ansvaret for gjennomføringen av den videre planlegging og byggearbeidene. Overarkitekt Atle Sørby var prosjektleder i SBED gjennom resten av prosjekterings- og byggetiden.

SBED engasjerte arkitekten til å fortsette prosjekteringsarbeidet med sikte på å kunne starte ombyggingsarbeidene så snart fysiologene var flyttet til Preklinisk på Gaustad.

14.11.1991 sendte arkitektene inn byggemeldingen – og 19.03.1992 ble byggemeldingen approbert av Oslo Bygningskontroll.

Kostnadsrammen ble godkjent av Finansdepartementet i brev av 26.02.1992. Det hadde vært lavkonjunktur i byggefagene siden slutten av 1980-årene. Dette skapte stor interesse hos entreprenørene og resulterte i at man fikk sterk konkurranse og relativt lave anbud.

Ombyggingsarbeidene etter medisinerens utflytting omfattet også østfløyen i Domus Media. For å vinne tid og redusere brukernes plassproblem, ble det bestemt at arbeidene i de to bygningene skulle utføres i to byggetrinn. Både fordi Anatomisk institutt hadde flyttet først ut – og fordi rivingsarbeidene her ville være mindre omfattende, var det naturlig å begynne i Domus Media. Byggearbeidene i DM startet våren 1992 og ble avsluttet juli 1993.

Mens byggemeldingene og kostnadsrammen for begge bygningene ble utformet og behandlet, satte SBED i gang en del forberedende arbeider i Domus Bibliotheca, som nå også sto tom.

Anbudsmaterialet for riving av auditorium 15 og medisinerens relativt omfattende laboratorieinnredninger ble sendt ut 01.07.1991 – og rivingsarbeidene startet i september. Anbudsmaterialet for lydisolerende varevinduer mot Karl Johans gate og Frederiks gate ble sendt ut 10.09.1991.

De bygningsmessige og tekniske hovedanbudene ble innhentet høsten 1992, og kontrakten med hovedentreprenøren, Petter Kristiansen AS, ble undertegnet ved årsskiftet 1992/93.

Til tross for en del uforutsette, tekniske vanskeligheter – hovedsakelig under grunn- og fundamenteringsarbeidene – gikk arbeidene i store trekk som planlagt. Byggearbeidene ble slutført i februar 1994. Arbeidene ble også fullført uten overskridelser i forhold til budsjettet.

Om noen av rettsinformasjonens helter
– og juridiske bibliotek

Διευκρίνιση σημείων (1)

1. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να προσφέρει πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση της δικαστικής λειτουργίας στην Ελλάδα, καθώς και να αναδείξει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει το σύστημα.
2. Η μελέτη βασίζεται σε δεδομένα που συλλέχθηκαν από διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων, των νομικών σχολών και των νομικών πρακτικών.
3. Η μελέτη είναι ενδεικτική και δεν πρέπει να θεωρείται ως η μοναδική πηγή πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση της δικαστικής λειτουργίας στην Ελλάδα.
4. Η μελέτη είναι η πρώτη μελέτη που διεξάχθηκε στην Ελλάδα σχετικά με την κατάσταση της δικαστικής λειτουργίας.
5. Η μελέτη είναι η πρώτη μελέτη που διεξάχθηκε στην Ελλάδα σχετικά με την κατάσταση της δικαστικής λειτουργίας.
6. Η μελέτη είναι η πρώτη μελέτη που διεξάχθηκε στην Ελλάδα σχετικά με την κατάσταση της δικαστικής λειτουργίας.
7. Η μελέτη είναι η πρώτη μελέτη που διεξάχθηκε στην Ελλάδα σχετικά με την κατάσταση της δικαστικής λειτουργίας.
8. Η μελέτη είναι η πρώτη μελέτη που διεξάχθηκε στην Ελλάδα σχετικά με την κατάσταση της δικαστικής λειτουργίας.
9. Η μελέτη είναι η πρώτη μελέτη που διεξάχθηκε στην Ελλάδα σχετικά με την κατάσταση της δικαστικής λειτουργίας.
10. Η μελέτη είναι η πρώτη μελέτη που διεξάχθηκε στην Ελλάδα σχετικά με την κατάσταση της δικαστικής λειτουργίας.

Innledning

I et festskrift til et bibliotek er det naturlig å reflektere både over fortid og fremtid. I dette lille bidraget er det plukket ut noen eksempler fra fortid som kan brukes for å illustrere utviklingen av rettslige informasjonssystemer. Det er selvfølgelig ingen unnskyldning for at dette både blir springende og tilfeldig. Hensikten har bare vært å bruke anledningen til å samle noen av de eksempler tilfeldighetene har ført min vei, og som også synes å peke fremover.

Ur-Nammus lov

Den eldste lovsamlingen vi kjenner er Ur-Nammus lov,¹ gitt da kong Shulgi hersket over Sumer 2095-2047 f. Kr. Den finnes på en leirsylinder, 28 cm i diameter, åtte av de opprinnelige 10 spaltene er bevart, i alt 243 linjer med kileskrift som dekker strafferett, familierett, arverett, arbeidsrett (inklusive slavers rettigheter) og avgifter for handel og jordbruk. Loven er omtrent 300 år eldre enn den langt mer kjente Hammurabis lov (1792-1750 f. Kr.). Hammurabis lov gjengir den gamle regelen om gjengjeldelse – et øye for et øye. Ur-Nammus lov er overraskende mer human: «Hvis en mann slår ut øyet til en annen mann, skal han betale $\frac{1}{2}$ mina² sølv.»

Vi trengte vel egentlig ikke denne påminnelsen om hvor intimt lov er knyttet til skrift.

Det kan hevdes at det ligger i selve rettens vesen at nettopp skriftspråket er en forutsetning for et rettssystem. For hvis retten skal kunne forhindre at det oppstår konflikter, eller tjene til at konflikter løses når de først oppstår, så krever det forutberegnlighet. Det vil si at ulike personer med kunnskap om loven har det samme syn på hvilke konsekvenser som foreskrives: «Jaha, her er altså et øye revet ut, du må nok betale en halv mina sølv.» Fordi skrift eksisterer uavhengig av den enkelte person, sikres det at det er den samme teksten som tolkes. Og selv om tolkningen vil inneholde momenter av subjektivitet (men som forsøkes disiplinert av tolkningsprinsipper), oppnås en viss grad av intersubjektivitet – ulike personer tolker loven på samme måte: Forutberegnligheten etableres, gjøremålene i samfunnet får rammer å forholde seg til, domstoler står til den enkeltes disposisjon og kan avgjøre tvister, og staten sørger for at avgjørelsene gjennomføres. Den fire tusen år gamle leirsylinderen bærer i seg prinsippene bak vår egen rettsstat.

Samtidig er den et embryonisk informasjonssystem. Den tillot at en bruker med et spørsmål kunne finne et svar. Søkefunksjonen var riktignok dårlig ivaretatt, brukeren måtte lese gjennom teksten – hoppe fra overskrift til overskrift (da som nå ivaretar overskrifter også en relevansfunksjon, de karakteriserer innholdet i det som følger under overskriften, og gjør det slik lettere å vurdere om man kan få nytte av å lese det) til brukeren finner den delen som kan inneholde en tekst som bidrar til å løse problemet. Men 243 linjer kileskrift var vel overblikkbart nok til at register eller andre hjelpemidler ikke var noe følt savn.

- 1) Loven finnes i Martin Schøyens samlinger, og er omtalt på nettsidene til Nasjonalbiblioteket, Jfr <http://www.nb.no/baser/schoyen/5/5.4/index.html#2064> [25.3.2006].
- 2) En *mina* var omtrent 0,45 kg.

Drakon og Solon

Ur-Nammus lov er bare ett av mange lærerike, historiske eksempler. Omkring 621 f Kr fikk Drakon i oppdrag å gi en lov for Aten.³ Loven – *Thesmoi* – hadde strenge straffer, og denne egenskapen er bevart i vår egen karakteristikkk av en for streng lov som *drakonisk*. Men for første gang i Aten ble lovene også skrevet ned, et avgjørende brudd med fortiden da bare *eupatrids* hadde kjennskap til loven og rett til å tolke den. Lovene ble nedskrevet på marmortavler, som ble plassert på torg så alle kunne lese dem.

Loven til den andre store, atenske lovgiveren, Solon, ble kalt *Seisachtheia*, et ord som betyr at han løftet byrdene fra de fattiges skuldre. Det heter seg at han lot lovene risse inn på triangulære eller kvadratiske trestokker, *kyrveis*, som først ble stilt opp ved Akropolis og senere ved Prytaneum. Innretningen er også kjent som *axon*. Lite er kjent om disse innretningene, men arkeologen Donald Stroud⁴ har rekonstruert dem på grunnlag av arkeologiske funn og historisk materiale. Han antar at de har utgjort en avlang treramme i mannshøyde, med tre firkantede trestykker. Disse kan roteres rundt en akse. Materialet angir at minst 2250 bokstaver fikk plass langs trestykket, og man antar derfor at bjelkene har vært minst 2 meter lange og med omtrent 30 cm høye sider. Ordet *axon* henspiller på at trestykkene roterte om en akse, og er bakgrunnen for termer som aksiomatisk – regelbundet – eller aksiom, regel.

Axon er et spennende eksempel fordi den viser hvordan man tok i bruk den teknologi man hadde til rådighet for å bedre lovens tilgjengelighet.⁵ Man kan se *axon* som en slags «torgterminal» som skal gjøre det mulig, til og med lett, for den enkelte å skaffe seg rede på gjeldende rett.

Gnaeus Flavius

Denne kampen om lovens tilgjengelighet har mange episoder gjennom historien. En av rettsinformasjonens helter er Gnaeus Flavius. Også i antikkens Roma var kunnskap om rettsreglene forbeholdt presteskapet, rettspleien var et religiøst anliggende. Slik fikk også prestene makt over samfunnet, et faktisk monopol på kunnskap om de regler som bestemte den enkelte borgers plikter og rettigheter. Selv om tolkningen i utgangspunktet bare er en anvendelse av en bestemmelse, spilte utvilsomt *interpretatio* en betydelig rolle i utviklingen av romerretten. Og denne var altså forbeholdt pontefikalkollegiet, presteskapet. Det var prestene som utvidet og videreførte de svært kasuistiske bestemmelsene gjennom analogiske tolkninger, f eks om bestemmelsen om ansvar for eieren av en hest som trakk en kjerre også skulle få anvendelse hvis kjerra ble trukket av en okse. Det fortelles at juristen Appius Caludius Caecus ved list fikk tak i pontefikalkollegiets ruller. Hans sekretær, Gnaeus Flavius, skrev ned de ulike legis actiones og utformet

3) Jfr Peter Blume *Fra tale til data* (Akademisk forlag, København 1989) har Peter Blume en henvisning til det gamle Hellas og dets bruk av rettslige informasjonssystemer. Jfr også http://www.fhw.gr/chronos/04/en/society/324pub_criminal.html [25.32006].

4) Donald Stroud har i *The Axones and Kyrbeis of Drakon and Solon* (University of California Press) gitt bidrag til forståelsen av hvordan disse innretningene virker. Her gjengitt fra *Lov&Data* 39/1994:1.

5) En rekonstruksjon av *axon* i redusert skala vises i Knut Selmers samlinger, Det juridiske fakultetsbiblioteks avdeling ved Institutt for rettsinformatikk.

presentasjonen av dem. Deretter ga han den stjalne boken til folket (304 f Kr), et dramatisk eksempel på *publicatio legis*, det prinsipp at lover skal kunngjøres – et prinsipp som for øvrig ikke direkte fremgår av vår egen grunnlov. Dette gjorde Gnaeus Flavius til folkehelt, han ble gjort til folketribun, senator og *curule aedile*. Boken han offentliggjorde ble hetende Jus Flavianum⁶ etter ham.

Egentlig burde man lage en pris til ære for Gnaeus Flavius, som virkelig brakte retten til folket – en rettsinformatikkens aksjonsforsker.

Frank Shephard⁷

Men det er ikke bare i den fjerne fortid man finner eksempler av interesse for dagens rettslige informasjonssystemer. En av de mulighetene som World Wide Web har effektivisert, og som også er en grunnleggende egenskap ved Nettet, er hyperlenker.

For jurister bør ikke hypertext være noe nytt. Rettskilder er gjennomvevet av hyperlenker i form av henvisninger, typisk henvisninger fra en dom til tidligere dommer som påberopes som prejudikater. I USA betegner uttrykket «Shepardizing» bruk av en egen publikasjon som ikke bare angir hvilke dommer en tidligere dom påberopes seg (dette fremgår jo av dommen selv), men også hvilke senere dommer som påberoper seg den tidligere dommen. I det amerikanske rettssystemet, hvor bruk av prejudikater er mer fremtredende enn i norsk rett, er denne publikasjonen svært viktig og sentral. I Norge har vi først fått denne muligheten ved at Lovdata i sitt system gjør det mulig å hyperhoppe til senere dommer som henviser til en tidligere dom.⁸

Frank Shepard var en ung selger som arbeidet for det juridiske forlaget EB Myers & Co i Chicago. Han var selv ikke jurist, men i sitt arbeid ble han

kjent med de problemene som jurister møtte ved rettskildebruk. Han festet seg ved den betydningen presedenser hadde for juristene, og observerte at mange noterte henvisninger til senere dommer i marginen. Han begynte med å granske avgjørelser fra Illinois, og noterte nøyaktig hvilke tidligere dommer som det var henvisning til fra en senere dom. Han trykket disse henvisningene på etiketter som kunne limes inn i marginen på de siterte dommene, og slik erstatte de håndskrevne notatene. Shephards *Adhesive Annotations*, som først ble utgitt i 1873, ble fra første stund en suksess, og han arbeidet snart full tid med sitt prosjekt. Systemet utvidet seg til å omfatte flere stater enn Illinois, og i forordet til hans *Shepard's National System for Adhesive Annotations* fra 1891 skrev han:

«Ved å presentere dette arbeidet for jurister, og det er for dem det er blitt utarbeidet, håper jeg at min plan for et nasjonalt system for annotasjoner for hver delstat vil besvare det spørsmålet som så ofte gjentas: 'Hva skal vi gjøre med domsamlingene?' Og ved sin enkelthet og brukervennlighet gjøres henvisninger både raskt og lett tilgjengelig – faktisk så mye at juristenes broderskap, som gruppe, vil finne at dette er et uunnværlig hjelpemiddel i sine bibliotek.»

Shepard levde lenge nok til å oppleve at systemet ble uunnværlig for jurister. Arkivene er fulle av brev som forteller om hvor nyttig henvisningene var i praksis. Fremstående jurister som f.eks. Oliver Wendell Holmes, jr (som da var ved Massachusetts Supreme Court) skrev: «Jeg anser *Shepard's Massachusetts Annotations* for å være det mest arbeidsbesparende hjelpemiddel som jeg

6) Jfr Halvor Manshaus *Renessansen som unnfanget Corpus Iuris Civilis*, CompLex 1/05, Institutt for rettsinformatikk, Oslo 2005:76-77.

7) Jfr *Lov&Data* 53/1998:5.

8) Dette er ikke helt korrekt, for vi har en publikasjon, Tom Arbo *Høeg Lov og dom* (1989), som anga slike henvisninger.

noen gang har opplevd. Ingen som eier en domsamling kan ha råd til å være det foruten.»

Frank Shepard døde ved sitt skrivebord ettermiddagen 28.9.1900. Han skrev sin egen gravskrift samme dag, for da han ble båret hjem falt et papir ut av lommen hans, og der sto det: «Han har forlatt oss med et ærefullt ettermæle, et navn uten en plett og et eksempel for de som vil følge ham.»

Etter hans død overtok hans svoger, Reid A Kathan, ansvaret for virksomheten. Han flyttet selskapet til New York hvor det forble inntil 1947. Han oppga systemet med etiketter, og begynte å utgi henvisningene i bokform – på det røde skinnbindet sto det ett eneste ord: «Shepard». Etterhvert ble «Shepardizing» et varemerke. Kathan ble etterfulgt av William Guthrie Packard i 1929, og til tross for at selskapet fikk konkurrenter, forble det ledende i markedet.

Selskapet måtte flytte da en fabrikk for bombesikter ble utvidet under den annen verdenskrig. I løpet av to år ble virksomheten overført til Colorado Springs fordi dette var sentralt og hadde et godt klima. Det hevdes at Packard ville lokalisere virksomheten så langt som mulig fra kysten for å redusere faren for flyangrep. Et annet rykte forteller at han var et ivrig friluftsmenneske og valgte Colorado på grunn av naturen. Et nytt anlegg ble bygget, bl a med luftavkjølte rom for lagring av papir, og med brannalarm til byens hovedbrannstasjon.

Selskapets flyttelass fylte 23 jernbanevogner, og de personlige eiendelene til omtrent 40 familier fylte ytterligere 20. Vekten på blysatsen var 250 tonn, og satsen ble flyttet uten at en eneste linje gikk tapt eller ble forskjøvet. Flyttingen ble gjennomført uten at en eneste utgave ble forsinket.

I 1966 ble Shepard et heleid datterselskap av McGraw Hill, og i 1982 ble virksomheten utvidet med en ny bygning i Colorado Springs. Denne ble også for liten, og man flyttet i 1990 til en spesialtegnet bygning – syv hundre arbeidere ble relokalisert, en av de største flytteoperasjonene i Colorado. I bygningen knytter omtrent 100 kilometer med glassfiberkabler sammen det data-maskinbaserte systemet, databasen er på 64 milliarder bytes med 270 millioner referanser til 5 millioner dommer. Shepards leveres i dag på kompaktplater og er integrert med direktekoblede rettslige informasjonssystemer. Referansene oppdateres med en forsinkelse på maksimum 48 timer regnet fra domsavsigelsen. I dag eies Shepard av Reed-Elsvier, som også tilbyr den omfattende, rettslige informasjonstjenesten Lexis.

Bøker og bibliotek

Hva er et bibliotek? Spørsmålet er ett av disse som virker så troskyldig at det knapt krever svar. Men hvis man skulle mene at svaret er «et hus hvor det lagres mange bøker», så tar man feil. Man tar til og med feil hvis man raskt modifierer svaret til «et hus hvor det *brukes* mange bøker» eller noe lignende. Den grunnleggende feilen er å tro at et bibliotek er et hus.

Tidligere har det vært enkelt å skille mellom en bok og et bibliotek. Hvis man forteller om en forsker at han eller hun «arbeider i biblioteket», vekkes straks forestillingen om en person sittende ved et bord – bordplaten er gjerne opplyst av en lampe med grønn skjerm – fordypet i en bok, mens det rundt om er vegger med hyller, alle fylt med bøker. Hvis man forandret bildet og sa at forskeren arbeidet med et «bibliotek på skrivebordet», da ville det tas som en spøkefull metafor – man ville se for seg den samme forskeren begravd i hauger av bøker, gjerne stablet i

vaklende søyler, noen av dem hadde kanskje rast sammen til hauger av papir. Vi har altså et klart bilde av en forskjell mellom en bok og et bibliotek, og tanken på at man skulle begrave skrivebordet i et bibliotek, virker nærmest komisk.

Men selvsagt er det nettopp det som er skjedd. Gjennom arbeidsstasjonen på skrivebordet har man tilgang til litteratur.

I 2006 markeres det at Lovdata for 25 år siden lanserte den første direktekoblede databasen med primære rettskildefaktorer (konsoliderte lover). I dag er alle primære rettskilder tilgjengelig fra denne informasjonstjenesten. Jurister er faktisk den første profesjon som fikk alle sine primærkilder tilgjengelig gjennom datamaskinbaserte systemer. Dette skjedde kanskje tilfeldig, og med juristen som motvillig pioner – men det er nok et tegn på den intime sammenheng mellom tekst og jus: En jurist kan ikke arbeide med sammendrag eller andre sekundære representasjoner av kildene, juristen trenger tilgang til den autentiske teksten av lover, forskrifter, dommer osv. Kjemikeren kan kanskje nøyes med *Chemical Abstracts*, juristen må ha noe mer – og informasjonsteknologiens tekstsøkesystemer har levert dette.

Jeg kan fortelle anekdoter fra den tid jeg ble ansatt som vitenskapelig assistent ved Institutt for privatrett, og da en student hadde til oppgave å klippe ut lovendringer fra Norsk Retstidende og lime dem inn i en referansesamling på biblioteket, slik at i alle fall én lovsamling var noenlunde oppdatert til enhver tid. Og vi har nesten glemt at det først var i 1984 vi fikk oversikt over hvilke forskrifter som var gjeldende – inntil da måtte man lete seg gjennom de heftene av Lovtidend som var utgitt etter den forskriften man ønsket å anvende, for å sikre seg at den i mellomtiden ikke

var endret eller opphevet. Faktisk trodde vi den gangen at det var omtrent 30 000 forskrifter som var gjeldende, og ble litt forstumlet da opptellingen viste at det bare var omtrent 10 000, lokale forskrifter medregnet. Den sittende borgerlige regjering ble til og med så begeistret at den under valgkampen hevdet at den hadde ryddet opp og fjernet 20 000 unødvendige forskrifter. Og selv om det altså bare hadde vært en opptelling og – ikke minst – konsolidering, var unektelig oversikten blitt forbedret. I dag er både primære kilder, kommentarer og juridisk litteratur tilgjengelig gjennom skjermen på skrivebordet, mer enn jurister i tidligere generasjoner noen sinne så på sitt eget kontor, eller ville ha plass til selv om gulvet var blitt tatt i bruk.

Og til dette kommer den mengden av data i ulike former som ellers tilbys over nettet fra alle verdens land. Dette er mer data enn noe vanlig bibliotek rommer. Det er avgjort ikke *mengden* det står på.

Dette vell av data er tilgjengelig tjuetimer i døgnet, syv dager i uken – og det er noen tastetrykk unna. Du behøver ikke en gang reise deg fra stolen, knapt ta blikket fra manuskriptet du skriver, for å slå opp. Sammenlignet med et «bibliotek» – et hus med bøker – er tilgjengeligheten svært høy. I et tradisjonelt bibliotek er bøkene låst inne mesteparten av døgnet, og man må fysisk flytte seg dit for å kunne åpne en av bøkene.

Om derfor et bibliotek var et hus med bøker, ville nettet representert en uovervinnelig konkurrent. Men et bibliotek er altså ikke et hus med bøker.

Et bibliotek er et informasjonssystem. Og i dette informasjonssystemet er nettet en av de mulighetene som teknologien tilbyr for å løse bibliotekets oppgaver.

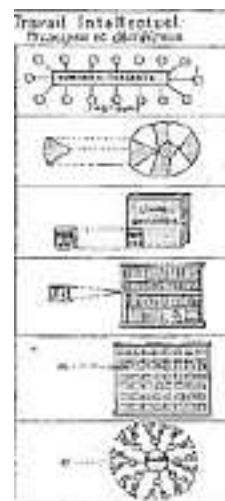
Allerede er Nettet blitt kanskje den viktigste grenseflaten mellom biblioteket og brukerne. Det juridiske bibliotek ved Universitetet i Oslo har med rette høstet stor anerkjennelse for sin juridiske nettviser. Ikke bare gir den snarveier gjennom Nettet til interessante tjenester, men den demonstrerer også en annen av bibliotekets funksjoner – tillit.

Melvin Dewey, Paul Otlet, Vannevar Bush og John F Horty

I begeistring og forvirring over Nettets og den nye teknologiens muligheter, glemmer vi ofte at teknologien også i tidligere tider har skapt stormfloder av data som nær har druknet brukerne. Det hevdes at da Gutenberg tok sin trykkeripresse i bruk, var det ca 30 000 bøker i Europa – etter at oppfinnelsen hadde arbeidet i femti år, var antallet bøker økt til 15 millioner.⁹ Dette representerer en overgang fra en tid da en lærd person kunne lese alle bøker han (eller hun, selv om det på denne tiden nok typisk var en «han») kom over, til en periode da man måtte finne hjelpemidler for å finne frem i en mengde av bøker.

Først og fremst støttet man seg på register og kataloger: Oversikter av mange slag – det kunne være katalogen som angir hvilke bøker som finnes i et bibliotek, eller det kunne være et register bak i boken. Register kan bygge på fritt tilordnede oppslagsord, eller de kan være valgt fra et system av termer. Hovedeksempelet på slike systematikker er nok Dewey Decimal Classification System¹⁰ oppkalt etter Melvin Dewey, som utarbeidet den første versjonen av systemet i 1873, og publiserte det i 1876. I dag inneholder det 110 000 ulike klassifikasjonsnøkler i et system som brukes av nasjonalbibliotekene i seksti land.

I tillegg har man – som kort diskutert ovenfor – henvisningssystemer som f eks Shepard, dvs hyperlenker mellom ulike dokumentenheter. Dette er grunnleggende for dagens internett-tjenester. Visjonen ble kanskje første gang presentert av Paul Otlet,¹¹ som den universelle boken omkring 1934. Han tenkte seg en database hvor hver innførsel var små dokumenter – «nuggets of ideas» – og hvor hvert dokument var knyttet til alle andre dokumenter som handlet om det samme. Han tenkte seg at denne databasen kunne konsulteres på avstand, brukeren kunne benytte et «electric telescope» knyttet til databasen ved telefonlinjer slik at brukeren fikk en kopi av dokumentet projisert på en flat skjerm ved sitt eget skrivebord. Man kan vanskelig tenke seg en mer slående karakterstikk av dagens nett ved hjelp av datidens terminologi.

Et siste eksempel ble beskrevet av Vannevar Bush i artikkelen «As we may think»,¹² hvor han tenker seg at en bruker får tilgang til en stor dokumentamsling ved sitt eget skrivebord. For å administrere denne dokumentmengden, foreslår han en tenkt innretning han kalte en «memex»:

«A memex is a device in which an individual stores all his books, records, and communications,

9) Tallene er usikre, de varierer mellom kilder, men poenget er klart nok. Jeg har det fra Helmer Dahl *Teknikk, kultur, samfunn: om egenarten i Europas vekst*, Ingeniørforlaget, Oslo 1983.

10) Jfr <http://www.oclc.org/dewey/index.htm> [15.4.2001].

11) Cf http://www.boxesandarrows.com/archives/forgotten_forefather_paul_otlet.php. [26.3.2006]. På denne nettsiden ligger en liten video som overbevisende formidler Otlets fremsyn.

12) *Atlantic Monthly* July 1945, cf also <http://www.ibiblio.org/pioneers/bush.html> [26.3.2006].

and which is mechanized so that it may be consulted with exceeding speed and flexibility. It is an enlarged intimate supplement to his memory.»

I 1960 demonstrerte professor John F Harty ved Pittsburgh Universty for første gang et vellykket tekstsøkesystem. Egentlig er dette bare en variasjon av registrene, hvor oppslagene er sortert ut fra teksten snarere enn tilordnet av en person. Harty hadde tatt utgangspunkt i Pennsylvanias helselovgivning og brukt utstyret til det nyetablerte edb-senteret ved universitetet for å etablere en indeks som besto av alle de meningsbærende ordene i lovteksten – i prinsippet nøyaktig det samme systemet som benyttes i dagens datamaskinbaserte tekstsøkesystemer. Det mest imponerende var at han benyttet en IBM 650 basert på radiorør og med et trommelager på 2 000 ord sammen med en IBM 7070, som var en transistorisert versjon av den samme maskinen med et hurtiglager basert på ferrittkjerner som rommet 9990 tall med ti siffer. Dagens digitale klokker har gjerne større kapasitet.

Harty var jurist, og var altså den første som utviklet et operativt tekstsøkesystem. Mange så dette som realiseringen av visjonen til Vannevar Bush,¹³ mens andre så visjonen realisert ved hyperlenkene i World Wide Web.¹⁴

Men i bunn og grunn er dette bare to metoder: Registre (basert på intellektuell eller automatisk indeksering) og hyperlenker.

Bibliotekets utfordring

De metodene som raskt er skissert ovenfor er utviklet for en papirbasert dokumentasjon. Utfordringen for det moderne bibliotek er å finne nye metoder som kan hjelpe oss å navigere i den nye brottsjøen av data som Internettet skyller over oss. Søkemotorer på Internettet er bare en effektivisering av Deweys klassifisering eller Hortys tekst-søking, hyperlenker er bare en realisering av Shepards eller Otlets hyperlenker. Vi trenger noe mer – og vi har dagens informasjonsteknologi som plattform.

Det ville være unødvendig pretensiøst i dette innlegget å antyde hvilke nye muligheter som bibliotekene vil utvikle. Det tok lang tid før man fant frem til hvordan man skulle temme trykkeripressenes flom av publikasjoner. Utviklingen av World Wide Web ble startet i 1990, vi må vel vente en generasjon eller to før vi ser konturene av helt nye muligheter som vil gi mer effektiv tilgang til de kybernetiske landskapenes kunnskapsformasjoner.

Men når disse kommer, så vil det gi innhold til en ny forståelse av bibliotek. For bibliotek er ikke hus med bøker, det er metoder for å finne frem i data som brukes forståelse foredrer til nyttig kunnskap, til svar på spørsmål, til grunnlag for ny viten.

Bibliotek er metoder og strategier for administrasjon og utnyttelse av den potensielle kunnskap i all verdens data.

13) Lewis O Kelso may be the first to suggest creating an automatic retrieval system to assist legal research in "Does the Law need a technical Revolution?" *Rocky Mountain Law Review*, cf Reed C Lawlor "Information technology and law", *Advances in Computers* 1962:310. Kelso was inspired by Bush's suggestion.

14) Cf Tor Nørretranders *Stedet som ikke er*, Aschehoug, Copenhagen 1997:75.

Benedikte Moltumyr Høgberg,
stipendiat ved Institutt for offentlig rett

**Opp en trapp, og inn en dør
– et kåseri**

Opp en trapp

Dersom jeg går opp en liten trapp og svinger inn gjennom en dør som er akkurat passe stor, så har jeg gått om lag fire meter. Det er en uendelig kort vei, og den leder meg fra kontoret og forbi en nokså trofast skriver og inn i biblioteket. Der er bokreolene fulle av litteratur jeg aldri får lest, fulle av setninger jeg aldri vil forstå. Kunnskap kalles det. Etterfulgt av ganske mye støv, øredøvende stillhet og en liten dose mystikk. Riktignok fyker ikke Harry Potter mellom bokreolene, og Isabel Allendes eteriske verden er umiddelbart fraværende. Men det er noe annet her, som jeg bare finner her. Derfor går jeg opp den lille trappen og svinger inn gjennom døren som er akkurat passe stor.

Her finner jeg det jeg vil ha! Innbiller jeg meg. Noen finner det i hvert fall for meg. Karens lyse stemme ved skranken slår alltid fast at «da ser vi om vi finner den der,» og det er nettopp der vi finner den, uansett hva «den» måtte være og uansett *hvor* «den» måtte være. Samtidig har hun fått meg til å tro at dette var noe vi utrettet sammen – «du og jeg». Derfor er selvbildet mitt like klippefast montert til tross for møtet med skranken. Jeg kan fortsatt innbille meg at det var *jeg* som fant frem i dette komplekse mylder av litteratur, sortert etter en høy-intellektuell systematikk jeg ikke har evner til å forstå. Jeg bare liker å tro det.

Tilsynelatende er dette stedet hvor den seriøse kunnskapen har funnet sitt hvilested. Ikke det siste hvilested, for det er i magasinet i kjelleren, men like fullt et hvilested, bare avbrutt av sporadiske kontoropphold. Det kan imidlertid ikke utelukkes at kontoroppholdene er *alternative* hvilesteder. Noen forskere blir vel litt, teller sider og sjekker om de finner sitt eget navn i fotnotene – sånn for sikkerhets skyld. Å lese en hel

bok skal visstnok være en stor opplevelse – og jeg er blant de heldige som har en stor opplevelse til gode. Nærheten til biblioteket gjør at jeg i stedet – raskt og nådeløst – kan bytte Andenæs med Fleischer og Smith med Graver, eller omvendt, alt etter hvor pendelen svinger for oss humørsyke forskere.

«Skriften i marginen»

Mer spennende enn sidetall og fotnoter er kanskje «skriften i marginen». Det er der den ukjente leser har etterlatt sin tanke og kritikk gjennom små streker og liten blyantskrift. «Skriften i marginen» er den ukjente rettsvitenskapsmann eller -kvinne som har etterlatt seg rettsteoretiske synspunkter av en litt avantgarde karakter. Hvem er det for eksempel som har skrevet utropstegn (!) i margin der Augdahl skriver at «En lovgiver er som regel en optatt mann»? Kanskje Eckhoff eller Sundby, Andenæs eller Fleischer? I Knophs egne standarder er det gamle Schjelderup som er «skriften i marginen» – før han valgte å dedikere boken videre til Arnholm. Når Knoph skriver vakkert om forholdet mellom rettslige standarder og læren om bristende forutsetninger, kommenterer Schjelderup at utfordringen tvert om er «å begrense det område hvor man ønsker å falle tilbake på en standard – hvis innhold her er plag-somt flytende». Eller kanskje det var Arnholm som skrev det etter at han fikk boken fra Schjelderup?

Menn, menn, menn!

Går jeg forbi monografiene finner jeg tidskriftene. Men dette er ikke stedet hvor Lov og Rett, Jussens Venner og TfR ser like trivielle ut som på stuebordet hjemme. Rad etter rad etter rad – med gullskrift på ryggen og støv på toppen – gir

Fra Folkerettssamlingen, i biblioteket ved Institutt for offentlig rett, Domus Bibliotheca.

et nobelt inntrykk, som tilsynelatende smitter over på det som står skrevet mellom de skinninnbundne permene. Innimellom får den noble gullskriften meg helt til å glemme at dette bare er en samling av «Vi Menn»; menn som har skrevet, menn som har lest, menn som har kommentert, menn som redaktører, en rettsteori for menn. Menn, menn, menn! Selv forsidepiken er borte! Og det slår meg at den dagen hun dukker opp, så flytter hun kanskje mennene ned i rettshistorisk samling, og rydder plass til en deilig fest.

I mellomtiden – i påvente av mer feminine og sukkersøte tider – vil nok den saftigste litteraturen fortsatt være å finne i Stud.Jur. Riktignok ufull-

stendig og godt bortgjemt bak en dør, der de beste numrene åpenbart må være sensurert. Men her finnes fortsatt historier om menn og mus, de pinlig dårlige mønsterbesvarelsene fra gjett hvem, erotiske noveller av lite pirrende karakter og treffende sitater fra Selvig, Woxholt, Boe, Eskeland og Hagstrøm. Vel, noen sitater er kanskje ikke fullt så treffende, men det skyldes sikkert bare at herrene er feilsitert. For Hagstrøm kan da ikke ha sagt at «spesielt frustrerer det meg at rettsosjologene og kriminologene uavlatelig finner det passende å blande seg inn i saker som bare angår juristene og når alle andre involverte er enige.» Og Eskeland kan umulig ha sagt at «en del studenter møter opp på forelesning uten lov-

samling fordi de tror de kan ha den i hodet. De studentene har vanligvis ikke noe hode å ha den i». Feilsitatene befester i stedet det vi alle vet; at jus-studenter trives best i eksentriske, konfliktfylte miljøer der det er «*den blodige* skriften» som avgjør trivselsfaktoren.

Mellom hyllene

Det hender at jeg støter på en av disse studentene i biblioteket. Det kan være en vit.ass. på huk mellom to reoler som skvetter til når jeg stille kommer tassende på nylonstrømper (og jeg klarer nesten ikke å motstå fristelsen til å rope «bø!»). Et sjeldnere syn er professorer i biblioteket – enda dette er det eneste stedet de kan få hjelp til å finne frem i bokhyllen, i motsetning til på eget kontor. Professorene kan imidlertid deles inn i to ulike bibliotekategorier; enten gestikulerer de opprømt ved skranken og hever stemmen for å understreke hvor viktig dette er, eller så lener de seg langsomt, alvorlig og en anelse sensuelt over skranken, samtidig som de *demper* stemmen for å understreke hvor viktig dette er. Mer utfordrende er det imidlertid når jeg i biblioteket treffer på en emeritus som aldri har følt seg gammel. Det får meg alltid til å fundere på om emeritus fortsatt er virkelig eller om han allerede har spasert inn i Allendes eteriske verden. Da hender det jeg går tilbake til kontoret og stenger døren. I tilfelle han er virkelig!

Alene

Best er imidlertid biblioteket når det ligger der stengt og i mørke, mens pulsen banker et sted inne i veggene – i hvert fall suser det i vannrørene. Da finner jeg alltid det jeg ikke leter etter, men som jeg likevel er *sikker* på at jeg må ha. Og det slår meg at alle disse mennene som sitter fast i hyllene kunne vært godt for noe; litt erotikktakeri en sen fredagskveld for eksempel. Men det blir nok bare med tanken – de kveldene jeg selv sitter fast i avhandlingen. I stedet kan jo barna leke gjemsel der en søndags ettermiddag. Bak folkerettsreolene er det et godt gjemmested, og etter statsrettsbøkene er det plass til et helt lite menneske inne i selve hyllen. Forhåpentligvis ikke illustrerende for bibliotekets forventninger til den statsrettslige produksjonen de nærmeste årene. Jeg sier hermed fra om at min ambisjon foreløpig ikke er mer enn 2-3 centimeter tykk. Fettest i statsrettshyllen er selvsagt en fransk bok (8 centimeter), med utilgivelig tynne ark og meget liten skrift. Det sier kanskje litt om menn det også...

Når jeg har biblioteket helt for meg selv – og det har jeg heldigvis nesten alltid – kommer innimellom de øyeblikk i livet hvor jeg forstår at bøkene er evige, men ikke jeg. Og at jeg bare er heldig dersom jeg får stå slik selv en dag, skinninnbundet og med gullskrift på ryggen. Og ha et hvilested for tanken. Så finnes det heldigvis andre øyeblikk også, når biblioteket er mitt, og det er der, bare for meg. Det er de stundene hvor jeg slår opp døren, og straks etter fyller kontoret med stabel på stabel av kunnskap, gull og støv. Det er bare opp en trapp, og inn en dør.

Dag Michalsen

«Klinikk for sjelen» - besøk i biblioteket

«Klinikk for sjelen» - besøk i biblioteket

Stedet

Jeg sitter på Rettshistorisk samling i *Domus Bibliotheca* i Oslo sentrum: Dette bygget som har en forunderlig kombinasjon av det tunge og det lette 1800-tallet: Monumentalitet, men nok lys; voluminøse rom, men også diskrete ganger og passasjer. Rettshistorisk samling er det formelle stedet for lagring av informasjon for rettshistorisk forskning ved Det juridiske fakultet. Men det er også et stille værelse som – over tid - åpner opp for innsyn og utsyn i det faglige og det personlige.

Interiør fra Rettshistoriske samling, Domus Bibliotheca

Jeg kommer på en formulering: Den greske historikeren Diodorus fra Sicilia skrev rundt år 50 før Kristus en 12 binds verdenshistorie. Den første boken forteller bl.a. om alle de fantastiske bygninger den egyptiske farao Ramses II (1279-1213 f. Kr.) hadde latt bygge. Blant dem var også et bibliotek som bar navnet *Klinikk for sjelen* (avsnitt 49). Klinikk for sjelen – for et forbløffende, men likevel talende, navn på et bibliotek: Kanskje er det søkt å bringe en slik

betegnelse inn den juridiske bibliotekverden, men ikke når det angår egne erfaringer.

Handlingen

Å gå inn i et bibliotek er en praktisk handling. Vi søker informasjon, en kilde, en referanse. Men biblioteket gir også tilgang til det personlige. På den ene siden altså Biblioteket som informasjonsmagasin, areal for oppbevaring, tilgjengeliggjøring og bearbeiding av opplysninger, oppfatninger, kunnskaper. På den annen side bibliotekrommets ramme for det personlige som ytrer seg i monologer, dialoger og de større vedvarende samtaler, ja, diskursers dannelser. Min inndeling er ingen teori, bare en privat refleksjon. Bibliotekrommets innvirkning på våre kropper, idet vi kjenner boksamlingens massefølelse, å bli en bokkropp, den intense stillheten som kan råde i dens fysiske omgivelse og som skaper mentale rom for indre og ytre akademisk liv. Denne opplevelsen kommer ikke bare fra bøkernes innhold, men også fra mengden av bøker, materialitet, ordnet i hyller langs vegger og på gulv, alt institusjonelt forankret.

Funksjonen

Dette doble ved bibliotekrommets funksjon av oppbevaring og samtale har all mulig variasjon: I noen biblioteker er det ganske enkelt ikke tillatt å samtale, i andre synes bøkene bare å være kulisser. I Istanbul – med utsikt over bykjernen og Bosporus - ligger Sultans store palass *Topkapi* som ble påbegynt rett etter tyrkernes etterlengtede erobring av Konstantinopel, i 1453. I løpet av århundrene vokste til et stort område, det ene bygget etter det andre, helt frem til det ottomanske rikets fall etter den 1. verdenskrig. Sultanenes samlinger av manuskripter og bøker var legen-

dariske, og plassert på ulike steder. Men midt i denne lange tidsperiode ble det også reist et bibliotek for pallassadministrasjonens studenter. Bygningen forundrer: Bare ett rom, sentralt plassert, i den vakreste marmor, med veldige ornamentale utsmykninger. Men det er ganske lite, med minimal veggplass som gjør det vanskelig å få lagret særlig manuskripter og bøker. Desto flere samtaler må ha foregått der: store kvadrater av lange sofaer på gulvnivå dekker all plass – og vi minnes om sofaens arabiske opphav.

Skillet mellom oppbevaring og samtale peker på et viktig trekk i vitenskapens historie, nemlig forholdet mellom muntlighet og skriftlighet. Da de store opplysningstidens biblioteker kom til - på samme tid som Topkapi-palassets bibliotek (1719) - var målet tekstliggjøringens universalitet. Så omfattende som mulig skulle samlingene være, og de skulle være encyklopediske - en systematisert ordnet uendelig kunnskapsmasse: Ikke uten grunn ble systemfilosofen Gottfried Willhelm Leibniz rundt 1700 den sentrale organisator av Europas fremste bibliotek, *Herzog August Bibliothek* i Wolfenbüttel. Han alfabetiserte kataloger og gjennomførte massive innkjøpsprogram. Dette veldige biblioteket var som et speilbilde av all informasjon over alle verdens vitenskaper. Det aktive grep å forene system, tilpasset arkitektur og grenseløs tekstmengde gjorde Leibniz til den første moderne bibliotekar. I det kongelige bibliotek i Paris, *La Bibliothèque du Roi*, skjedde det samme. Dette encyklopediske utopiske ideal om å samle all kunnskap i en bygning leder frem til dagens digitale bibliotek, som gjør meg i stand til å lese bøker på min egen PC, bøker som er fysisk oppbevart hvor som helst i verden. Utfordrer denne nye digitale materialitet i cyberspace det klassiske bibliotekrommets egenskaper, eller kanskje bare gjør det rommet større? Uansett forblir tekstliggjøringen, systematiseringen og tilgjengeligheten fundamentet for all akademisk kunnskap.

Klinikk for sjelen

Men biblioteket er rommet for det muntlige, det tilfeldige, det som følger av enhver samtale særskilte logikk og sprang. Også dette er 1700-tallets bidrag, samtalen som en av opplysningsbevegelsens store innovasjoner, utfoldet på nye arenaer som de litterære salongene og kaffehusene. Kanskje er dette uttrykk for en bestemt kunnskapstilegningsspesialisering, nemlig den mellom moderne vitenskapsbibliotek som arena for uendelig ekspanderende katalogisert tekstmasse og de diskuterende salonger og kaffehus som arenaer for samtaler, begge deler like konstituerende for samfunnets sivilisering (som de sa og trodde på 1700-tallet). Og kanskje er de påfølgende 1800- og 1900-tallets universitetsseminarer én måte å forene de to arenaer; nemlig innsikten om at forskning er både tekst og samtale. Men det må skapes rom for å oppnå dette - klinikker for (post)moderne universitetssjeler.

Rommet

Jeg sitter på *Rettshistorisk samling*, det vender ut mot Karl Johans gate, rommet er i mørk panel, med galleri som gir to etasjer med bøker, alt nokså uforandret fra 1800-tallet: Når vi går inn i rommet forenes det estetiske og det faglige i et kort øyeblikk, det inngir ro og tyngde, men kanskje virker det også for beroligende, for passiviserende? Jo, rommet krever sine lese- og talehandlinger. «Rettshistorisk samling er en specialsamling for eldre juridisk og rettshistorisk litteratur. Samlingen består av bøker, tidsskrifter og eldre lovsamlinger», står det på dens nettside. De store delene av den eldre samlingen ligger selvsagt godt bevart i magasinene, titusener på titusener av bøker som gir tilgang til fortidige rettsoppfatninger, fra mange land. Men også i hyllene er det nok å se på, og i, rundt 5000 bind står fremme,

i stadig sirkulasjon, for nytt kommer til og annet bæres ned i magasinene; nye tolkninger og utgaver forviser eldre hegemonier til kjelleren, inntil noen av dem på ny blir aktuelle og bæres opp igjen, som basis for ferske historiske tolkninger av rettslige fortider og fremtider.

Rommet har en offentlig hemmelighet: Egentlig sirkler det rundt skriftene til *Carl Friedrich von Savigny* (kritikeren og fullbyrderen av opplysningstidens rettslige utopier). Først tenker man ikke over det, Savigny står så diskret innerst til høyre når man kommer inn av døren: Syv bind *Geschichte des römischen Rechts im Mittelalter*, ni bind *System des heutigen römischen Rechts*. Men ved siden av disse ubestridelige klassikere står den lange rekken av eldre nordisk rettsvitenskapelig rettshistorisk litteratur, den som dynget ned kildene til nordisk middelalderrett med all metateori fra Savignys historiske skole; rett over står de sentrale verkene fra den tyske romanistiske og germanistiske tradisjon; på skrått mot venstre finner vi all metodehistorisk litteratur: Hva er positiv rett? Hvor finnes naturretten? Er rett system eller uforutsigelig endring? Dette var de sentrale spørsmål fra opplysningstidens overgang til romantikk og positivisme. På andre siden av rommet i 2 etasje tynges hyllene av mange hundre bind Savigny-Zeitschrift og de siste publikasjonene fra Max Planck Institut für europäische Rechtsgeschichte. Det finnes selvsagt mengder av bøker på Rettshistorisk samling som intet har med Savigny å gjøre, men likevel undrer jeg om vi leser dem uten i det minste å være influert av det aller viktigste som kom fra Savigny: Nemlig Savignys *spørsmål*.

Savignys spørsmål var om det rettsskapende kunne skje historieløst fritt eller om det var historiebundet. Har retten en iboende temporalitet som vi ikke kan unndra oss, som strukturerer ikke bare tolkningene av fortiden, men like meget den

Interiør fra Rettshistoriske samling, Domus Bibliotheca

fremtidige rettsskaping? Har retten en dobbelt normativitet – de historiske strukturers normative føringer på det nåtidige normativt skapende? Dette svarte Savigny ja på. Og ikke bare det – han fremholdt at retten var en historisk størrelse som med nødvendighet måtte sees historisk. Gjennom to hundre år har dette spørsmålet blitt variert i ulike former: retten er bundet til samfunn, nasjon, folk, økonomi, kultur, klasse, kjønn og meget mer. Vi vet at Savigny hadde rett i å svare ja, men vi vet slett ikke hvor høyt vi skal svare ja.

Når jeg sitter på Rettshistorisk samling er det fint å tro at retten er historisk betinget, at det har betydning for en dagens jurist å sitte i dette rommet og betrakte bokreolene som viser epoker, retninger og geografier i rettens historie som forløper til nåtidens rett. Men så enkelt er det ikke. Selv om Savigny hadde rett i sitt spørsmål, var kanskje svaret ikke like treffende, at det var en nødvendig sammenheng i rettens historie. Rettens historie er nemlig også fortellinger om det tilfeldige og planløse i rettens kontinuerlige skiftninger. Rettshistorisk samling er da snarere et monument over rettens mange muligheter enn et monument over rettens historie.

Rettshistorisk samling blir da en liten privatklinik for rettslige sjeler som må akseptere rettens mangfoldige eksistensformer. Man kan være lykkelig over at Det juridiske fakultetsbibliotek fortsatt holder sin hånd over slike privatklinikker i et nærområde.

The image features a close-up of an open antique book. The pages are aged and yellowed, with some text visible but mostly illegible. A small, white, folded envelope is tucked into the pages. The book is resting on a surface covered with a patterned fabric, possibly lace or a similar intricate design. The overall color palette is warm and golden, with a soft, slightly blurred background.

Lars Björne

Rettshistorisk samling - en reseskildring

Resans mål

Retthistorisk samling i andra våningen i Domus Bibliotheca (Vestbygningen): ett högt rum med brunbetsade bokhyllor på alla väggarna och med likaså mörka bord. En spiraltrappa upp till det galleri, som går runt tre väggar av rummet. Den mest synliga belysningen består av från taket hängande vita ljusglober, vilka för tankarna till min folkskola på 1950-talet. Den enda eftergiften för en ny tid är en dator på det ena fönsterbordet. Utsikten från fönstret: Karl Johan med Studenterkullen och Nationalteatret. Om man lutar sig ut

Anton Martin Schweigaard. Skulptur av Julius Middelthun, avduket 27. september 1883.

från fönstret (vilket inte är lätt, borden är i vägen), ser man stortinget till vänster och kungliga slottet till höger. Utanför ytterdörren hittar man statyerna av Anton Martin Schweigaard närmast och lite längre bort P. A. Munch. En historisk miljö - både inne och ute.

1980

Då jag som nybliven professor första gången forskade i Domus Bibliotheca på sommaren 1980, fick jag använda Gudmund Sandviks dåvarande arbetsrum i första våningen till höger från ingången, och jag kunde genom fönstret se statyn av Schweigaard, en, vilket måste erkännas, för mig på den tiden helt obekant storhet. Det fanns rikligt med litteratur i huset redan på den tiden, även om jag inte kan erinra mig något särskilt bibliotek. Däremot kommer jag ihåg, att jag en gång, då jag letade i en full bokhylla, fick hjälp av en i grå skyddsrock klädd äldre, liten man, som talade en för mig tämligen obegriplig norska - jag har efteråt ofta tänkt på om detta var mitt enda möte med Kaare Haukaas.

1995

Efter en lång paus i mina Osloresor fick jag på Gudmund Sandviks 70-årsfest i mars 1995 höra om existensen av Retthistorisk samling och fick samtidigt ett erbjudande att närsomhelst komma och forska där. Jag höll redan på den tiden på med mitt fyrdelade verk om den nordiska rättsvetenskapens historia och hade i stort sett skrivit den första delen med hjälp av det material, som jag hade hittat i de kungliga biblioteken i Köpenhamn och Stockholm. Jag var tämligen nöjd med dessa bibliotek och tänkte till en början, att det nog var onödigt att besöka ytterligare ett bibliotek i Oslo. Jag kom i alla fall på ett första besök i

augusti 1995 och blev helt 'frälst': därefter har den årliga resan till Rettshistorisk samling varit stommen och höjdpunkten i min insamling av material, detta fram till årets kommande resa, som blir den sista.

En klassisk reseskildring handlar ofta närmast om själva resans vedermödor: urusla värdshus och gropiga vägar eller motvind och stiltje, ohyra och dålig föda. Nuförtiden behöver man inte offra många ord på själva färden. Det kan dock nämnas, att jag på min första resa i augusti 1995 tog båten från Åbo till Stockholm och därefter tåget till Oslo. Resetiden, ett dygn i vardera riktningen, fick mig snabbt att inse flygets fördelar. Därefter har den enda vedermödan varit den okristligt tidiga väckningstiden, fyra på morgonen, för att hinna med morgonflyget och fram på förmiddagen till Rettshistorisk samling.

Vad är då det speciella med Rettshistorisk samling, som här får representera hela det juridiska fakultetsbiblioteket, i vilket samlingen ingår. För det första några ord om själva samlingen, som innehåller det viktigaste av det man vanligen förstår med rättshistorisk litteratur. Hyllorna i själva forskarrummet är fyllda med forskningslitteratur om nordisk och europeisk rättshistoria samt romersk rätt, medan en vägg uppe i galleriet innehåller källmaterial för forskningar rörande rättsvetenskapens historia: äldre rättsdogmatisk litteratur, som har undgått juridikens klassiska öde att förvandlas till makulatur för att i stället bli rättshistoria. I galleriet finns dessutom historisk handbokslitteratur och långa serier av rätts-historiska tidskrifter. Trots att urvalet i samlingen är utmärkt, är det dock klart, att man för ingående undersökningar behöver ett mera omfattande material.

Folianter, trygt forvart i kjellermagasinet

Två metoder

Då man letar efter material för forskning i rättsvetenskapens historia, finns det två metoder. För det första den torra, vetenskapliga, rationella och i bästa fall täckande metoden, som består i att leta i olika bibliografier och bibliotekskartotek för att därefter beställa fram det funna materialet. Detta är den enda metoden, som kan användas i de stora national- och universitetsbiblioteken. Man får sedan det beställda materialet efter en eller ett par dagar, i bästa fall efter några timmar. Den andra metoden, som jag endast har kunnat använda i Oslo, är kanske irrationell och slumpmässig, men desto trevligare och betydligt mera givande: att själv leta i bokhyllorna för att se, vad man möjligen kan finna. Redan under mina första resor gav bibliotekarie Kjersti Selberg mig möjlighet att gå ned i det gamla magasinet i Vestbygningens källare och själv rota i hyllorna. Denna 'skattletning' har varit en stor glädje för mig, och då det gällde äldre tider förhöjdes upptäckarglädjen av att en stor del av bestånden från tiden före år 1900 ännu för några år sedan var okatalogiserade. Då dessutom en del äldre bibliografier inte alltid är helt tillförlitlig eller saknas helt, är kanske metoden sist och slutligen inte så oförnuftig. Däremot är den helt otänkbar i stora och genombyrokratiserade bibliotek. En annan

fördel med det informella juridiska fakultetsbiblioteket är möjligheten att själv ta fotokopior, något, som i allmänhet inte är tillåtet i de stora biblioteken. Jag torde med åren ha blivit för personalen i Vestbygningen en bekant figur, där jag står med en bunt mer eller mindre dammiga luntor bredvid fotokopieringsapparaten.

De rättshistoriska bokbestånden i Vestbygningens olika samlingar från källaren upp till tredje våningen hör utan tvekan till Nordens bästa, men de är naturligtvis dock inte fullständiga, och därför har jag haft stor glädje av den goda servicen i biblioteket. Kjersti och hennes efterträdare Karen

Danbolt har förhoppningsvis under årens lopp vant sig vid det osvikliga försommartecknet: mina med tiden allt längre listor med önskemål om all möjlig juridisk litteratur för mitt kommande besök i Oslo. Jag har emellanåt märkt, att de önskade böckerna verkligen kommit från både när och fjärran, t.ex. ända från nordnorska bibliotek. Tyvärr har min aptit vuxit med åren, och jag har vant mig vid att beställa förutom norsk, även dansk och t.o.m. svensk litteratur i vissa fall, då det ofta i de större biblioteken är svårt att precisera beställningen t.ex. till en bestämd upplaga. Trots besväret jag förorsakat, har jag alltid fått den önskade hjälpen och blivit mycket vänligt bemött.

Jónsbok er den lovbok for Island som ble gitt av Magnus Lagabøte og har dannet grunnlaget for rettsordningen like opp til våre dager. Bokens fulle tittel er Løgbok Islendinga: Hveria saman hefur sett Magnus Norges kongur. Jónsbók ble «skrevet etter råd» av den islandske lovsigemann, Jón Einarsson, og fikk navn etter ham. Den ble sendt til Island med Jón og den norske ridder Loðinn Lepp. Disse to fikk den vedtatt på Alltinget i 1281. Jónsbók var et ledd i Magnus Lagabøtes rikslovgivningsvirksomhet. Jónsbok var i kraft fra 13-1700-tallet på Island, og er i det store og hele et middelalderskrift.

Lovboken er trykket først i 1578, deretter i 1580 (2.utg.) og i 1582 (3.utg.). I 1707 kom den i ny utgave (!) og vårt eksemplar fra 1709 er nok en ny utgivelse, trykket i «Hoolum i Hialltad» (= Hólar i Hjaltdal). Trykkeren var Marteine Arnoddsyne.

Boken er innbundet i pergament, med treplater i front og rygg. Treplatene er skåret til i kant.

Lars Magnus Bergh

**Det juridiske fakultetsbibliotek femti år
– en feiring i fem avdelinger**

Det juridiske fakultetsbibliotek femti år – en feiring i fem avdelinger

Første avdeling

Den nye jusstudenten ved Det juridiske fakultet hadde begynt undervisningen i privatrett grunnfag en gang i forrige årtusen. Første fag var kurset i familie- og arverett, og en av øvingsoppgavene inspirerte til teoretiske undersøkelser som gikk utenfor læreboken (gjaldt det gjeldsavleggelse på skiftet mellom ektefeller, tro? Eller gjaldt det naturalutlegg?). Det var dermed på tide å oppsøke Det juridiske fakultetsbibliotek for første gang.

I likhet med de andre grunnfagsstudentene, holdt den nye jusstudenten til i lesesalene i Domus

Nova på St. Olavs plass. Kutymen tilsa nemlig at man inntok lesesalene i de gamle bygningene i Karl Johans gate 47 først etter at begge grunnfagene var overstått, på samme måten som man i Frankrike stiger i gradene og etter hvert tar steget «opp» fra provinsen til jobb i det mer prestisjefylte Paris. Det var derfor ærverdig nok i seg selv, og særlig for en trønder, å spasere gjennom Universitetshagen til Universitetsplassen omkranset på tre sider av Domus Academica med Ibsens ur og Gamle festsal, Domus Media med Aulaen, og Domus Bibliotheca med selveste fakultetsbiblioteket.

Domus Nova. De fleste nye studenter arbeider her.

Trappen opp til fakultetsbiblioteket var bratt, dørene tunge, og hallen innenfor gav gjenlyd. Men bortenfor disse prøvelsene og bak en ny, unnselig dør til venstre innerst i den mørkeste delen av hallen, åpnet bøkernes eldorado seg.

Hyllene fløt over med bøker av alle slag: Lærebøker, monografier, antologier og festskrifter konkurrerte om oppmerksomheten, fra de mest generelle utsyn à la Erik Boes Innføring i juss til de mest spesialiserte innsyn, som Torkel Opsahls Delegasjon av Stortingets myndighet. Forarbeidene til enhver lov og lovendring hadde sine tykke bind, for ikke å snakke om Stortingets forhandlinger for år etter år. Tidsskriftene fra inn- og utland lå klare, med de nyeste heftene fristende utstilt. Omfattende domssamlinger refererte fra det praktiske rettslivet, ikke bare fra Høyesterett, men også fra domstoler som ennå i 1996 ikke hadde nådd toppen av sin berømmelse (hva var Den europeiske menneskerettighetsdomstol i Strasbourg? eller var det i Sarpsborg?).

Andre avdeling

Vår students tidlige studietid sammenfalt med informasjons- og kommunikasjonsteknologiens veritable inntog i norske jusstudenters og juristers liv. Det var på andre studieår og offentlig rett grunnfag han ble klar over hva denne teknologien gav av muligheter, og at fakultetsbiblioteket og andre fulgte opp med store satsninger for å gjøre hans arbeidssituasjon elektronisk.

Den primære rettskilden lovt teksten, som blant annet omfatter Grunnloven og alle lover og forskrifter, ligger gratis tilgjengelig på Internett. Nest etter lovt teksten, ligger også lovens forarbeider fra og med en gang på 1990-tallet der ute og vaker i cyberspace. Videre kan vår student betale seg fram til baser med alle Høyesteretts dommer,

og underrettenes dommer har fulgt etter. Betaler han mer, venter også de fleste artikler fra nyere tid. På utenlandske nettsteder klikker han seg fram til dommene fra de internasjonale domstolene. Og hos Bibsys via fakultetsbiblioteket er alle akademiske biblioteker i hele landet samlet i én base.

Dette er bare en liten flik av rettskildet bildet på Internett. Det finnes så uendelig mye mer av baser, systematiseringer og lenker, lenker og atter lenker til store og små nettsteder. Vår student ser at i Norge har fakultetsbiblioteket gått i bresjen for å systematisere og vise veien videre til denne enorme elektroniske verden. Fakultetsbibliotekets hjemmeside er portalen til det jusstudenten og juristen trenger av kilder og opplysninger.

Det er nærliggende å spørre hvor lenge boken vil fortsette å komme ut. Jusstudenter og jurister flest holder seg i det daglige fremdeles til bokformen, til lovsamlingen, til Norges Lover. Det er flere årsaker til dette: For det første føles det for mange fortsatt enklere å bla fram og tilbake i boken, enten det skjer på lesesalen eller i rettssalen. For det andre kan de uhyre intrikate (og sammenlignet med andre fag ganske lattervekkende) reglene for jusstudentene om innarbeiding av lovsamlingen ikke godt praktiseres på noe annet enn bokformen. For det tredje skal vi ikke se bort fra at det å vise fram Norges store røde til andre jusstudenter og jurister, er en måte å vise sin status som innvidd søster eller bror. Og enda bedre: Viser vi den nesten hellige boken til det vi kaller ikke-jurister, taler vi med en autoritet som når presten taler om Bibelen.

Det elektroniske univers vil derfor i mange år ennå leve side om side med den gamle boken. Men en dag vil boken som arbeidsredskap for jusstudent og jurist trekke sitt siste sukk. Jon Bing har antydnet at det først skjer når datamaskinen

slik vår jusstudent kjenner den i dag, helt har forandret seg. Men at tiden kommer, er sannsynlig. Da bør fakultetsbiblioteket stå klar til å overta arven etter bøkene. Det bør derfor fortsette arbeidet med å være den fremste og helhetlige informasjonsforvalteren jusstudenten og juristen søker seg til.

Tredje avdeling

På tredje avdeling begynte vår jusstudent å skrive for Juristforeningens tidsskrift Stud.Jur. Siden dette var like før oppussingen av Domus

Academica ble påbegynt, fikk han i oppdrag å skrive om fakultetets gamle og gule bygninger rundt Universitetsplassen og i Universitetshagen. Reportasjen kom til å inneholde mye om fakultetsbibliotekets lokaler.

Han sammenlignet fakultetsbibliotekets lokaler med andre biblioteker. I den ene enden av skalaen hadde han besøkt flere kjedelige, kontoraktige biblioteker. Slik var det med mange av instituttbibliotekene på for eksempel Blindern og ved NTNU i Trondheim. I den motsatte enden av skalaen hadde han opplevd biblioteker med virkelig flotte lokaler. Det gjaldt folkebiblioteket

Fellesbiblioteket, Domus Bibliotheca

hjemme i Trondheim, det gjaldt det nye Universitetsbiblioteket i Georg Sverdrups hus på Blindern, og det gjaldt altså det nygamle fakultetsbiblioteket i Domus Bibliotheca.

Fakultetsbiblioteket skuet liksom den romerske guden Janus både forover og bakover. Forover mot framtiden og det moderne, med den under andre avdeling nevnte teknologien som en nødvendig gud i seg selv. Bakover mot fortiden, som forvalter av ufattelige mengder verdifull litteratur, men også som forvalter av noen av nasjonalhistoriens viktigste rom, signert Christian H. Grosch.

Domus Bibliotheca hadde på begynnelsen av 1990-tallet blitt rehabilitert etter at Det medisinske fakultet forlot sentrumsbygningene og trakk oppover i høyden. Vår student kom over Statsbyggs ferdigmelding etter rehabiliteringen, og i den het det at det hadde vært «et meget stort behov for en generell oppussing av de sterkt nedslitte lokaler – og en arkitektonisk sanering av mer eller mindre provisoriske, bygningsmessige nødløsninger – for å gjenreise bygningenes verdighet».

Verdighet var et passende ord for å beskrive resultatet. Fellesbiblioteket i bygningens første etasje formelig oste av det. Men enda verdigere fant vår student den eksklusive og lite allment kjente Rettshistorisk samling i andre etasje, et eget praktfullt rom for rettshistoriens litteratur, tilbakeført til sin opprinnelige stand.

Medaljens bakside var at alt hadde sin pris. Mens resten av universitetet hadde samlet seg om Blindern, hadde Det juridiske fakultet og dets bibliotek forblitt alene i sentrum. Det fantes et godt miljø blant jusstudentene, noe ikke minst Juristforeningen hadde æren for. Men det var samtidig en kjent sak at få jusstudenter tok turen til Blindern for å delta på faglige eller sosiale

arrangementer der sammen med resten av studentfellesskapet. Og stod det bedre til med fakultetets ansatte?

Vår student fikk snusen i at universitetets administrasjon hadde liggende til lagring, eller kanskje langtidslagring, framtidsplaner for en flytting av fakultetet og fakultetsbiblioteket til Blindern. Disse var lite kjent blant jusstudentene, kanskje knapt kjent blant fakultetets egne ansatte, og ville sikkert framkalle snobbete ramaskrik fra en samlet juriststand dersom de ble proklamert på Universitetsplassen. Det var imidlertid ikke til å komme bort fra at en gjenforening med resten av universitetssamfunnet ville ha gode grunner for seg. Kanskje var det på tide for fakultetet å finne tilbake til sin plass i universitetet.

Fjerde avdeling

Som student på grunnfagene hadde vår student sjelden eller aldri bruk for annet enn det lett tilgjengelige i fellesbibliotekets hyller. Først i den senere delen av studenttilværelsen skjønnte han hvor omfattende samlingene er og hvor mye studentene ikke ser i første etasje i Domus Bibliotheca. Han tenkte nå i første rekke på instituttbibliotekene og magasinene i kjelleren.

Vår student ble ansatt som vitenskapelig assistent ved Institutt for offentlig rett. På instituttbiblioteket der fantes nesten alt som en avhandlingsskrivende hadde behov for av spesiell og enda mer spesiell litteratur. Og dersom instituttbiblioteket ikke selv hadde det som ble etterspurt, var betjeningen behjelpelig med å hente det inn fra andre biblioteker i inn- og utland. Han tenkte at dette var meget gunstig og håpet samtidig at de avhandlingsskrivende studentene som ikke var vitenskapelige assistenter, også fikk slik hjelp.

Avhandlingen brakte vår student i kontakt med en dypere side av fakultetsbiblioteket: Magasinene i kjelleren. Der fantes store mengder eldre litteratur, fra Hugo Grotius' *De jure belli ac pacis libri tres* over Christian Magnus Falsens Norges Grundlov gjennomgaaet i Spøragsmaal og Svar til Torkel Halvorsen Aschehougs Norges nuværende Statsforfatning. På den ene siden syntes han det var litt trist at ikke disse skattene stod i hyllene og ble brukt mer. På den andre siden forstod han at verkene måtte skjermes for den daglige bruk.

Femte avdeling

Kjære fakultetsbibliotek!

Etter mange år som jusstudent, godt ut over normert studietid, er det på tide å takke deg. Du har gjort studenttilværelsen min lettere, også fordi du er plassert så nær studentenes lesesaler at det har vært en smal sak å oppsøke deg impulsivt når jeg har lurt på noe.

Overlyssalen i Fellesbiblioteket, Domus Bibliotheca

Du har alltid vært der når jeg har trengt hjelp til å finne andre rettskilder enn de lettest tilgjengelige. Husker du den gangen jeg bestemte meg for å lese en hel dom fra EU-domstolen bare for å ha gjort det? Eller den gangen jeg skulle bli opp i Peder Krabbe Gaarders Fortolkning over Grundloven fra 1845, boken som måtte bringes opp fra det underjordiske og nærmest børstes støv av? Eller alle gangene jeg henslengte meg selv i salongen vendt mot Slottet for å lese i et tidsskrift?

Ved mange av mine besøk hos deg har betjeningen din hjulpet meg. De har alltid gjort det på en vennlig måte, på en profesjonell måte og på en effektiv måte. Du er i de beste hender med slike ansatte som tar vare på deg og som er ditt ansikt utad mot både student, forsker og praktiker.

Selv om jeg takker deg nå på slutten av studenttilværelsen, blir dette ingen avskjed med deg. Du blir brukt hyppig av ferdig utdannede jurister, både av forsker og praktiker. Jeg tipper derfor at jeg kommer til å få bruk for deg igjen ganske snart etter å ha mottatt vitnemålet.

Som del av et universitetsbibliotek ble du opprettet ved kongelig resolusjon 2. september 1811, samtidig med Universitetet i Oslo. Det vil si at du snart kan feire to hundre år. Imidlertid har du ikke bare én, men to aldre: Som fakultetsbibliotek ble du opprettet i 1956 og ferier dermed i år dine femti første år. Gratulerer med dagen!

Inger Hamre

Ansattes produksjon

Personalet i jubileumsåret

1. rekke fra venstre: Eli Hegna, Karen Danbolt, Anne Finne, Anne-Marie Tronslin.

2. rekke: Hilde Westbye, Yngvar Nielsen, Kirsten Al-Araki, Randi Halveg Iversby, Ruth Helene Johansen, Pål Bertnes, Edel Iversen, Vibeke Lagem, Erik Winge, Liv Thrap-Meyer, Bård Tuseth, Siri Vinger, Anne Gunn Bekken.

Disse var ikke til stede da bildet ble tatt:
Inger Hamre, Beate Heilemann, Hege Langlo, Betty Haugen, Marta Herkenhoff og Marianne Karlsen.

Kristine Mesgrahl og Lise Dæhlen tiltrådte høsten 2006.

Ansattes produksjon

1956

Haukaas, Kaare: Litteraturen om 1905. Ein bibliografi. Oslo: Samlaget, 1956. 66 s. (Historiske bibliografiar, nr 11)

1957

Haukaas, Kaare: Litteraturspråket i tidsromet 1946 til 1955. Ei statistisk etterrøking. Oslo: I kommisjon hos Noregs Boklag, 1957. 15 s. (Kringkastingsringen, 1957:5)

1959

Haukaas, Kaare: Litteraturen om landssvikopp-gjeret 1945-1958. Oslo: Universitetsforlaget, 1959. 35 bl.

1962

Haukaas, Kaare: Litteraturen om landssvikopp-gjeret 1945-1961. I: Om landssvikoppgjøret. Oslo: Justis- og politidepartementet, 1962. 12 s. (St.meld. nr 17 1962/63)

1964

Haukaas, Kaare: Halvdan Koht. Ein bibliografi. Oslo: Norske samlaget, 1964. 187 s. (Historiske bibliografiar, nr 4)

1966

Haukaas, Kaare: Tankar kring vår salmeskatt. I: Samtiden. Årg. 75(1966), s. 123-128

1967

Haukaas, Kaare: Norwegian legal publication in English, French and German. A list. Oslo: Universitetsforlaget, 1966. 106 s. (Norsk bibliografisk bibliotek, nr 33)

Tarjei Vesaas. Ein bibliografi. I: Edvard Beyer.. [et al.]: Tarjei Vesaas 1987 – 20. august – 1967. Oslo: Gyldendal, 1967, s. 99-161.

1968

Haukaas, Kaare: Norsk juridisk litteratur 1962-

1966. Ein bibliografi. Oslo: Universitetsforlaget, 1968. 90 s. (Norsk bibliografisk bibliotek, nr 37) (Også trykt i Lov og rett, 1967, nr 10)

1970

Haukaas, Kaare: Register til «Dølen. Eit viku-blad». Årg. 1-2(1858-1860). 1970

1971

Haukaas, Kaare: Register til «Dølen. Eit viku-blad». Årg. 3-5(1862-1867). 1971

1972

Haukaas, Kaare: Register til «Dølen. Eit viku-blad». Årg. 6-8(1868-1870). 1972

1973

Haukaas, Kaare: Samleregister til «Dølen. Eit vikublad» b. 1-4. 1973

1972

Haukaas, Kaare: Dølen i dag. I: Syn og segn. Årg. 78 (1972), s. 33-39

1975

Haukaas, Kaare: Norsk litteraturhistorisk bibliografi 1956-1970 = Norwegian literary bibliography 1956-1970 av Harald S. Næss, red. av Kaare Haukaas. Oslo: Universitetsforlaget, 1975 (Norsk bibliografisk bibliotek , nr 50)

1977

Haukaas, Kaare: Norwegian legal publications in English, French and German 1966-76. I: Scandinavian studies in law, 1977, s. 262-293

1978

Haave, Herdis: Hovedregister til Tidsskrift for rettsvitenskap 1968-1977. Oslo: Universitetsforlaget, 1978. 78 s.

1979

Bertnes, Pål A.: Om leting etter rettspraksis. I: Lov og rett, 1979, s. 77-78

1980

Bertnes, Pål A.: Lov og rett. Register 1962-1978. Pål A. Bertnes og Sissel Pettersen. Oslo: Universitetsforlaget, 1980. 89 s.

1982

Bertnes, Pål A.: Økonomisk kriminalitet. En selektiv bibliografi med særlig vekt på nordisk litteratur om økonomisk kriminalitet innenfor skatte- og avgiftssektoren.

Oslo: Det kriminalitetsforebyggende råd, 1982. 15 s.
Haukaas, Kaare: Andenæs-bibliografi. I: Lov og frihet. Festskrift til Johs. Andenæs på 70 årsdagen 7. september 1982. Oslo: Universitetsforlaget, 1982, s. 669-704

1983

Bertnes, Pål A.: Økonomisk kriminalitet. En selektiv bibliografi over internasjonal litteratur (ikke-nordisk) ... utarbeidet av Pål A. Bertnes i samarbeid med Per Ole Johansen. Oslo: Det kriminalitetsforebyggende råd, 1983

EDB på universitetsbiblioteket. I: Løpeseddelen, 1983, nr 6

Søking etter juridiske kilder I: Lov og rett, 1983, s. 286-297

Selberg, Kjersti: Stortingsvedtak og forskrifter om formues- og inntektsskatt for 1982. Oslo: Universitetsforlaget, 1983

1984

Bertnes, Pål A.: Lovdata i et spesialbibliotek. I: Bok og bibliotek, 1984 nr 1, s. 17-18

Haukaas, Kaare: Johan Hovstad. Bibliografi. [Kolbotn]: [K. Haukaas], 1984. 13 s.

Øyvind Anker. Ein lang bibliografi med ei stutt etterskrift. [Kolbotn]: [K. Haukaas], 1984. 20 s.

Navelsaker, Torbjørn: Universitets- og forsk-

ningsbibliotekene i Norge. NOU 1983:17 Kritikkk. I: Kontakten, 23(1984) s. 37-39

Selberg, Kjersti: Stortingsvedtak og forskrifter om formues- og inntektsskatt for 1983. Oslo: Universitetsforlaget, 1984

1985

Haukaas, Kaare: Øyvind Anker. Ein lang bibliografi med ei stutt etterskrift. [2. utg.]. [Kolbotn]: [K. Haukaas], 1985. 21 s.

Kongshavn, Halvor: Systematisk katalog – klasse L: rettsvitenskap. 2. og 3. rev. utg. Oslo: Bibliotekstjenesten ved det Juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, 1985. 123 s.

De særlig farlige. I: Tidsskrift for kriminalomsorg, 1985 nr 1, s. 8-9

Forvaringsforslaget. En kort oversikt. I: Tidsskrift for kriminalomsorg, 1985 nr 1, s. 9-12

Universitetsbibliotekarenes arbeidsvilkår – og bibliotekarenes. I: Forskerforum, 1985 nr 5/6, s. 39

Selberg, Kjersti: Om å være universitetsbibliotekar eller bibliotekar. I: Forskerforum, 17 (1985) nr 3, s. 22-23

1986

Bertnes, Pål A.: Saksregister til flere juridiske fagbøker, artikler i Norsk advokatblad. Stud.jur. og Løpeseddelen om fakultetsbiblioteket.

Haukaas, Kaare: Advokatbladets grønne midtsider. (Anmeldelse av Advokatbladets grønne midtsider: en samling artikler og foredrag om advokatgjerningen og litt til)

I: Lov og rett, 1986, s. 62-64

Kongshavn, Halvor: Rettspsykiatrien – slik fanger ser det. Oslo, 1986. 302 s. (Hovedfagsavhandling i kriminologi)

Juss og stat. Noen spørsmål til forvirring. I: Hefter for kritisk juss, 1986 nr 2, s. 2-3

1987

Bertnes, Pål A.: Det juridiske fakultetsbiblioteks

fremtid. Et modellforslag med særlig vekt på plassbehov. 20 s.

Søndergaard, Jens: Dansk juridisk bibliografi 1981-84 [Anmeldelse]. I: TFR, 1987, s. 753-755

Årsregister til Norsk retstidende 1986

Sakregister til Juridiske fagbøker

Kongshavn, Halvor: Rettspsykiatrien – slik fanger ser det. Oslo: Institutt for kriminologi og strafferett, 1987. 289 s. (Institutt for kriminologi og strafferetts skriftserie, 1987 nr 2)

Systematisk katalog – klasse L: rettsvitenskap. 4 rev. Oslo: Bibliotekstjenesten ved det Juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, 1987

Hasj på apotek. Norske avisoppslag rundt boken «Den gode fiende» I: Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap 1987, s. 228-245

Selberg, Kjersti: Stortingsvedtak og forskrifter om formues- og inntektsskatt for 1986.

Oslo: Universitetsforlaget, 1987

1988

Al-Araki, Kirsten: Register til Tidsskrift for rettsvitenskap 1978-1987. Oslo: Universitetsforlaget, 1988. 101 s. [Bilag til TFR 1988]

Bertnes, Pål A.: Juridisk oppslagsbok. Del I Privatrett. 16. utg. Red. av Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn. Oslo: Universitetsforlaget, 1988. 342 s.

Årsregister til Norsk retstidende 1987. Oslo: Den Norske Advokatforening, 1988. 146 s.

Sakregister til Juridiske fagbøker

Hamre, Inger: Stikkordsregister til Bull, Hans Jacob: Tredjemannsdekninger i forsikringsforhold (Dr. avh.). Oslo: Sjørettsfondet, 1987

Kongshavn, Halvor: Juridisk oppslagsbok. Del I Privatrett. 16. utg. Red. av Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn. Oslo: Universitetsforlaget, 1988. 342 s.

Norske juridiske fest- og jubileumsskrift. En bibliografi over innholdet. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1988. 27 s. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 2)

Den nye forvaringsordningen. Løser den sikringsproblemer? I: Materialisten 1988 nr 1-2, s. 44-70

Nye bøker (korte omtaler av aktuelle bøker fra 1988). I: Hefte for kritisk juss, 1988 nr 3, s. 38-44
Register 1974-1988. I: Hefter for kritisk juss, 1988 nr 4, 63 s.

Navelsaker, Torbjørn: Nasjonalbiblioteket år 2000. Strategisk plan.

Tidsskrifter ved det Juridiske fakultetsbibliotek i Oslo. Ved Torbjørn Navelsaker, Anne-Marie Tronslin og Liv Thrap-Meyer. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1988. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 1)

Selberg, Kjersti: Stortingsvedtak og forskrifter om formues- og inntektsskatt for 1987.

7. utg. Oslo, Universitetsforlaget, 1988

Thrap-Meyer, Liv: Tidsskrifter ved det Juridiske fakultetsbibliotek i Oslo. Ved Torbjørn Navelsaker, Anne-Marie Tronslin og Liv Thrap-Meyer. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1988. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 1)

Tronslin, Anne-Marie: Tidsskrifter ved det Juridiske fakultetsbibliotek i Oslo / ved Torbjørn Navelsaker, Anne-Marie Tronslin og Liv Thrap-Meyer. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1988. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 1)

Litteraturliste i Eskeland, Ståle: Fangerett. En studie av rettssikkerhet ved fullbyrdelse av fengselsstraff. (Dr.avh.). Oslo: Institutt for rettsosiologi, Universitetet i Oslo, 1988

1989

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 1989

Bertnes, Pål A.: Juridisk kildesøking. Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1989. 92 s. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 4)

Juridiske fagbibliotek ved amerikanske bibliotek. I: Synopsis 1989, s. 228-230

Årsregister til Norsk retstidende 1988. Oslo: Den Norske Advokatforening, 1989. 157 s.

Kongshavn, Halvor: Norske juridiske fest- og jubileums og minneskrift: en bibliografi over innholdet. 2. rev. og utv. utg. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1989. 65 s.

(Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 5).
Nordisk EF-litteratur: en kort oversikt. I: Hefte for kritisk juss 1989 nr 3, s. 14-23

Norsk juridisk litteratur. I: Seminarrapport: Det første nordiske juridiske biblioteksmøte, Oslo, 7.-9. juni 1989. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1989 (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 6), s. 65-80

Nye bøker (korte omtaler av aktuelle bøker fra 1988-89). I: Hefte for kritisk juss.

USA-tur til juridiske fagbibliotek. I: Løpeseddelen, 1989 nr 7, s. 13-14

Tronslin, Anne-Marie: Det første nordiske juridiske biblioteksmøte, Oslo, 7.-9. juni 1989. [Hovedansvarlig for seminaret og rapporten Anne-Marie Tronslin og Halvor Kongshavn] Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1989. 159 s. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 6)

Div. artikler og anmeldelser i Løpeseddelen

Selberg, Kjersti: Stortingsvedtak og forskrifter om formues- og inntektsskatt for 1988.

8. utg. Oslo, Universitetsforlaget, 1989

1990

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 1990

Bertnes, Pål A.: Juridisk oppslagsbok. Del I Privatrett. 17. utg. Red. av Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn. Oslo: Universitetsforlaget, 1990. 368 s.

Anders Bratholms forfatterskap fram til 70-årsdagen. Bibliografi. Utarb. av Kaare Haukaas (1939-79) og av Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn (1980-89). I: ...den urett som ikke rammer deg selv. Festskrift til Anders Bratholm 70 år. Oslo: Universitetsforlaget, 1990, s. 543-560

Stikkordsregister til Sandene, Erling og Erik Keiserud: Oreigningsloven med kommentarer. 2. utg. Oslo: Tano, 1990, s. 320-333

Stikkordregister til: Schei, Tore: Tvistemålsloven med kommentarer. Oslo: Tano, 1990.

Årsregister til Norsk retstidende 1989. Oslo: Den Norske Advokatforening, 1990. 147 s.

Haukaas, Kaare: Tidsskrift for rettsvitenskap 1888-1987. Innholdsliste til dei fyrste hundre årgangane. Oslo: Universitetsforlaget. 1990. 417 s.
Anders Bratholms forfatterskap fram til 70-årsdagen. Bibliografi. Utarb. av Kaare Haukaas (1939-79) og av Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn (1980-89). I: ...den urett som ikke rammer deg selv. Festskrift til Anders Bratholm 70 år. Oslo: Universitetsforlaget, 1990, s. 543-560

Hegna, Eli: Anmeldelse av «Juridisk oppslagsbok». I: Bok og bibliotek, 1990 nr 6

Kongshavn, Halvor: Juridisk oppslagsbok. Del I Privatrett. 17. utg. Red. av Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn. Oslo: Universitetsforlaget, 1990. 368 s.

Eksamensoppgaver 1. avdeling jus Universitetet i Oslo 1975-1990. Redigert og med litteraturtips. Oslo: AdNotam, 1990. 113 s.

Anders Bratholms forfatterskap fram til 70-årsdagen. Bibliografi. Utarb. Av Kaare Haukaas (1939-79) og av Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn (1980-89). I: ...den urett som ikke rammer deg selv. Festskrift til Anders Bratholm 70 år. Oslo: Universitetsforlaget, 1990, s. 543-560

Norsk skatterettsbibliografi [anmeldelse av Kjersti Selberg: Norsk skatterett 1945-1988: en bibliografi]. I: Bok og bibliotek, 1990 nr 5, s. 20-21

Nye bøker (korte omtaler av aktuelle bøker fra 1988-89). I: Hefte for kritisk juss

Søndergaard, Jens: Dansk juridisk bibliografi. København: DJØF, 1989. [Anmeldelse]. I: Lov og rett, 1990, s. 650-652

Selberg, Kjersti: Inntekts- og formueskatt 1989. Stortingsvedtak, forskrifter, nordiske skatteavtale. 9. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1990

Norsk skatterett 1845-1988. En bibliografi. Oslo: Universitetsforlaget, 1990
Tronslin, Anne-Marie: Div. artikler og anmeldelser i Løpeseddelen

1991

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 1991

Bertnes, Pål A.: Brukerhåndbok til BibJure. Biblioteksystem for juridiske boksamlinger og erfaringsarkiv for IBM-kompatibel PC. Oslo: Diagnostica, 1991. 109 s.

BibJure. Database med egenprodusert detaljert juridisk indeks og emneordliste (ca 1500 brøn-nord) 5000 utvalgte juridiske boktitler (juridisk basislitteratur) katalogisert og indeksert som «brønn».

Sources to legal information in Norway. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1991. 15 s. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 8)

Hovedregister til Norsk retstidende 1986-90. Oslo: Den Norske Advokatforening, 1991. 663 s.

Sakregister til Brækhus, Sjur: Omsetning og kreditt 1. Den personlige gjeldsforfølgning. 3. rev. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1991, s. 225-232

Saksregister til Skattelovsamlingen 1990/91 red. av Ole Gjems-Onstad. Oslo: AdNotam, 1991, s. 1291-1308

Årsregister til Norsk retstidende 1990. Oslo: Den Norske Advokatforening, 1991. 157 s.

Hamre, Inger: Doms- og lovregister til Mestad, Ola: Om force majeure og risikovurdering i kontrakt. [Dr. avh.] Oslo: Universitetsforlaget, 1991

Litteratur, doms- og lovregister til Syversen, Jan: Skatt på petroleumsutvinning. [Dr. avh.] Oslo: Sjørettsfondet, 1991

Haukaas, Kaare: Apekatta hans Alexander Kielland. I: Lov og rett, 1991, s. 121-124

Kongshavn, Halvor: Eksamensoppgaver 2. avdeling jus Universitetet i Oslo 1980-1991. Redigert og med litteraturtips. Oslo: AdNotam, 1991. 84 s.

Eksamensoppgaver 1. avdeling jus Universitetet i

Oslo 1975-1991. Redigert og med litteraturtips. 2. utg. Oslo: AdNotam, 1991. 127 s.

Norske juridiske festskrift 1870-1990. En bibliografi over innholdet. Oslo: AdNotam, 1991. 114 s.
Høeg, Tom Arbo: Lov og dom 1836-1968 og Lov og dom 1969-1988. [Anmeldelse]. I: Lov og rett, 1991, s. 60.

Nye bøker (korte omtaler av aktuelle bøker fra 1990-91). I: Hefte for kritisk juss.

Selberg, Kjersti: Inntekts- og formueskatt 1990: Stortingsvedtak, forskrifter, nordiske skatteavtale. 9. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1991

Skuterud, Leif: Bibliography on Scandinavian legal informatics in English, German and French. I: Nordic studies in information technology and law. Peter Blume...[et al.]

Tronslin, Anne-Marie: Div. artikler og anmeldelser i Løpeseddelen.

Emneregister til Syversen, Jan: Skatt på petroleumsutvinning. [Dr. avh.] Oslo: Sjørettsfondet, 1991

1992

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 1992

Bertnes, Pål A.: Elektronisk publisering i universitetssektoren. Oslo: Akademika, 1992. 130 s.

Praktisk rettskildelære. Juridisk kildesøking i Norge, øvrige nordiske land og EF. Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn. Oslo, AdNotam, 1992. 254 s.

Bibliotek og erfaringsarkiv på EDB. Pål A. Bertnes og Knut Falkvoll. I: Advokatbladet, 1992 nr 1, s. 15-16

Bibliotek og erfaringsarkiv på EDB. Pål A. Bertnes og Knut Falkvoll. I: Lov & Data, nr 32(1992)

Kaare Haukaas, nekrolog. I: Aftenposten 10, des. 1992 og i Løpeseddelen, 1992 nr 7, s. 15

Sakregister til Falkanger, Thor, Hans Flock og Thorleif Waaler: Tvangsfullbyrdelsesloven med

kommentarer. Pål A. Bertnes og Anne-Marie Tronslin. Oslo: Tano, 1992, s. 924-937

Sakregister til Fleischer, Carl August: Plan- og bygningsretten. Oslo: Universitetsforlaget, 1992, s. 677-685

Sakregister til Haxthow, Viktor: Sjølovene. Pål A. Bertnes og Per Christian Opsahl. 24. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1992, s. 469-479

Saksregister til Skattelovsamlingen 1991/92 red. av Ole Gjemst-Onstad. Oslo: AdNotam, 1992.

Systematisk register til Norges Lover 1685-1991. Oslo: Lovsamlingsfondet, 1992, s. 2980-3024.

Årsregister til Norsk retstidende 1991. Oslo, Den Norske Advokatforening, 1992. 150 s.

Bjerka, Johan: Domsregister til Fleischer, Carl August: Plan- og bygningsretten. Oslo: Universitetsforlaget, 1992

Nils Christies skrifter. Johan Bjerka og Marianne Valvik. Oslo: IKR, 1992. 46 bl.

Fagernes, Anders: Domsregister til Falkanger, Thor, Hans Flock og Thorleif Waaler: Tvangsfullbyrdelsesloven med kommentarer. Oslo: Tano, 1992

Hamre, Inger: Senter for europeisk markedsrett. I: Fjernlån, 1992:3

Haukaas, Kaare: Den norske rettslitteraturen og dei som skreiv han. [Uferdig manuskript] Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1992. 550 s.

Hegna, Eli: Foredrag om det juridiske bibliotekfond holdt i København mai 1992. I: Løpeseddelen, 1992

Library leadership and management. I: Synopsis, 23 (1992), s. 131-133

Div. art. i FBF nytt

Stikkordsregister til Idrett og jus. Red. Gunnar-Martin Kjenner. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1992

Kongshavn, Halvor: Praktisk rettskildelære. Juridisk kildesøking i Norge, øvrige nordiske land og EF. Halvor Kongshavn og Pål A. Bertnes. Oslo: AdNotam, 1992. 254 s.

Eksamensoppgaver 2. avdeling jus Universitetet i

Oslo 1980-1992. 2. rev. utg. Redigert og med litteraturtips. Oslo: AdNotam, 1992. 93 s.

Eksamensoppgaver 3. avdeling jus Universitetet i Oslo 1980-91. Redigert og med litteraturtips av Halvor Kongshavn og Ola Hagen. Oslo: AdNotam, 1992. 108 s.

Eksamensoppgaver 4. avdeling jus Universitetet i Oslo 1980-92. Redigert og med litteraturtips av Halvor Kongshavn og Anne Cathrine Røed. Oslo: AdNotam, 1992. 102 s.

Systematisk skjema. Institutt for kriminologi. Rev. av Halvor Kongshavn og Grete Skjåstad. 1992. 7 s.

Scandinavian studies in criminology. Vol. 1-12(1965-1991), alphabetical index. By June Hansen and Halvor Kongshavn. Oslo: Scandinavian Research Council for Criminology, 1992. 17 s.

Nye bøker (korte omtaler av aktuelle bøker fra 1991-92). I: Hefte for kritisk juss.

Gunnar-bibliografi [bibliografi Gunna Capua]. I: Hefte for kritisk juss, 1992 nr 1, s. 55-56

Systematisk katalog – klasse L: rettsvitenskap. 5. rev. utg. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1992. 65 s.

Lagem, Vibeke L.: Tidsskrifter ved det Juridiske fakultetsbibliotek i Oslo. Ved Torbjørn Navel-saker, Anne-Marie Tronslin og Liv Thrap-Meyer. 2. rev. utg. ved Vibeke Lagem. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1992. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 1)

Selberg, Kjersti: Inntekts- og formueskatt 1991. Stortingsvedtak, forskrifter, nordiske skatteavtale. 10. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1992

Skjåstad, Grete: Systematisk skjema. Institutt for kriminologi. Rev. av Halvor Kongshavn og Grete Skjåstad. 7 s.

Thrap-Meyer, Liv: Tidsskrifter ved det Juridiske fakultetsbibliotek i Oslo / ved Torbjørn Navel-saker, Anne-Marie Tronslin og Liv Thrap-Meyer. 2. rev. utg. ved Vibeke Lagem

Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1992. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 1)

Tronslin, Anne-Marie: Div. artikler i Løpeseddelen

Sakregister til Falkanger, Thor, Hans Flock og Thorleif Waaler: Tvangsfullbyrdelsesloven med kommentarer. Anne-Marie Tronslin og Pål A. Bertnes. Oslo: Tano, 1992. S. 924-937

Tidsskrifter ved det Juridiske fakultetsbibliotek i Oslo. Ved Torbjørn Navelsaker, Anne-Marie Tronslin og Liv Thrap-Meyer. 2. rev. utg. ved Vibeke Lagem. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1992. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 1)

Aanensen, Ingvild: Evaluering av bibliotek. I: Synopsis, 1992:6

1993

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 1993

Bertnes, Pål A.: Sakregister til Europa-utredningens hovedrapport og syv delrapporter. Pål A. Bertnes og Anders Fagernes. Oslo: Statssekretærutvalget, 1993

Juridisk oppslagsbok. Del I Privatrett. 18. utg / red. av Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn. Oslo: Universitetsforlaget, 1993. 304 s.

Årsregister til Norsk retstidende 1992. Oslo, Den Norske Advokatforening, 1993. 181 s.

Stikkordsregister til Brækhus, Sjur og Alex. Rein: Håndbok i kaskoforsikring. På grunnlag av Norsk sjøforsikringsplan av 1964. Pål A. Bertnes og Anne-Marie Tronslin. Oslo: Sjørettsfondet, 1993, s. 651-663

Hovedregister til Lov og rett 1979-1992. Oslo: Universitetsforlaget, 1993. 111 s.

Sources to legal information in Norway. I: International journal of legal information. Vol, 21(1993) s. 154-166

Hamre, Inger: Litteratur, doms- og lovregister til Brækhus, Sjur og Alex. Rein: Håndbok i kaskoforsikring. På grunnlag av Norsk sjøforsikringsplan av 1964. Oslo: Sjørettsfondet, 1993

Hegna, Eli: Det juridiske bibliotekfond. I: Synopsis, årg. 23(1993) s. 210-211

Iversby, Randi Halveg: Div. artikler i FBF-nytt og i Bok & bibliotek

Kongshavn, Halvor: Eksamensoppgaver 5. avdeling jus Universitetet i Oslo 1984-93. Redigert og med litteraturtips av Halvor Kongshavn og Anne Cathrine Røed. Oslo: AdNotam, 1993. 183 s.

Selberg, Kjersti: Inntekts- og formueskatt 1992. Stortingsvedtak, forskrifter, nordiske skatteavtale. 11. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1993

Emneregister til Lovsamling for skatter og avgifter 1992/93. Sven Rune Greni, ... [et al.] Oslo: Kommuneforlaget, 1993

Emneregister til Skattelovkommentaren 1993. Sven Rune Greni ...[et al.]. Oslo: Sem og Stenersen, 1993

Tronslin, Anne-Marie: Stikkordsregister til Brækhus, Sjur og Alex. Rein: Håndbok i forsikringsrett. På grunnlag av Norsk sjøforsikringsplan av 1964. Anne-Marie Tronslin og Pål A. Bertnes. Oslo: Sjørettsfondet, 1993, s. 651-663

Artikler i Løpeseddelen

1994

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 1994

Bertnes, Pål A.: Kilder og litteratur innen EF-retten. Det juridiske fakultetsbibliotek og EF-rettssenterets bibliotek- og dokumentasjons-tjenester. Red. og bidragsyter. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1994. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 11)

Betaling for bibliotek-tjenester ved UBO. Notat. Pål A. Bertnes og Tor Blekastad. 9 s.

Sakliste til Aarum, Kristin Normann: Styrets ansvar i aksjeselskaper.(Dr. avh.) Pål A. Bertnes og Anne-Marie Tronslin. Oslo: AdNotam, 1994. s. 643-658

Sakregister til Lindboe, Knut: Barnevernrett. Pål A. Bertnes og Anders Fagernes. Oslo: Tano, 1994, s. 332-338

Systematisk register til Norges Lover 1685-1993. Oslo: Lovsamlingsfondet, 1994, s. 3156-3202

Årsregister til Norsk retstidende 1993. Oslo: Den Norske Advokatforening, 1994. 166 s.

Selberg, Kjersti: Register til Lovsamling for skatt og avgifter 1993/94. Sven Rune Grini [et al.]. Oslo: Kommuneforlaget, 1994

Materialsamling for skatterettsstudiet

Strømø, Hanne: Bibliografi over EF publikasjoner. I: Kilder og litteratur innen EF retten. Det juridiske fakultetsbibliotek og EF-rettssenterets bibliotek- og dokumentasjonstjenester. Red. og bidragsyter. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1994. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 11)

Norske lovtitler. Fortegnelse over lover trykt i «Norges lover 1685-1993». 5. utg. Oslo: Ad Notam, 1994. 169 s.

Tronslin, Anne-Marie: Sakliste til Aarum, Kristin Normann: Styrets ansvar i aksjeselskaper. (Dr. avh.) Anne-Marie Tronslin og Pål A. Bertnes. Oslo: AdNotam, 1994. s. 643-658

1995

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 1995

Bertnes, Pål A.: Erstatning for mislighold av lån fra fagbibliotek. Rettslige betraktninger og noen forslag til fremgangsmåte. I: Synopsi. Årg. 26 (1995), s. 169-179

Fagbibliotekutvikling og opphavsrett. I: Synopsi. Årg. 26(1995), s. 111-114

Opphavsrettslige problemstillinger knyttet til bruk av elektroniske medier. Innstilling fra utvalg oppnevnt av Riksbibliotektjenesten etter anmodning fra KUF. Medlem av utvalget og bidragsyter til innstillingen. (Skrifter fra RBT/Riksbibliotektjenesten, nr 66)

Årsregister til Norsk retstidende 1994. Oslo: Den Norske Advokatforening, 1995. 177 s.

Finne, Anne Tenden: Bibliotekutvikling 1994. Rapport fra 3. samling, Sundvollen 26. februar – 2.

mars 1995. I: Synopsi, årg. 26(1995), s. 125-130

Det virtuelle bibliotek. Hvordan planlegge faglige bibliotekstjenester på nettet i moderorganisasjonen. Oslo: Riksbibliotektjenesten, 1995. 32 s. (Skrifter fra RBK/Riksbibliotektjenesten, nr 70) (Også utgitt elektronisk i 1997)

Selberg, Kjersti: Materialsamling for skatterettsstudiet. Oslo: Universitetsforlaget, 1995

Emneregister til: Lovsamling for skatt og avgift 1994/95. Red. Sven Rune Grini m.fl. Oslo: Kommuneforlaget, 1995

Emneregister til: Skattelovkommentaren 1995. Red. Sven Rune Greni m.fl. Oslo: Kommuneforlaget, 1995

Skuterud, Leif: Medforfatter til Universitetsbiblioteket i informasjonssamfunnet. Rapport: IT i det nye UB. Oslo: Universitetet i Oslo, 1995

Strømø, Hanne: Bibliografi over Thorstein Eckhoffs arbeider 1985-1993. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1995. 9 bl.

1996

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 1996

Bertnes, Pål A.: Praktisk rettskildelære, en håndbok for jusstudiet. Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn. Oslo: AdNotam, 1996

Anmeldelse av Roos, Carl Henrik: Biblioteksrett. I: Tidsskrift for Rettsvitenskap, 1996, s. 212-213

Årsregister til Norsk retstidende 1995. Oslo: Den Norske Advokatforening, 1996. 171 s.

Hovedregister til Norsk retstidende 1991-95. Oslo: Den Norske Advokatforening, 1996. 752 s.

Saksregister til Bjerke, Hans Kristian og Erik Keiserud: Straffeprosessloven med kommentarer. 2. utg. Pål A. Bertnes og Anne-Marie Tronslin. Oslo: Tano, 1996

Systematisk register til Norges Lover 1685-1995. Oslo: Lovsamlingsfondet, 1996, s. 3128-3173

Hamre, Inger: EU- og EØS-relevante tekster. Red. Inger Hamre og Helge Stemshaug. Oslo, Universitetsforlaget, 1996. 237 s.

Selberg, Kjersti: Materialsamling i skatterett. Oslo: Universitetsforlaget, 1996.

NVBFs sommerskole på Island. I: DF revy, 1996 nr 8

Strømø, Hanne: Emneregister til Sand, Inger Johanne: Styring av kompleksitet, statlig ramme-styring og rettslige former for desentralisert statsforvaltning. (Dr. avh.). Bergen: Fagbokforlaget, 1996

Tronslin, Anne-Marie: Saksregister til Bjerke, Hans Kristian og Erik Keiserud: Straffeprosess-loven med kommentarer. 2. utg. Pål A. Bertnes og Anne-Marie Tronslin. Oslo: Tano, 1996

1997

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 1997

Bertnes, Pål A.: Praktisk rettskildelære, en hånd-bok for jusstudiet. Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn. Oslo: AdNotam, 1997

Juridisk oppslagsbok. Del I Privatrett. 19. utg. Red. av Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn. Oslo: AdNotam, 1997

Legal information in Norway and the Faculty of law library at the University of Oslo. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1997. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 13)

Birger Stuevold Lassens bibliografi. I: Ånd og rett. Festskrift til Birger Stuevold Lassen på 70-årsdagen 19. august 1997. Oslo: Universitetsforlaget, 1997, s. 1118-1123

Sources to legal information in Norway. I: Information Sources in Law. 2nd. ed. London: Bowker/Saur, 1997, s. 341-361

Praktisk rettskildelære på web. I: Synopsis, 1997 s. 144-146

Årsregister til Norsk retstidende 1996. Oslo: Den Norske Advokatforening, 1997. 166 s.

Hamre, Inger: Register til: Nygaard, Dagfinn: Andres bruk av utvinningsinnretninger. (Lic. Avh.) Oslo: Sjørettsfondet, 1997

Stikkordsregister til Norsk sjøforsikringsplan av

1996. Rederplanen. Oslo: Veritas, 1997

Selberg, Kjersti: Materialsamling i skatterett. Oslo: Universitetsforlaget, 1997

Gudmund Sandvik. En bibliografi. I: Rett og historie. Festskrift til Gudmund Sandvik. Oslo: Universitetet i Oslo, 1997, s. 190-199

Strømø, Hanne: Juristers doktoravhandlinger og juridiske doktoravhandlinger i Norge. En oversikt. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1997. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 12)

1998

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 1998

Bertnes, Pål A.: Europainformasjon. En veiledning til trykt og elektronisk dokumentasjon innen EF/EU/EØS. Pål A. Bertnes og Inger Hamre. Oslo: AdNotam, 1998. 141 s.

IT utvikling og UJUR. 12 s.

Sakregister til Schei, Tore: Tvistemålsloven med kommentarer. 2. utg. Oslo: Tano, 1998. s. 1217-1235

Årsregister til Norsk retstidende 1997. Oslo: Den Norske Advokatforening, 1998. 157 s.

Systematisk register til Norges lover 1685-1997. Oslo: Lovsamlingsfondet, 1998, s. 3194-3229

Hamre, Inger: Europainformasjon. En veiledning til trykt og elektronisk dokumentasjon innen EF/EU/EØS. Pål A. Bertnes og Inger Hamre. Oslo: AdNotam, 1998. 141 s.

Selberg, Kjersti: Materialsamling i skatterett. Oslo: Universitetsforlaget, 1998

Strømø, Hanne: Nordisk juridisk festskriftsbibliografi. Innholdet i juridiske festskrift fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige 1870-1997. Hanne Strømø og Halvor Kongshavn. Oslo: AdNotam, 1998. 496 s.

1999

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 1999

Bertnes, Pål A.: Juss på nett. Fakultetsbibliotekets tilrettelegging for norske jurister. I: Juristkontakt, 1999 nr 9/10, s. 14-16
Årsregister til Norsk retstidende 1998. Oslo: Den Norske Advokatforening, 1999. 157 s.
Hamre, Inger: EU- og EØS-relevante tekster. Red. Inger Hamre og Helge Stemshaug. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1999. 300 s.
Lov og domsregister til: Falkanger, Thor og Hans Jacob Bull: Innføring i sjørett. 5. utg. Oslo: Sjørettsfondet, 1999
Lov- og domsregister til: Bull, Hans Jacob: Innføring i veifrakttrett. 2. utg. Oslo: Tano, 1999
Overskott, Anne-Cathrine Børke: Semesteroppgave. Brukertilpasset tilgang til fagbibliotekets tjenester, levert Videreutdanning i voksenpedagogikk (RBT/PHI). Oslo: RBT, 1999
Selberg, Kjersti: Materialsamling i skatterett. Oslo: Universitetsforlaget, 1999
Strømø, Hanne: Nordic legal festschriften. A bibliography of the essays written in English, German and French until 1999. Hanne Strømø og Halvor Kongshavn. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1999. (Det Juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 14)

2000

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 2000
Nordisk sjørettsbibliografi 1880-1998. Oslo: Det juridiske bibliotekfond, 2000. 424 s.
Bertnes, Pål A.: Juridisk nettviser. Fagportal til jus på internett. I: Lov & data, nr 64, s. 1-3
Juridisk nettviser. I: Synopsis (nettversjon), 2000 nr 3, s. 151-155
New roles for academic libraries in scientific information. I: LIBER quarterly. The journal of European research libraries. Vol.10(2000), s. 326-334
Systematisk register til Norges lover 1685-1999. Oslo: Lovsamlingsforndet, 2000, s. 2950-2983
Utvidet BibJure index i BibJure versjon III med

2500 nye stikkord og ca 1000 nye undergrupper for erfaringsarkivet
Årsregister til Norsk retstidende 1999. Oslo, Den Norske Advokatforening, 2000. 157 s.
Stikkordsregister til: Bøhn, Anders: Domstolsloven. Kommentartutgave. Oslo: Universitetsforlaget, 2000
Hamre, Inger: Lovregister til: Falkanger, Thor: Tingsrett. 5. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 2000
Selberg, Kjersti: Materialsamling i skatterett. Oslo: Universitetsforlaget, 2000
Tronslin, Anne-Marie: Redaksjonssekretær i Norges lover 1687-1999. Oslo: Lovsamlingsfondet, 2000

2001

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 2001
Bertnes, Pål A.: Femårsregister til Norsk retstidende 1996-2000. Oslo: Den Norske Advokatforening, 2001. 633 s.
Redaktør av Norsk retstidende. Utg. av Den Norske Advokatforening.
Årsregister til Norsk retstidende 2000. Oslo: Den Norske Advokatforening, 2001. 142 s.
Saksregister til: Slettan, Svein og Toril Øie: Innledning til strafferetten. Oslo: Universitetsforlaget, 2001. 12. s.
Saksregister til: Bjerke, Hans Kristian og Erik Keiserud: Straffeprosessloven med kommentarer. 3. utg. 2 b. Oslo: Universitetsforlaget, 2001. 34 s.
Hamre, Inger: EU- og EØS-relevante tekster. Red. Inger Hamre og Helge Stemshaug. 3. utg. Oslo, Universitetsforlaget, 2001. 317 s.
Haugen, Betty: Omtale av nye bøker: Mennesker og rettigheter

2002

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 2002
Bekken, Anne Gunn: Register 1974-2002. I: Kritisk juss, 29 (2002), s. 181-262

Bertnes, Pål A.: Norske lover på fremmede språk. Databasen «Translated Norwegian legislation». I: Advokatbladet nr 10/2002, s. 40-42

Bibliografi over Peter Lødrups forfatterskap. I: Bonus Pater Familias. Festskrift til Peter Lødrup. Oslo: Gyldendal, 2002. s. 817-829

Bibliografi over Carsten Smiths forfatterskap. Pål A. Bertnes og Anna Klanderud. I: Rettsteori og rettsliv. Festskrift til Carsten Smith. Oslo: Universitetsforlaget, 2002, s. 967-990

Systematisk register til Norges Lover 1685-2002. Oslo: Lovsamlingsfondet, 2002, s. 3048-3080

Årsregister til Norsk retstidende 2001. Oslo: Den Norske Advokatforening, 2002. 101 s.

Redaktør av Norsk retstidende. Utg. av Den Norske Advokatforening.

Hamre, Inger: Navneregister til: Sejersted, Fredrik: Kontroll og konstitusjon. (Dr. avh.) Oslo: Cappelen, 2002

Lovregister til: Vassdrags- og energirett. Red. Thor Falkanger og Kjell Haagenen. Oslo: Universitetsforlaget, 2002

Haugen, Betty: Annoterte oversikter over nye bøker ankommet til redaksjonen for tidsskriftet Mennesker og rettigheter, 2002 nr 4

Utredning av strategivalg og dimensjonering av bibliotekvirksomheten for en nasjonal institusjon for menneskerettigheter i Jordan (for et prosjekt i regi av FAFO og ECON, finansiert av UNDP)

Selberg, Kjersti: Eldre norske rettskilder. En oversikt. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 2002. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 16) (Finnes også elektronisk)

Tronslin, Anne-Marie: Redaksjonssekretær i Norges lover 1687-2001. Oslo: Lovsamlingsfondet, 2002

Westbye, Hilde: Juristers doktoravhandlinger og juridiske doktoravhandlinger i Norge. En oversikt. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 2002. 80 s. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 17) (Finnes også elektronisk)

2003

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 2003

Bekken, Anne Gunn B.: Redaktør av Complex 2003. Institutt for rettsinformatikk, Universitetet i Oslo

Bertnes, Pål A.: Faglig informasjon på internett – kvalitet og kildekritikk. Oslo: Abstrakt forlag, 2003. 159 s.

Sources to legal information in Norway. Written and electronic. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 2003. 38 s. (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 18). Finnes også elektronisk

Internett - informasjon eller «søppel». Kronikk. I: Aftenposten 24.6.2003

Det hybride advokatbibliotek vil bestå. I: Advokatbladet, 2003 nr 7

Redaktør av Norsk retstidende årg. 2003

Årsregister til Norsk retstidende 2002. Oslo, Den Norske Advokatforening, 2003. 95 s.

Redaktør av Norsk retstidende. Utg. av Den Norske Advokatforening

Haugen, Betty: Asbjørn Eide. Bibliografi. I: Human rights and criminal justice for the down-trodden. Leiden: Nijhoff, 2003

Langlo, Hege: Annotert oversikt over nye bøker: Menneske og rettigheter 2003

2004

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 2004

Bekken, Anne Gunn: Yulex / Institutt for rettsinformatikk. Redaktør: Anne Gunn Bekken og Georg Philip Krog

Redaktør av Complex 2004. Institutt for rettsinformatikk, Universitetet i Oslo

Bertnes, Pål A.: Systematisk register til Norges lover 1687-2003. Oslo: Lovsamlingsfondet, 2004, s. 3154-3227

Årsregister til Norsk retstidende 2003. Oslo: Den Norske Advokatforening, 2004. 127 s.

Redaktør av Norsk retstidende. Utg. av Den Norske Advokatforening

Hamre, Inger: EU- og EØS-rettslige tekster. Inger Hamre og Helge Stemshaug. 4. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 2004. 343 s.

Register til: Falkanger, Thor og Hans Jacob Bull: Innføring i sjørett. 6. utg. Oslo: Sjørettsfondet, 2004

Register til: Scandinavian maritime law. The Norwegian perspective. Thor Falkanger, Hans Jacob Bull og Lasse Brautaset. 2nd. ed. Oslo: Universitetsforlaget, 2004

Haugen, Betty: «Bibliotekarere er mitt hemmelige våpen. Sannhet, forsoning og rettferd i Sør-Afrika». I: Biblioteksforum, 29(2004) nr 6, s. 26-28

Langlo, Hege: Annotert oversikt over nye bøker: Menneske og rettigheter 2004

Tronslin, Anne-Marie: Redaksjonssekretær i Norges lover 1687-2003. Oslo: lovsamlingsfondet, 2004

2005

Al-Araki, Kirsten: Annoterte litteraturlister for Tidsskrift for rettsvitenskap 2005

Bekken, Anne Gunn: Yulex / Institutt for rettsinformatikk. Redaktør: Anne Gunn Bekken og Georg Philip Krog

Redaktør av Complex 2005. Institutt for rettsinformatikk, Universitetet i Oslo

Bertnes, Pål A.: Legal information in Norway. Electronic and printed sources. Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 2005 (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 19).

Domstolene i 1905. I: Advokatbladet, 2005 nr 6/7, s. 22

Faglig informasjon på internett – kvalitet og kildekritikk. 2. utg. Oslo: Abstrakt forlag, 2005. 159 s. Praktisk rettskildelære. Juridisk informasjonssøking. Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn. Oslo: Gyldendal Akademiske, 2005. 199 s.

Årsregister til Norsk retstidende 2004. Oslo: Den Norske Advokatforening, 2005. 118 s.

Redaktør av Norsk retstidende. Utg. av Den Norske Advokatforening

Danbolt, Karen: Utstilling i Det juridiske fellesbibliotek: «Juristene og deres rolle ved unionsoppløsningen i 1905.» Karen Danbolt og Anne-Marie Tronslin

Haugen, Betty: Den europeiske menneskerettighetskonvensjon. Informasjonssøking. I: Nordisk tidsskrift for menneskerettigheter, 23(2005), s. 289-304

Hamre, Inger: Litteraturliste til: Rett, nasjon, union. Den svensk-norske unionens rettslige historie. Red. av Ola Mestad og Dag Michalsen. Oslo: Universitetsforlaget, 2005

Langlo, Hege: Annotert oversikt over nye bøker i Menneske og rettigheter 2005

Tronslin, Anne-Marie: Utstilling i Det juridiske fellesbibliotek: «Juristene og deres rolle ved unionsoppløsningen i 1905.» Anne-Marie Tronslin og Karen Danbolt

2006

Bertnes, Pål A.: Systematisk register til Norges lover 1687-2005. Oslo: Lovsamlingsfondet, 2006, s. 3476-3570

Bertnes, Pål A.: Årsregister til Norsk retstidende 2005. Oslo: Den Norske Advokatforening, 2005. 106 s.

Bertnes, Pål A.: Femårsregister til Norsk retstidende 2001-2005. Oslo: Den Norske Advokatforening, 2001. 407 s.

Haugen, Betty: The impact of globalization on law libraries. I: International journal of legal information. Vol. 33(2006), s. 471-478

Bibliotekarere som helter [Bokomtale av Beinhart, Larry: The librarian. New York 2004] I: Bibliotekaren, 2006 nr 3, s. 30-31

Tronslin, Anne-Marie: Redaksjonssekretær i Norges lover 1687-2005. Oslo: Lovsamlingsfondet, 2006

Tuseth, Bård Sverre: Carl August Fleischers bibliografi. - I: Dog fred er ej det beste – festskrift til Carl August Fleischer på hans 70-årsdag 26. august 2006. Oslo (2006).

Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie

Nr 13

Pål A. Bertnes

Legal Information in Norway
and
The Faculty of Law Library
at the University of Oslo

I Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie publiseres skrifter som omhandler jus og informasjon - og da særlig temaer som kan relateres til fakultetsbibliotekets samlinger og virksomhet. I tillegg publiseres skrifter som gjenspeiler noe av fakultetsbibliotekets drift og planer. Målgruppene for utgivelsene er forskere og studenter i juridiske fag, jurister utenfor universitets- og høyskolemiljøene og bibliotek i og utenfor Norge.

Utgivelser fra og med nr. 19 er kun tilgjengelige i elektronisk versjon og inngår i DUO (Digitale utgivelser ved UiO).

Bertnes, Pål A. (2005).

Legal information in Norway, electronic and printed sources. Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie, nr 19. Tilgang: <http://wo.uio.no/as/WebObjects/theses.woa/wa/these?WORKID=33923>

Bertnes, Pål A.

Sources to legal information in Norway, written and electronic / by Pål A. Bertnes. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 2003. - 38 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; nr 18) ISBN 82-90822-22-7 (h.)

Westbye, Hilde

Juristers doktoravhandlinger og juridiske doktoravhandlinger i Norge: en oversikt / redigert av Hilde Westbye. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 2002. - 80 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; nr 17) ISBN 82-90822-21-9 (h.)

Selberg, Kjersti

Eldre norske rettskilder: en oversikt. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 2002. - 61 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; nr 16) ISBN 82-90822-20-0 (h.)

Kongshavn, Halvor

Folkerett på nettet: kilder, institusjoner og tekster. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 2002. - 55 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; nr 15) ISBN 82-90822197 (h.)

Basert på webdokumentene «Nettkilder i folkeretten» og «Nett-tekster i folkeretten»

Strømø, Hanne E.

Nordic legal festschriften: a bibliography of the essays written in English, German and French until 1999 / by Hanne E. Strømø and Halvor Kongshavn. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek: Det juridiske bibliotekfond, 1999. - 68 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; nr 14). ISBN 82-90822-17-0 (h.)

Bertnes, Pål A.

Legal information in Norway and the Faculty of Law Library at the University of Oslo. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1997. - 32 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; nr 13) ISBN 82-90822-16-2 (h.)

Strømø, Hanne E.

Juristers doktoravhandlinger og juridiske doktoravhandlinger i Norge: en oversikt. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1997. - 40 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; nr 12) ISBN 82-90822-15-4 (h.)

Kilder og litteratur innen EU-retten: Det juridiske fakultetsbibliotek og Senter for EF-retten: biblioteks- og dokumentasjonstjenester / redigert av Pål A. Bertnes. - Oslo: Det juridiske bibliotekfond, 1994. - 54 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; nr 11) ISBN 82-90822-14-6 (h.)

Kongshavn, Halvor

A bibliography of articles in non-Scandinavian languages 1963-1993 in Norwegian legal festschriften. - Oslo: Det juridiske bibliotekfond, 1994. - 26 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; nr 10) ISBN 82-90822-13-8 (h.)

Warberg, Lasse A.

En introduksjon til muslimsk rettstenkning: med en litteraturoversikt. - Oslo: Det juridiske bibliotekfond, 1991. - 62 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; 9) ISBN 82-90822-08-1

Bertnes, Pål A.

Sources to legal information in Norway. - Oslo: Det juridiske bibliotekfond, 1991. - 21 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; 8) ISBN 82-90822-07-3

Røsæg, Erik

Engelske og skotske rettskilder: særlig ved Det juridiske fakultetsbibliotek / Erik Røsæg; med hjelp av Helle Lachmann-Mørck. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1990. - 20 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; 7) ISBN 82-90822-06-5

Nordisk juridisk bibliotekmøte (1: 1989: Oslo)

Det første nordiske juridiske bibliotekmøte, Oslo, 7.-9. juni 1989: seminarrapport: den juridiske litteratur og dokumentproduksjon: rettsdatabaser, litteraturdatabaser / [hovedansvarlige for seminaret og rapporten: Halvor Kongshavn, Anne-Marie Tronslin]. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1989. - 159 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; 6) ISBN 82-90822-05-7

Kongshavn, Halvor

Norske juridiske fest-, jubileums- og minneskrift: en bibliografi over innholdet. - 2. rev. og utv. utg. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1989. - 65 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; 5) ISBN 82-90822-04-9

Bertnes, Pål A.

Juridisk kildesøking / av Pål A. Bertnes, Halvor Kongshavn. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1989. - 92 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; 4) ISBN 82-90822-03-0

Høeg, Tom Arbo

Norske Lov 1687: oversikt over henvisninger til Norske Lov i Bergs reskriptsamling og Timmes samling av forordninger. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1988. - 34 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; 3) ISBN 82-90822-02-2

Kongshavn, Halvor

Norske juridiske fest- og jubileumsskrift: en bibliografi over innholdet. - Oslo: Det juridiske fakultetsbibliotek, 1988. - 27 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; 2) ISBN 82-90822-01-4

Navelsaker, Torbjørn

Tidsskrifter ved Det juridiske fakultetsbibliotek i Oslo / ved Torbjørn Navelsaker, Anne-Marie Tronslin, Liv Thrap-Meyer. - 2. rev. utg. / ved Vibeke L. Lagem. - Oslo, 1992. - 202 s. - (Det juridiske fakultetsbiblioteks skriftserie; 1) ISBN 82-90822-11-1

Liv Thrap-Meyer

**Ansatte ved Det juridiske fakultetsbibliotek
1956–2006**

Personale ved Det juridiske fakultetsbibliotek 1956 til i dag (november 2006)

Navn	Tittel	Tilsatt dato	Sluttet dato
Al-Araki, Kirsten	Hovedbibliotekar	01-10-84	
Bekken, Anne Gunn Berge	Hovedbibliotekar	07-03-94	
Bertnes, Pål A.	Overbibliotekar	01-05-73	
Borge-Andersen, Lars	Aspirant	15-09-80	27-03-83
Capua, Gunnar de	Aspirant	01-07-69	30-06-71
Danbolt, Karen	Hovedbibliotekar	01-02-96	
Dæhlen, Lise	Bibliotekar (vikar)	01-09-06	
Finne, Anne Tenden	Hovedbibliotekar	18-09-95	
Frost, Else	Bibliotekleder	16-05-56	31-10-91
Gabrielsen, Siri Ann	Bibliotekar	06-01-97	31-12-97
Glestad, Anette	Bibliotekar	01-10-96	31-03-97
Grønvold, Lise	Avdelingsbibliotekar	06-06-90	30-06-97
Gulliksen, Elin	Avd. bibliotekar (engasjement)	01-10-00	31-12-00
Hamre, Inger Marie	Hovedbibliotekar	15-10-86	
Haukaas, Kaare	Fakultetsbibliotekar	01-01-56	31-01-83
Hegna, Eli	Hovedbibliotekar	01-09-88	
Heilemann, Beate	Hovedbibliotekar	01-01-99	
Herkenhoff, Marta	Bibliotekar (engasjement)	01-03-06	
Haave, Herdis	Bibliotekleder/stedfortreder	01-07-56	30-04-83
Iversby, Randi Halveg	Hovedbibliotekar	01-03-89	
Iversen, Edel Camilla	Avd. bibliotekar	15-08-95	
Jakobsen, Tone	Bibliotekar	19-09-88	06-01-89
Johansen, Ruth Helene	Konsulent	15-10-01	
Johme, Torill	Bibliotekar (sommervikar)	19-06-00	31-07-00
Johnsen, Mette	Assistentbibliotekar	16-08-71	30-06-75
Karlsen, Marianne	Hovedbibliotekar	25-09-02	
Kiss, Zsuzsanna	Bibliotekar	11-02-93	31-12-93
Kløve, Unn	Universitetsbibliotekar	01-10-95	14-02-00
Kongshavn, Halvor	Førstebibliotekar	01-10-83	16-07-92
Lagem, Vibeke Lowzow	Hovedbibliotekar	23-01-89	
Langeland, Thor Edward	IT-konsulent	01-07-99	31-12-00
Langlo, Hege	Avdelingsbibliotekar	04-01-99	25-08-00
Lie, Anne Berit	Bibliotekar	01-10-92	31-12-93
Lindboe, Elisabeth	Bibliotekar	01-09-81	30-06-86
Longva, Johanne	Bibliotekar (bilagslønnet)	02-01-91	31-03-94
Mesgrahl, Kristine	Avdelingsbibliotekar	01-09-06	også vikar mai 2004- jan 2005
Moseidjord, Elin	Universitetsbibliotekar	14-01-02	28-06-02
Navelsaker, Torbjørn	Bibliotekleder (nestleder)	01-06-76	14-09-89
Nielsen, Berit C.	Bibliotekar	01-04-79	31-07-80
Nielsen, Yngvar	Førstefullmektig	27-10-83	

Navn	Tittel	Tilsatt dato	Sluttet dato
Olsen, Inger Johanne	Assistentbibliotekar	01-07-75	07-01-79
Opsahl, Per Christian	Universitetsbibliotekar	01-07-93	30-06-94
Opseth, Philip	Betjent	04-03-94	31-03-95
Overskottt, Anne-Cathrine Børke	Bibliotekar	09-06-92	31-05-00
Parmeggiani, Elisabet	Bibliotekar	02-03-05	30-06-05
Pettersen, Sissel	Bibliotekar	01-01-70	30-06-73
Reiten, Eva	Bibliotekar (vikar)	01-02-77	31-08-77
Roalkvam, Rune	St.betjent/1.sekretær	10-01-90	30-06-95
Rosslund, Astrid	Assistentbibliotekar	15-03-71	15-10-75
Rød, Marianne	Bibliotekar	01-09-80	31-08-87
Rønningen, Randi	Bibliotekar	01-02-84	30-09-84
Rørstad, Gunvor	Universitetsbibliotekar	02-05-62	31-01-78
Selberg, Kjersti	Hovedbibliotekar	01-09-79	31-12-03
Skarheim, Else	Bibliotekar	01-01-84	30-09-88
Skift, Anniken, g. Stolp	Bibliotekar	16-11-02	15-11-03
Skjåstad, Grete	Avdelingsbibliotekar	01-06-80	16-09-92
Skuterud, Leif	Bibliotekar	01-02-83	31-07-01
Solem, Arne	Hustrykker	01-11-76	
Strømø, Hanne	Universitetsbibliotekar	16-07-92	15-09-99
Styhr, Arne	Stud. Jur. (vikar for Else Frost)	01-02-60	31-07-60
Svendsen, Roy Egil	EDB-medarbeider	05-09-94	31-05-95
Thrap-Meyer, Liv	Førstekonsulent	01-01-86	30-04-07
Thulin, Karin	Konsulent (vikar for LT-M)	01-01-96	30-06-96
Tronslin, Anne-Marie	Hovedbibliotekar (nestleder)	01-06-84	
Tuseh, Bård Sverre	Universitetsbibliotekar	01-03-04	
Valvik, Marianne	Bibliotekar	12-03-90	20-09-90
Vinger, Siri M. C.	Hovedbibliotekar	01-09-88	
Westbye, Hilde	Universitetsbibliotekar	01-09-00	
Winge, Erik	IT-konsulent (overingeniør)	01-05-01	
With, Sissel	Avd. bibliotekar (vikar)	15-07-97	15-05-98
Aanensen, Ingvild	Bibliotekar	01-09-92	08-10-93
Aasen, Mari	Bibliotekar	01-11-87	30-09-88

Notater:

